

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
2018-YL-039

MİKRO KREDİ KULLANIMININ
TARIM SEKTÖRÜ AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ:
AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

Seda KORKMAZ

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Ferit ÇOBANOĞLU

AYDIN

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Seda KORKMAZ tarafından hazırlanan “Mikro kredi Kullanımının Tarım Sektörü Açısından Değerlendirilmesi: Aydın İli Örneği” başlıklı tez, 28/08/2018 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan : Prof. Dr. Mehmet Metin ARTUKOĞLU	EÜ	
Üye : Doç. Dr. Ferit ÇOBANOĞLU	ADÜ	
Üye : Doç. Dr. Renan TUNALIOĞLU	ADÜ	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla/...../2018 tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Aydın ÜNAY
Enstitü Müdürü

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tez de sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

28/08/2018

Seda KORKMAZ

ÖZET

MİKROKREDİ KULLANIMININ TARIM SEKTÖRÜ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: AYDIN İLİ ÖRNEĞİ

Seda KORKMAZ

Yüksek Lisans Tezi, Tarım Ekonmisi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Ferit ÇOBANOĞLU

2018, 151 sayfa

Mikro kredinin, özellikle düşük gelirli kimselerin yaşam koşullarının belirli ölçüde de olsa iyileştirilmesi ve belki de diğer bir ifade ile topluma kazandırılması için önemli araçlardan biri olduğu ifade edilebilir.

Bu tez çalışmasında, öncelikle kısa ve öz olarak mikro kredi (mikro finans) kavramı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ardından dünya ve Türkiye genelindeki uygulamalar, genel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. İzleyen aşamada, Aydın ilinde, özellikle tarım ve hayvancılık sektöründe kullanılan mikro kredi desteklerinden yararlanan ve yararlanmayan bireyler esas alınarak; gruplara göre, tanımlayıcı istatistikler ortaya konulmuş ve mikro kredi desteğinin etki değerlemesi yapılmıştır. Son aşamada ise, sonuç ve öneriler bölümü yer almıştır.

Çalışmada, Aydın ilinde, 2012-2013 yılları esas alınarak, mikro kredi sisteminden destek alan ve benzer özelliklere sahip olan (hanehalkı geliri, arazi büyüklüğü gibi bazı sosyo-ekonomik karakteristikler vb.) 59 adet yararlanıcı ve mikro kredi desteğinden hiç yararlanmayan 61 adet birey de, karşılaştırma grubu olarak dikkate alınarak, toplam 120 adet birey ile anket çalışması yapılmıştır.

Çalışmanın etki değerlendirme aşamasında; eğilim skoru eşleştirme yöntemi (PSM) ve ters olasılık ağırlıklandırması (IPW) tahmincileri kullanılarak, mikro kredi desteğinden yararlanmanın, hanehalkı geliri ve sahip olunan mal varlığı üzerindeki ortalama müdahale etkisi ve söz konusu destekten yararlanmış bireyler arasındaki ortalama müdahale etkisi hesaplanmıştır. Her iki tahminci kullanılarak yapılan analiz sonuçlarına göre, mikro kredi desteğinden yararlanmanın, yararlanmama durumuna göre bireyler ve dolayısıyla bu bireylerin içinde yaşamış oldukları hanehalkları gelirleri ve sahip oldukları mal varlıkları üzerinde pozitif etkilere sahip olduğu belirlenmiştir. İzleyen çalışmalarda, özellikle tarım sektöründe faaliyet gösteren dar gelirli bireylere yönelik sağlanacak mikro kredi desteklerinin,

yörelere, ürün desenlerine ve güncel gelişmelere göre dinamik bir şekilde planlanmasının faydalı olacağı tavsiye edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Etki Değerleme, Müdahale Etkisi, Mikro Kredi, Tarım, Kadın, Eğilim Skoru Eşleştirme, Ters Olasılık Ağırlıklandırması

ABSTRACT
EVALUATION OF MICROCREDIT USAGE INTENDED FOR
AGRICULTURE SECTOR: THE CASE STUDY OF AYDIN
PROVINCE

Seda KORKMAZ

M.Sc. Thesis, Department of Agricultural Economics
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ferit ÇOBANOĞLU
2018, 151 pages

It can be argued that microcredit is one of the most important tools for improving the living conditions of low-income individuals, in particular to some extent, and perhaps, in other words, reintegrating these individuals into the society.

In this thesis study, firstly the concept of microcredit (microfinance) is tried to be introduced in a short and concise way. Then applications worldwide and in Turkey, are evaluated in general. In the following stage, based on the individuals benefiting and not benefiting from the microcredit support provided in the province of Aydın, especially in the agriculture and livestock sector, according to the groups, after defining descriptive statistics, impact evaluation of microcredit support is carried out. Finally, the conclusion and suggestions sections are included.

In the study, it is based on 2012-2013 years, 59 beneficiaries benefiting from the microcredit system and having similar characteristics (some socio-economic characteristics such as household income, land size, etc.) and 61 individuals who did not benefit from microcredit, a total of 120 individuals are surveyed.

In the treatment effect of the study, average treatment effect (ATE) and average treatment effect on the treated (ATET) on household income and possessed property for benefiting from the microcredit support are calculated using propensity score matching (PSM) and inverse probability weighting (IPW) estimators. According to the results of the analysis using both estimators, it is calculated that the use of microcredit support has positive effects on the incomes of the individuals and therefore the households they live in and the assets they own. It is recommended that in the following studies it will be useful to plan microcredit schemes for low-income individuals, particularly in the agriculture

x

sector, in a dynamic way, based on locality, product patterns and current developments.

KeyWords: Impact Assessment, Treatment Effect, Microcredit, Agriculture, Woman, Propensity Score Matching, Inverse Probability Weighting

ÖNSÖZ

Öncelikle, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalında, eğitimim süresince bizlere verdikleri eğitim ve desteklerden dolayı bütün hocalarımıza çok teşekkür ederim. Ayrıca tez projesi, ADÜ BAP tarafından ZRF-17030 proje nolu “Mikro Kredi Kullanımının Tarım ve Hayvancılık Sektörü Yönünden Değerlendirilmesi: Aydın İli Örneği” ismi ile desteklenmiştir. ADÜ BAP Başkanlığına da teşekkürlerimi sunmak isterim.

Yüksek Lisans eğitimim ve tez çalışmam boyunca tez konumu belirlemeden en son haline gelene kadar olan süreçte, benden maddi, manevi desteğini esirgemeyen, ilminden faydalandığım, insani ve ahlaki değerleri ile örnek aldığım, yanında çalışmaktan onur duyduğum ve göstermiş olduğu hoşgörü ve nezaketten dolayı tez danışmanım Doç.Dr. Ferit ÇOBANOĞLU’na, her koşulda yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. Sıdıka BOZKIRAN ve Arş. Gör. Halil İbrahim YILMAZ hocalarıma içtenlikle teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde büyük pay sahibi olan ve kararlarımı her zaman destekleyerek beni yüreklendiren sevgili anneme ve akabinde destek olan bütün aileme, yorucu fakat bir o kadar da keyifli ve heyecanlı olan bu yolda, göstermiş oldukları destek, anlayış ve sabır için şükranlarımı sunuyorum.

Mikro kredi dağıtarak sayısız insana mutluluklar yaşatan ve sabırla, yardım etmenin hazzıyla büyük emek veren, yaptığım anket çalışmalarında da bana yardımlarını esirgemeyen TGMP Aydın Şubesi – İncirliova/Germencik Şubesi ve Nazilli Şubesi çalışanlarına çok teşekkür eder ve özverili çalışmalarının devamını dilerim. Hayatın tüm zorluklarına rağmen sevgi ve merhametle özleşmiş umutlu, özveri ile çalışan, üreten ve girişimci kadınlara başarılar diler; yaptığım anketlere verdikleri yanıtlar için de, onlara içten şükranlarımı bildiririm.

Seda KORKMAZ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖNSÖZ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xxi
EKLER DİZİNİ.....	xxv
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırmanın Önemi.....	2
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.4. Kırsal Yoksulluk ve Mikro Kredi (Mikro Finans)	4
1.5. Dünyada Mikro Finans Kuruluşları ve Uygulamaları.....	10
1.5.1. Asya Kıtası	10
1.5.2. Afrika Kıtası.....	19
1.5.3. Avrupa Kıtası	21
1.5.4. Latin Amerika Kıtası.....	25
1.6. Türkiye’deki Mikro Finans Kuruluşları ve Uygulamalar.....	30
1.6.1. Mikro Kredinin Tanımı	32
1.6.2. Mikro Kredinin Türkiye’de Uygulanışı	32
1.6.3. Kuruluşlar – Vakıflar	34
1.7. İllere Göre Örnek Uygulamalar.....	44

1.7.1. Bursa İli Örneği	44
1.7.2. Diyarbakır İli Örneği	44
1.7.3. Eskişehir İli Örneği.....	46
1.7.4. Manisa İli Örneği.....	47
1.7.5. Mersin İli Örneği	48
1.7.6. Muş İli Örneği	49
1.7.7. Trabzon İli Örneği	49
1.7.8. Van İli Örneği.....	50
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	52
3. MATERYAL VE YÖNTEM	54
3.1. Materyal.....	54
3.2. Yöntem	55
3.2.1. Temel İstatiksel Analizlerin Yapılması	55
3.2.2. Mikro Kredinin Etkisinin Değerlendirilmesi.....	56
3.2.2.1. Mikro kredinin etkisinin değerlendirilmesine yönelik analitik süreç	56
3.2.2.2. Müdahaleler ve çıktılar.....	57
3.2.2.3. Etkilerin ölçümü	58
3.2.3. Mikro Kredinin Etkisinin Değerlendirilmesine Yönelik Araştırma Tasarımları	60
3.2.3.1. Tesadüfi kontrol denemeleri.....	60
3.2.3.2. Başlangıç noktaları (Pipelines).....	61
3.2.3.3. Müdahale etkilerinde kullanılan analitik yaklaşım.....	62
3.2.4. Müdahale Etkilerinin Tanımlanması	62
3.2.4.1. Müdahale etkilerinin tahmin edilmesi	63
3.2.4.2. Ortalama müdahale etkisi (ATE) ve müdahale edilen gruptaki ortalama müdahale etkisinin (ATET) belirlenmesi	66

3.2.4.3. Müdahale etkisi tahminçileri	67
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	69
4.1. Mikro Finansın Tarım Sektörü Açısından Değerlendirilmesi	69
4.2. Aydın İli Mikro Kredi Uygulamalarının Değerlendirmesi.....	73
4.2.1. Bireylere Ait Bazı Sosyo-Ekonomik Özellikler	73
4.2.2. Bireylerin Mikro Kredi Kullanıma İlişkin Bulgular.....	79
4.2.3. Etki Değerleme Analizi Sonuçları.....	97
4.2.3.1. Hanehalkı aylık ortalama gelir düzeyi üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin PSM yöntemi ile belirlenmesi	99
4.2.3.2. Müdahale Etkileri (teffects) Sonrası Dengenin Kontrol Edilmesi	102
4.2.3.3. Hanehalkı aylık ortalama gelir düzeyi üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin IPW yöntemi ile belirlenmesi.....	105
4.2.3.4. Sahip olunan mal varlığı üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin PSM yöntemi ile belirlenmesi	108
4.2.3.5. Bireylerin sahip olduğu toplam mal varlığı üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin IPW yöntemi ile belirlenmesi.....	112
5. SONUÇ	115
KAYNAKLAR	125
EKLER.....	137
ÖZGEÇMİŞ	151

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

\$: Amerikan Doları
A.Ş.	: Anonim Şirket
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AIPW	: Augmented Inverse Probability Weighted
ATE	: Average Treatment Effect
ATET	: Average Treatment Effect on the Treated
FAO	: Food and Agriculture Organization
GİŞKAD	: Girişimci İşkadınları Derneği
GTHB	: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
IPW	: Inverse Probability Weighted
IPWRA	: Inverse Probability Weighted Regression Adjustment
KEDV	: Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: Küçük Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LID	: The Local Initiatives Project
MEKSA	: Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
NLFC	: National Life Finance Corporation
NNM	: Nearest-Neighbour Matching
OI	: Opportunity International
POMs	: Potential Output Means
PSM	: Propensity-Score Matching
RA	: Regression Adjustment
SFDP	: Small Farmers Development Program

SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu
TGMP	: Türkiye Grameen Mikro finans Programı
TİSVA	: Türkiye İsrافی Önleme Vakfı
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
UNDP	: United Nations Development Programme
USAID	: United States Agency for International Development
YİMİK	: Yoksullar İçin Mikro kredi Projesi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Mikro kredi uygulanaşı.....	33
Şekil 4.1. Mikro kredi sektör dağılımı	69
Şekil 4.2. Mikro kredinin hayvansal üretim için kavramsal çerçevesi.....	72
Şekil 4.3. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, bireylerin hanehalkı gelirine yönelik ham ve eşleştirilmiş verilere ait yoğunluk grafiği	104
Şekil 4.4. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, bireylerin hanehalkı gelirine yönelik ham ve eşleştirilmiş verilere ait denge grafiği	105
Şekil 4.5. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyelerine yönelik, sahip olunan mal varlığı değişkeni için ham ve eşleştirilmiş verilere ait yoğunluk grafiği	111
Şekil 4.6. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyelerine yönelik sahip olunan mal varlığı için denge grafiği	111

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1.1. Bazı TGMP kredi çeşitleri	43
Çizelge 1.2. Eskişehir ili mikro kredi alan kadınların yaptıkları iş kolları.....	46
Çizelge 4.1. İlçelere göre mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireylerin dağılımı	73
Çizelge 4.2. Yaş kategorilerine göre bireylerin dağılımı	73
Çizelge 4.3. Bireylerin medeni durumlarına göre dağılımı.....	74
Çizelge 4.4. Bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları	75
Çizelge 4.5. Bireylerin sahip oldukları eğitim düzeyleri.....	75
Çizelge 4.6. Bireylerin sahip olduğu mesleki dağılımları	76
Çizelge 4.7. Bireylerin herhangi bir sosyal güvenceye sahip olma durumu	77
Çizelge 4.8. Herhangi bir sosyal güvenlik sistemine sahip olan bireylerin dağılımı.....	77
Çizelge 4.9. Anket çalışması yapılan bireylerin eşlerinin mesleki durumları	78
Çizelge 4.10. Aynı evde yaşayan birey sayısının dağılımı.....	78
Çizelge 4.11. Ailede çalışan birey sayısı.....	79
Çizelge 4.12. Bireylerin mikro kredi almadan önce ve aldıktan sonraki aylık gelir durumları.....	80
Çizelge 4.13. Bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanma zaman dilimleri.....	80
Çizelge 4.14. Bireylerin son bir yıllık dönemde kullanmış oldukları mikro kredi tutarlarının dağılımı	81
Çizelge 4.15. Bireylerin mikro kredi desteğinden haberdar olma durumları	81
Çizelge 4.16. Bireylerin kullanmış oldukları mikro kredi desteğinin olumlu etkilerinin ortaya çıkmış olduğu tahmini süre	82
Çizelge 4.17. Bireylerin mikro kredi hakkında genel olarak düşünceleri	82
Çizelge 4.18. Bireylerin mikro kredi desteği ile herhangi bir gayrimenkul edinebilme durumu.....	83

Çizelge 4.19. Bireylerin yararlanmış oldukları mikro kredi desteği ile işletme kurabilme durumu.....	83
Çizelge 4.20. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin faaliyetlerindeki istihdam durumu	83
Çizelge 4.21. Bireylerin seyahat sayısındaki artış durumu	84
Çizelge 4.22. Seyahat sayısındaki artış durumu	84
Çizelge 4.23. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin tatil yapabilme sayılarındaki artış durumu.....	85
Çizelge 4.24. Bireylerin yapmış oldukları tatil sayılarındaki artış durumu.....	85
Çizelge 4.25. Mikro kredi desteğinden yararlanmış bireylerin sahip oldukları makine-ekipman sayılarındaki artış durumu	85
Çizelge 4.26. Bireylerin sahip oldukları makine-ekipman sayılarındaki artış durumu.....	86
Çizelge 4.27. Bireylere göre kiralanılan arazi büyüklüklerindeki dağılım	86
Çizelge 4.28. Mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin sahip olduğu büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısındaki artış durumu.....	87
Çizelge 4.29. Büyükbaş/küçükbaş hayvan sayılarındaki artış durumunun dağılımı.....	87
Çizelge 4.30. Bireylerin sahip olduğu tavuk-horoz sayılarının dağılımı.....	87
Çizelge 4.31. Bireylerin sahip oldukları hindi sayıları	88
Çizelge 4.32. Bireylerin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayılarının dağılımı	88
Çizelge 4.33. Bireylerin sahip oldukları büyükbaş hayvan sayılarının dağılımı ...	88
Çizelge 4.34. Mikro kredi desteğinden yararlanma sebebine ilişkin bazı ifadeler	89
Çizelge 4.35. Mikro kredi desteği alan birey için toplumun kendilerine yönelik tutumlarının öngörülmesi	95
Çizelge 4.36. Mikro kredi desteği alan bireylerin karşılaştıkları ekonomik sorunlar	92

Çizelge 4.37. Mikro kredi desteği alan bireylerin karşılaştıkları sosyal sorunlar.....	93
Çizelge 4.38. Mikro kredi desteği alan bireylerin elde etmiş oldukları gelirlerin hanehalkı harcamaları içerisindeki dağılımı.....	94
Çizelge 4.39. Birey mikro kredi desteği almamış olsaydı yapmakta olacağı olası faaliyet durumu.....	95
Çizelge 4.40. Mikro kredinin çeşitli ihtiyaçları karşılamada etkili olma durumu..	95
Çizelge 4.41. Bireylerin mikro krediyi planladıkları iş dışında başka bir amaç için kullanma durumu.....	96
Çizelge 4.42. Mikro kredi kullanımının geliştirilmesine yönelik olası tavsiyeler..	97
Çizelge 4.43. Kullanılmış olan verilere ait tanımlayıcı istatistikler	98
Çizelge 4.44. Hanehalkı geliri üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi.....	101
Çizelge 4.45. 0.2 caliper ölçüsü ile hanehalkı geliri üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi	101
Çizelge 4.46. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin hanehalkı geliri üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi.....	102
Çizelge 4.47. teffects komutuna bağlı olarak çalışan denge yöntemleri	103
Çizelge 4.48. Hanehalkı gelir düzeyi üzerinde PSM tahmincisi kullanıldığında elde edilen denge durumu.....	104
Çizelge 4.49. Hanehalkı geliri üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi.....	106
Çizelge 4.50. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin hanehalkı geliri üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi.....	107
Çizelge 4.51. Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumuna karşın tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda oluşacak olan ortalama hanehalkı gelir düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE.....	108

- Çizelge 4.52. Sahip olunan mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi..... 108
- Çizelge 4.53. 0.2 caliper ölçüsü ile sahip olunan mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi 109
- Çizelge 4.54. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin sahip oldukları mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi 109
- Çizelge 4.55. Bireylerin sahip oldukları mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanıldığında elde edilen denge durumu..... 110
- Çizelge 4.56. Bireylerin sahip olduğu toplam mal varlığı üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi 112
- Çizelge 4.57. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin sahip oldukları mal varlığı üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi 113
- Çizelge 4.58. Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumuna karşın tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda bireylerin sahip olduğu ortalama mal varlığı düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE 114

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Anket Soruları.....	137
---------------------------	-----

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Mikro kredi sistemi: “Kişiyi yemesi için bir balık vermezsiniz. Balık tutmasını bilen bir olta, ağ veya kayık kiralamasını veya almasını sağlarsınız.” felsefesi ile iş yapma isteği olan ancak yeterli finansal desteğe, çeşitli nedenlerle erişememiş girişimcilere bir başlangıç sermayesi verilmesi esasına dayanmaktadır. Genel olarak sistemin temeli; finansal olarak desteklenmesinde, klasik bankacılık sistemince bir takım riskler görülen yoksul kesime, farklı şartlarla işletme sermayesi ihtiyacının karşılanması, hammadde, malzeme alımı ve imalat için gerekli sabit teçhizatın karşılanması gibi amaçlarla kredi verilmesine dayanmaktadır (Arslan, 2013).

Mikro kredi uygulaması, 1970 yılından bu yana farklı ülkelerde, farklı uygulama alanları bulmuştur. Asya kıtasında Bangladeş başta olmak üzere, Hindistan, Brezilya, Bolivya, Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, Nijerya, Güney Afrika, Kanada, Dakar, Özbekistan gibi farklı kültürel, ekonomik ve sosyal düzeye sahip bölgelerde de uygulanmış ve başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Grameen Bank Bangladeş’te, Amanah Ikthiar Malaysia (AIM) Malezya’da, ACCION International Latin Amerika’da, United States Agency for International Development (USAID) Amerika Birleşik Devletleri’nde, Calmeadow Vakfı Kanada’da, Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA) İsveç’te, Norwegian Agency for Development Cooperation (NORAD) Norveç’te, Deutsche Ausgleichsbank (DtA) Almanya’da, Overseas Economics Cooperation Fund (OECF) Japonya’da, Association Pour Le Droit A L’initiative et Economique (ADIE) Fransa’da, Tulaysa Pag-unlad, Inc (TSPI) Filipinler’de, mikro kredi konusunda çalışmaktadır. Bunların dışında Foundation For International Community Assistance (FINCA), The American Society of Home Inspectors, Sewa (Self Employed Women’s Association) (ASHI) ve Consultati ve Groupto Assistthe Poorest (CGAP) mikro kredi konusunda öne çıkan organizasyonlar olarak gösterilmektedirler. Farklı bölgelerde devam ettirilen bu mikro kredi programlarının, kadın müşterilerin kredi kullanımı konusundaki etkin rollerini arttırdığı belirtilmektedir (Zanbak, 2008).

Bir mikro kredi örneği olan, Grameen Bank Uygulaması: Projede, ihtiyaç sahibi kişilere maddi teminat talep etmeksizin işlerini geliştirmeleri ve sürdürebilmeleri için küçük miktarlarda krediler sağlanan yöntemdir. Hindistan’da, mikro krediye olan talep hem çok yüksek hem de çok çeşitli olmuş, 1978’den itibaren kırsal kesimin kalkındırılması ve bu kesimdeki yoksulluğun azaltılması amaçlarıyla devlet destekli kırsal kalkınma programları başlatılmıştır. Endonezya’da 1970’li yıllardan itibaren gerek kamu bankaları yoluyla, gerekse de yarı formel yerel kredi kuruluşlarının ortaya çıkması ile ihtiyaç sahiplerine piyasa faiz oranlarının altında mikro kredi sunulmaya başlanmış ve teşvik edilmiştir. Rusya’daki uygulamalar incelendiğinde; 1990’lı yılların sonlarına doğru ortaya çıkan mikro kredi alanındaki kuruluşların daha çok küçük işletmelerin desteklenmesi ve köy bankacılığı (villagebanking) sistemi üzerinde yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde ise mikro kredi alanındaki ilk çalışmaların 1980’lerin ortalarında başlatıldığı bilinmektedir. Nitekim 1991 yılında mikro krediyle ilgili bir tasarının yasallaşması ile bu alanda çok büyük bir ilerleme kaydedilmiş, bu sayede de günümüzde, 200 ’den fazla mikro kredi ve mikro finans kuruluşunun federal hükümet fonlarından yararlandırılması sağlanmıştır (Ceyhan, 2010).

Türkiye’de ise özellikle son yıllarda mikro kredi sistemi, değişik mekanizmalar aracılığı ile farklı kurumlar tarafından, özellikle düşük gelirli gruplara yönelik olarak, olabildiğince etkin bir şekilde kullanılmaya çalışılmaktadır. Yapılan literatür taramalarına göre, tüm dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye’de de mikro kredi destek sisteminin, özellikle tarım sektöründe uygulanmasını ve olası etkilerini ortaya koyan oldukça sınırlı sayıda çalışma olduğu belirlenmiş olup, söz konusu bu tez çalışması ile bu alandaki boşluk belirli düzeyde de olsa doldurulmaya çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de Mikro finans kuruluşları arasında; Mikro Finans Bankaları, Sivil Toplum Mikro Finans Kuruluşları ve Kredi Birlikleri’nin yanısıra Ticari Bankalar da sayılmış olmasına rağmen Ticari Bankaların risk teminat dengesine ilişkin endişeleri bu konuda geride kalmalarına neden olmaktadır. Dünyada 111 ülkede başarıyla yürütülen mikro kredi çalışmalarının Türkiye’de yoğunlaşması ve Ticari Bankaların bu konuda çalışmaya başlaması ulusal kalkınma açısından büyük önem

taşımaktadır. Bu bağlamda İşsizliği azaltma konusunda mikro finansman modelinin ülkemizde ihmal edilmekte olduğu ifade edilebilir. Bu modelin; hem sosyal, hem de finansal boyutları olan ve kalkınmaya ciddi ölçüde destek sağlayacak olan bir model olmasının yanında, devletin karşılıksız harcamalarını azaltacağından, kamu maliyesi açısından ciddi ve olumlu sonuçlar oluşturacağı düşünülmektedir (Ayyıldız, 2010)

Mikro krediler, yoksul kesimlerin yoksulluğunun azaltılması ve düzenli bir gelire sahip olabilmeleri amacı ile geliştirilmiş olan bir uygulamadır. Bu uygulama ile birlikte sunulmakta olan mikro krediler ve verilen her türlü yardım ve danışmanlık benzeri hizmetler, mikro finansman kavramının kapsamı içerisinde yer almaktadırlar (Yaz, 2011).

Bu çalışmada, dünya refah seviyesinin artırılması, yoksul kesimler için geliştirilmiş olan mikro kredi ve mikro finans hizmetlerinin yaygınlaştırılması ile genelde tarım sektörüne etkileri ve özellikle Aydın ilinde, bitkisel üretim ve hayvansal üretim alt sektörlerine olan etkilerin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Mikro kredi, herhangi bir gelire sahip olmayan banka ve benzeri yollarla kredi alamayacak tüm yoksul kişilerin, özellikle kadınların yeni işler kurarak faaliyet göstermelerini, bunun yanı sıra kendi kendine gelir getirici bir faaliyette bulunabilmesini teşvik etmek, sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkılarını sağlayacak finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla verilen sermaye anlamına gelmektedir. Kredi kullanacaklardan mikro kredi kapsamında herhangi bir teminat istenmemektedir. Kefalet, senet veya teminat gibi belgeler istenmediği gibi icra takibi uygulaması da söz konusu değildir. Mikro kredi sisteminden yararlanan üyelerin almış oldukları sermaye, borç olarak verilmektedir. Kişiler bu ana parayı haftalık taksitlerle küçük tutarlar halinde ödemektedirler. Ayrıca başlangıç kredisi alan üye, kredi borcunu zamanında ödemesi ve disiplinli olarak toplantılara katılması halinde daha yüksek miktarda kredi alabilmektedirler.

Bu çalışmada Türkiye genelinde 91 şubesi bulunan Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP)'nin, Aydın ilinde bu kullanımların ne kadar yaygın

olduğunu, üyelerinin mikro kredi kullanımını, bu destek sisteminin, tarım sektöründeki ve diğer faaliyet kollarındaki etkilerini ölçmek amaçlanmaktadır.

1.4. Kırsal Yoksulluk ve Mikro Kredi (Mikro Finans)

Çalışmanın bu aşamasında, öncelikle kırsal yoksulluk ve mikro kredi (mikro finans) kavramları, detaylı ve anlaşılabilir bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Yoksulluk ve yoksullukla mücadele, dünyadaki en önemli gündem maddelerinden biri olmuştur. Yoksullukla mücadele, küreselleşme ile birlikte artık sadece bir ülkenin sorunu olmaktan çıkmış, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere tüm ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir. Yoksullukla mücadele, küresel gelişmeyle beraber, bölgesel kalkınma ve doğal olarak ülkelerin kalkınması açısından da büyük öneme sahip olmaktadır (Kalaç, 2016). Toplumların hemen hemen hepsinde görülen, birçok sosyal problemin hem nedeni, hem de sonucu olarak karşımıza çıkan yoksulluk kavramı, özellikle de son yıllarda üzerinde sıkça tartışılıp çözüm yolları üretilmeye çalışılan evrensel bir olgu haline gelmiştir. Tarihin her döneminde olduğu gibi, günümüzde de en önemli toplumsal sorunlardan biri olan ve dünyadaki birçok ülkede görülen bu sorununun önlenmesi için çeşitli çözüm yolları üretilip uygulamaya koyulmuştur (Apaydın,2015).

Kırsal yoksulluk daha çok; güvenlik, bağımsızlık, sosyal kimlik, öz-saygı, sosyal ilişkilerin sıklığı ve sağlamlığı, karar alma özgürlüğü, hukukî ve siyasî haklar gibi niteliksel beklentiler ve yoksunluklar üzerine odaklanırken, kentsel yoksulluk ise gelir ve tüketim şeklinde niceliksel beklentiler ve yoksunluklar konusuna eğilmektedir. Yerleşim birimlerinin aralarındaki ‘kent’ ve ‘kır’ olarak tanımlanan bu farklılıklar, yaşadıkları yoksulluğun şeklini de birbirlerinden farklılaştırmaktadır. Kırsal alanlarda yaşanan yoksulluk; en çok tarım ve hayvancılık sektöründe ağırlık kazanmışken, kentsel alanlarda yaşanan yoksulluk, sanayi ve hizmetler sektöründe yoğunlaşmaktadır. Kent yoksulluğunun düzeyini, bir kentin sunduğu hak ve olanaklara, o kent halkının ulaşım ulaşamaması ortaya çıkarmaktadır (Genç, 2010).

Mikro kredi özellikle kırsal bölgelerde hayatını devam ettiren yoksul insanlara hizmet ettiğinden dolayı kırsal bölgelerdeki yoksullukla da etkin bir mücadele aracı olarak görülebilmektedir. Kırsal yoksulluk ; “Toplumsal dışlanmışlık” olarak da adlandırılan ve sadece gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde görülen bir

durum değil, küresel bir olgudur. Ancak, kırsal yoksullukla etkin bir Şekilde mücadele edebilmek için, kırsal yoksulluğun yer ve zamana göre farklı özellikler göstermesi ile ortaya çıkan bu farklı özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir (Ece, 2014).

Prof. Muhammed Yunus tarafından 1970’li yıllarda Bangladeş’ de baŐlatıldıktan sonra yaygınlaŐan “mikro kredi” sistemi giderek tüm az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksullukla mücadelede etkin bir strateji yöntemi olarak uygulamaya konulmuş, bununla birlikte farklı uygulamalarıyla da tartışma gündemine girmiŐtir (ak, 2007).

Tarım sektöründeki insanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve sektördeki sorunların ortadan kaldırılmasını hedefleyen projelerde genellikle erkek gruplarıyla çalıŐılmıŐ, nüfusun diğer yarısını oluşturan ve tarımsal faaliyetlerde erkeklere oranla daha aktif rol alan kadınlar ihmal edilmiŐlerdir. Uygulanmış olan farklı kalkınma projelerinde cinsiyet kavramına yer verilmiş olsa da, bu kavramın yeterince anlaŐıldıęı ve istenilen baŐarının yakalandığı söylenememektedir. Bu durum istemsiz de olsa cinsiyet ayrımcılığını arttırmakta ve kırsal nüfus içinde var olan eŐitsizlik sorunlarının devamına neden olmaktadır (Zanbak, 2008).

Türkiye’de kadınların işgücüne dhil edilmesi için özellikle 1990’lı yıllardan itibaren yapılan proje ve programlar ile çaba gösterilmesine rağmen, uygulanan politikalarla etkili bir sonuç alınmadığı gözlenmektedir. Bu nedenle kadınların işgücüne katılmaları için farklı politika ve yöntemlerin uygulanması gerekmektedir. Bu yöntemlerden birisi de mikro kredidir. Mikro kredi temelde yoksulluğu nleme aracı olarak tasarlanmasına karşın, yoksul insanların çalışma yoluyla istihdam edilmesini sağlayarak, istihdam artırııcı bir yöntem olarak da düŐünülebilir. Mikro kredi, 1970’li yılların sonunda Prof. Dr. Muhammed Yunus tarafından Bangladeş’te uygulanmaya baŐlamasıyla birlikte dünya ülkelerine yayılmıŐ ve uygulanma alanı geniŐlemiŐtir. Mikro kredi olarak başlayan proje ve uygulamalar günümüzde büyüyerek Mikro finans sektörü haline gelmiştir (zmen, 2012).

Bu bağlamda Altunöz (2015) Türkiye’de uygulanan mikro kredinin istihdama olan etkilerini araŐtırdıęı çalıŐmasıyla bazı sonuçlar elde etmiştir. Bu çalışmaya göre sosyal ve ekonomik problem olan kadın istihdamı üzerindeki etkisi

araştırılmış ve kendi içinde çalışan kadın sayısı ile mikro krediler arasında ekonometrik bir ilişki olup olmadığı kurulan regresyon modeliyle test edilmeye çalışılmıştır. Bulunan regresyon sonuçlarına göre her 1 birimlik mikro kredi kullandırımı, kendi hesabına çalışan kadın sayısında 0.043 birimlik değişime neden olmuş, diğer bir ifade ile Türkiye’de kullanılacak %1’lik artışın, kendi hesabına çalışmak isteyen kadınların %0.04’ünü istihdama dahil ettiği tespit edilmiştir. Örnek verildiğinde ise bir ülkede 100 adet mikro kredi kullanımı 120 kişiyi istihdam ediyorsa, mikro kredi kullanımı %1 artış ile 101 adete yükseldiğinde istihdamdaki artışın 4.8 kişi ile 124.8 kişiye yükseleceği ifade edilmiştir (Altunöz, 2015).

Mikro finansman ilk olarak kredi ve mevduattan oluşan finansal hizmetlerin küçük ölçekte ve zaruret halindeki ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmasını ifade eder (Ayyıldız, 2010). Bu alanda çalışan kuruluşlar ise Türkiye Grameen Mikro finans Programı (TGMP) olarak adlandırılmaktadır.

Mikro kredinin amacı; bireyin ve onun içinde bulunduğu bölgedeki imkanların artırılması ve kredi kullanıcılarının üretim sürecine aktif katılımlarının sağlanmasıdır. Bu şekilde toplumdaki refah seviyesinin en alt seviyeden başlanarak giderek yükseltilmesi olarak planlanmıştır. Dünya Bankası’nın 1990 kalkınma raporunda belirttiği gibi, yoksulluğun ortadan kaldırılması için belirlenen stratejilerin ana hedefi, kalıcı bir ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesidir. Bu sebeple, söz konusu stratejilerin mikro kredi uygulamasındaki gibi toplumdaki ekonomik potansiyeli en üst seviyede kullanması gereklidir (Çak, 2007). Nitekim mikro finansman yaklaşımının temel amaçları arasında, banka vb. yollarla kredi alamayanlara mikro kredi ile ulaşılabilmesi, yoksulluğun, gelir dağılımındaki adaletsizliğin ve işsizliğin azaltılabilmesi gelmektedir. Mikro kredinin genel kapsamında amaçlanan; kredi alan ailelerde özellikle kadınların, kendi kendine gelir getirici bir faaliyete başlayabilmesine öncülük etmesi ile gerek kişinin, gerekse de ailesinin ve toplumun gelişimine katkıda bulunabilmesidir (Kırbyık, 2009). 1980-1990’lar boyunca, dünya çapında mikro kredi programları farklı metodolojiler üzerinde gelişmelerini sürdürmüşlerdir. Çok yoksulları da sisteme dahil etmenin bir aracı olan mikro kredi yöntemi ile beklenenin aksine kredilerin geri dönüşleri çok yüksek olmuştur. Bunun yanında, mikro kredinin sadece bir finansman yaklaşımı

olmadığı, yoksul insanların sosyal statülerini yükselten ve yaşam kalitelerini artıran bir özelliğe sahip olunduğu görülmüştür (Hulme, 2000).

Mikro kredi; iş yapma fikri olan ve gelir getirici bir faaliyette bulunmak için, az miktarda bir başlangıç sermayesine ihtiyaç duyan yoksullara imkan verilmesi projesidir. Sadece güvene dayanan, teminatsız ve kefilsiz küçük sermaye şeklindeki mikro kredi; yoksulların kendi kendilerine yoksulluktan kurtulmaları için kullanılacakları en etkin istihdam aracıdır. Mikro kredi sistemi aracılığıyla kişiye yemesi için bir balık verilmez ve ona nasıl balık tutulacağı da öğretilmez. Fakat bunların ötesinde, yoksulun balık tutmak için bir ağ veya kayık kiralaması veya alması sağlanır. Dünyanın temel bankacılık ilkesi; “ne kadar paran varsa, o kadar para alırsın” ve “paran yoksa para alamazsın” şeklindedir. Ahlaki ve hukuki olmak kaydıyla; “daha fazlaya sahipsen, daha fazla elde edebilirsin” prensibi yanında, “ne kadar aza sahipsen o kadar daha fazla önceliğin olacaktır” prensibi de uygulanmalıdır (Ayyıldız, 2010).

Mikro finans olanaklarından yararlanan kişilerin ortak özellikleri; düşük gelir seviyesine sahip olan ve kendi işini kurmak veya yürütmek amacıyla yola çıkan girişimci veya işletmeler olmalarıdır. Bu kişiler genellikle ticari bankalardan kredi alamayan düşük gelire sahip, tasarruflarını yastık altında tutan, taşınır veya taşınmaz mal şeklinde değerlendirme yoluna giden girişimcilerdir. Uluslararası uygulamalarda öncelik, günlük geliri 1\$’ın altında olan ve yaşamını devam ettirebilmek için kendi işini sürdürmek durumunda olan girişimcilerindir (Şahin, 2010).

Bunları maddeler halinde sıralayacak olursak;

- Kadın girişimciler,
- Kentsel kesimde yaşayan genç girişimciler,
- Kentsel kesimde yaşayan, özellikle kırsal kesimden göç ederek yeterli eğitim imkanı alamamış, belli bir mesleği olmayan girişimci adayları,
- Kentsel kesimde küçük esnaf ve sanatkârlar,
- Kırsal kesimde yaşayan, genellikle tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaya çalışan kesimdir (Anonim, 2011).

Bunlara ilave olarak;

- İşsiz gençler,
- İşsiz yaşlılar,
- Küçük ölçekli yetiştiricilik yapan çiftçiler,
- Sokaktaki sahipsiz çocuklar,
- Özürlüler ve gaziler,
- Çocuklarını Çocuk Esirgeme Kurumuna vermek zorunda kalan aileler,
- Topraksız köylüler ve orman köylüleri de bu kapsamda yer almaktadır (Ayyıldız, 2010).

Ekonomik açıdan düşük gelire sahip, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşamlarını sürdüren kişilerin, ticari bakımdan küçük ölçekli finansal hizmetlere yüksek derecede gereksinimleri ve yoğun talepleri söz konusu olmaktadır. Yoksul kimselerin mikro finansman hizmetlerinden yararlandırılmasıyla birlikte şu faydalar sağlanabilmektedir:

1. Düşük gelir seviyesine sahip bulunan kişilerin ya da hanehalklarının ve mikro ölçekli işletme sahiplerinin gelir ve giderlerinin belirli bir düzene girmesi.
2. Negatif etkiye sahip dış faktörlere karşı kırılabilirliklerinin ya da savunmasızlıklarının azaltılması.
3. Yönetim ile ilgili becerilerinin geliştirilmesi.
4. Sahip olunan mikro ölçekli işletmelerin büyütülmesi ve çeşitlendirilmesi.
5. Yeni yatırım fırsatlarının yaratılması ya da yatırım ile ilgili varlıkların oluşturulması
6. Verimlilik ve gelirden artış kaydedilmesi.
7. Kendilerinin ve kendilerine bağımlı durumda bulunan kimselerin yaşam standartlarında ya da kalitelerinde yükselmenin sağlanması.

8. Harcama kapasitelerinde artış sağlanması yolu ile makro ekonomik açıdan pozitif bir talep etkisinin ortaya çıkarılması.

Bahsedilen faydaların temini öncelikle ilgili toplumun yapısında ve özellikle tüketim alışkanlıklarında sağlanabilecek değişimler ile desteklenildiğinde mümkün olabilmektedir. Mikro kredi konusunun amacı; az gelişmiş bir toplumun kalkınmasının sağlanması ve dolayısıyla refah seviyesinin artırılması olduğu için, bilgi ve eğitim seviyesinin artırılması da önemli bir role sahiptir. Dünyadaki en yoksul kesimler çocuklarının eğitimleri için gelirlerinin sadece %2'sini ayırırken, alkol ve sigara benzeri tüketimleri için çok daha fazlasını harcayabilmektedirler. Bu nedenle bahsi geçen toplumsal kalkınmanın gerçekleşmesi için, çocuklarının eğitimine, babalarından daha fazla yatırım yapan ve toplum içerisinde büyük öneme sahip bulunan anneler, mikro krediler ile buluşturularak mikro tasarrufa yönlendirilmelidir (Yaz, 2011).

Mikro finans sisteminin Dünya ve Türkiye uygulamalarına bakıldığında genel olarak öne çıkan belli başlı bazı fon kaynakları vardır. Bunlar (Arslan, 2013):

- Kredilerden ele edilen faizler,
- Sübvansiyonlar ve hükümet yardımları,
- Tasarruf kaynaklarının krediye çevrilmesi,
- Menkul kıymet ihracı,
- Bono- hisse senedi çıkarma,
- Toptan kredi,
- Bağış kuruluşlarından ve kişilerden sağlanan hibe ve yardımlar,
- Kısa vadeli ticari banka kredileri,
- Yurtiçi, yurtdışı ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan fonlar,
- Bankacılık hizmetlerinden elde edilen gelirler,
- Mikro finans kuruluşunun kendi fonları ve mevduat hesapları.

1.5. Dünyada Mikro Finans Kuruluşları ve Uygulamaları

İlk olarak Bangladeş'te 42 kadına 27 \$ verilerek başlanan mikro kredi sistemi günümüzde birçok ülkeye yayılmayı başarmıştır. Bu uygulamayı kadınlar, hem kendi işlerini kurmak, hem de ailelerinin geçimini sağlamak veya geçimine katkıda bulunmak amaçlarıyla kullanmışlardır. Bangladeş'te başlayan Grameen Bank Projesi, kelimenin tam anlamıyla 'köy bankası' olarak çevrilebilir. Bugün 6 milyondan fazla borçlu üyesi ve 80000'in üzerinde çalışanı mevcuttur. 2006 yılında Yunus ve Grameen Bank'ın çalışmaları Nobel Barış Ödülü ile ödüllendirilmiştir (Alparlan, 2015).

Kalkınma için global bir ortaklık geliştirmek, aşırı yoksulluğu azaltmak ve açlığı ortadan kaldırmak, kadınların sosyal yaşamdaki statülerinin güçlendirilmesini sağlamak gibi amaçların yanı sıra; geleneksel bankacılık sisteminde finansman imkanlarından yararlanamayan, gelir seviyesi çok düşük kişi ve kurumların finansmanı ile desteklenme amacını da taşıyan mikro finansman sistemi dünyanın çeşitli bölgelerinde uygulamaya devam etmekte ve giderek önem kazanmaktadır. Yapılan uygulamaların beklenenden daha iyi sonuçlar vermesi, yoksullukla mücadele veya ticari kâr elde etmek isteyen kurum ve kuruluşların dikkatini çekerek uygulamaların tüm dünyada yaygınlaşmasını ve mikro finansman hizmetlerine olan talebin artmasını sağlamıştır. Özellikle 1997 yılında gerçekleşen Uluslararası Mikro kredi Zirvesi'nde, 2005 yılına kadar dünyanın en yoksul 100 milyon ailesine (özellikle bu ailelerdeki kadınlara) kendi işletmelerini kurmaları ve üretime yönelik faaliyetler gerçekleştirebilmeleri için kredi sağlayacak bir sistem, bir hareket ya da bir başka deyişle seferberlik başlatılması mikro finansman gelişimini daha da hızlandırmıştır. Ayrıca, 2005 yılının Birleşmiş Milletler tarafından "Mikro kredi Yılı" olarak kabul edilmesi, mikro finansman sisteminin gelişim sürecine olumlu katkılar sağlamıştır (Arslan, 2013).

Bu nedenle aşağıda, farklı ülkelerdeki başarılı mikro kredi uygulamaları ve günümüze kadar geçirmiş oldukları aşamalardan kısaca bahsedilmiştir.

1.5.1. Asya Kıtası

Asya'da ön plana çıkan mikro finans kuruluşlarının başında Bangladeş'te faaliyet göstermekte olan Grameen Bank uygulaması gelmektedir. Bunun yanında ise

Endonezya'da faaliyet gösteren Bank Rakyat Indonesia (BRI), Tayland'da faaliyet gösteren Bank of Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC) ile yine Bangladeş'te faaliyet gösteren Association for Social Advancement (ASA) da önemli mikro finans kuruluşları arasında yer almaktadır (Arslan, 2013).

Bangladeş Örneği

Bangladeş, resmi olarak Bangladeş Halk Cumhuriyeti, Güney Asya'da bir ülkedir. Myanmar ile Hindistanın sınır komşusudur. Ülke ekonomisi, tarıma dayanmaktadır. Başlıca ürünleri, pirinç, önemli dayanıklı gıda maddeleri, hint keneviri ve çaydır. Bu alanda Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan'dan sonra dünya üçüncüsüdür. Diğer zirai bazı sebzeler ve şekerpancarı, iç tüketim için yetiştirilmektedir. 10 milyon hektarlık alanda ekim yapılır. Bu alanların %80'inde pirinç üretilmeye devam edilir. Ayrıca Bangladeş'in zengin ve ucuz doğalgaz kaynağı ile ucuz insan gücünün fazla olması yatırımcılar için daha cazip hale gelmektedir (Anonim, 2016).

Bangladeş'te kurulan Grameen Bank, Asya kıtasının en önemli mikro finansman kurumlarından biridir. Grameen Bank, 1976 yılında Bangladeş'in küçük bir köyünde, ekonomist Muhammed Yunus ve birkaç köylü tarafından 27\$ sermaye ile kurulmuştur (Arslan, 2013). Bu uygulamayı kadınlar, hem kendi işlerini kurma, hem de ailenin geçimine katkı sağlamak amaçlarıyla kullanmışlardır. Bangladeş'te başlayan Grameen Bank Projesine, kelimenin tam anlamıyla köy bankası denilebilir. Bugün 6 milyondan fazla borçlu üyesi ve 80000'in üzerinde çalışanı mevcuttur (Alparslan, 2015).

Bangladeş'te uygulanan Grameen Bank uygulaması, mikro krediyle özdeşleşmiş durumdadır. Muhammed Yunus ve Grameen Bank, ekonomik ve sosyal kalkınmaya yapmış oldukları katkılardan dolayı, olayın iki eşit parçası olacak şekilde 2006 yılında Nobel Barış Ödülüne layık görülmüşlerdir (Dündar, 2007). Bankanın bugünkü sahipleri, 81382 köyden oluşan yaklaşık 8.4 milyon kırsal üreticidir. Mayıs 2012 itibarıyla bankanın 2567 şubesi bulunmakta olup, kredi kullanıcılarının %96'sı kadınlardan oluşmaktadır. Bankanın başlangıçtan bugüne kadar, kullandığı kredi miktarı yaklaşık olarak 12.5 milyon \$ olup, bu kredinin geri ödenen kısmı da yaklaşık 11 milyon \$'dır. Kredilerin geri ödenme oranı yaklaşık olarak %90 düzeyinde olmuştur (Arslan, 2013).

Grameen Bank mikro kredi kullanıcılarının portföyünü oluştururken, yoksulluk düzeyini belirlemek için çeşitli kriterlerden hareket etmekte ve kredi müşterilerinin yıllar içerisinde sosyoekonomik durumunu takip ederek değerlendirmektedir. Grameen Bank borçlu müşterilerin yoksulluk düzeyini on kriter kullanarak değerlendirmektedir.

Bir üyenin ailesi, aşağıdaki kriterleri sağlıyorsa yoksulluktan çıkmış olarak kabul edilmektedir (Dündar, 2007).

- 1) Değeri en az 25000 Taka (yaklaşık 310 \$) ve teneke çatısı olan evlerde yaşayan, her bir aile ferдинin yerde yatmayıp, yatacak yatağa sahip olduğu aileler.
- 2) İçme suyu ihtiyacını kuyulardan çeşitli arıtıcı tablet kullanarak elde eden aileler.
- 3) 6 yaş üzeri çocukların okula gittiği veya ilkokulu bitirmiş olduğu aileler.
- 4) Günlük yaşam için uygun giysileri olan, kış için sıcak tutacak panço, kazak, battaniye vb. gibi gereçlere sahip olan ve sivrisineklerden korunmak için tülü olan aileler.
- 5) Haftalık kredi taksiti 200 Taka (yaklaşık 3 \$) veya daha çok olan aileler.
- 6) Seyyar tuvalet kullanan aileler.
- 7) Ek gelir getirecek sebze bahçesi ve meyve ağacı olan, ek paraya ihtiyaçları olduğunda bunların desteğine başvurabilecek olan aileler.
- 8) Yıl boyunca günlük üç öğün yemek temininde güçlük çekmeyen aileler. Yılın hiçbir günü aç kalmayan aileler.
- 9) Yıllık ortalama 5000 Taka (yaklaşık 63 \$) tasarruf yapanlar.
- 10) Temel sağlıkla ilgili gerekli bakımı her bir aile ferdi için temin edebilen aileler.

Endonezya Örneği

Kredi kaynaklarına erişimin, kalkınmanın sağlanması ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasıyla ilgili projelerde çok fazla öneme sahip olduğunun 1970'li yıllarda keşfedildiği Endonezya'da bu tarihten itibaren gerek kamu bankaları yoluyla ihtiyaç sahiplerine piyasa faiz oranlarının altında kredi sunulmaya başlanmış, gerekse de yarı formel yöresel kredi kuruluşlarının ortaya çıkması teşvik edilmektedir (Ceyhan, 2010).

Bank Rakyat Indonesia (BRI) Endonezya'da kurulu bulunan bir kamu bankası olup, aynı zamanda kırsal kesime destek payı en fazla olan banka olarak hizmetlerine devam etmektedir. Hükümet destekli kırsal kredi programının başarılı bir şekilde mikro bankalara dönüştürülmesi sonucu 1980'lerin ortalarında oluşmuş bir kuruluş olmaktadır (Arslan, 2013). Bu bağlamda Endonezya'nın en köklü bankası olan ve tamamı devlete ait bulunan Bank Rakyat'ın çiftçilerin özellikle pirinç üretiminde daha verimli olabilmeleri için kırsal kesime 3600 uydu şube açması sağlanarak, bu sayede kırsal kesimde yaşayan halkın devlet teşvikli krediye erişimi kolaylaştırılmıştır. Bank Rakyat'ın dışında devletin destek verdiği mikro krediye yönelik başka bir önemli program da, küçük çiftçileri kalkındırma programıdır (Small Farmers Development Program- SFDP). Bu program çiftçilik, balıkçılık vb. gibi küçük işlerle uğraşan kesimin bu işleri daha çok geliştirmeleri amacıyla Endonezya Tarım Bakanlığı, Food and Agriculture Organization (FAO), Tarımsal Gelişim için Uluslararası Fon (International Fund for Agricultural Development) organizasyonu ve Bank Rakyat tarafından ortaklaşa desteklenmektedir (Çak, 2007). Ancak, 1980'li yılların başlarından itibaren özellikle küçük çiftçilerin devlet teşvikli kredileri geri ödemelerinde isteksiz davranmaları ve Bank Rakyat kredi personelinin bu konudaki ihtiyatsızlıkları, söz konusu sistemin geri ödeme oranının %40-50'lerde kalması ile sonuçlanmaktadır. Bunun bir neticesi olarak, sistemin 1983 yılından itibaren bir dizi reforma tabi tutulması kararlaştırılmıştır. İlk olarak 1983 yılında devlet teşvikli mevcut 32 kredi programından sadece 9'u işler halde bırakılmış ve hali hazırdakilerde kredi faizinin kontrolü bankalara devredilmiştir. Yeni banka açmak kolaylaştırılmış ve 1990'lara gelindiğinde teşvikli programların sayısı 4'e kadar düşürülmüştür (Ceyhan, 2010).

1996 yılında, BRI'nın toplam varlığı 12 milyar \$'ın üzerinde olmuştur. Bankanın ilçe ya da belediye düzeyinde 320 şubesi ve belde düzeyinde, BRI Köy Birimi (ya da unitdesas) olarak tanımlanan belde düzeyinde 3600 adet hizmet noktası bulunmaktadır. Kırsal ve kentsel alanlardaki müşterilere mikro finans hizmetleri bağımsız bir kâr amaçlı birim olarak çalışan unitdesas (UD) aracılığı ile sunulmaktadır. BRI-UD tam anlamıyla ticari kurallara göre çalışmakta ve BRI' nin toplam varlığının %25'ini ve toplam tasarruf hesaplarının %70'ini oluşturmaktadır (Dündar, 2007)

Hindistan Örneği

Hindistan, yaklaşık olarak 1.25 milyarlık nüfusuyla, dünyanın en kalabalık ikinci ülkesidir. Kırsal nüfusunun %75'i yetişkin bir insanın günlük faaliyetlerini karşılaması için gerekli olan 2400 kalorilik enerji limitinin altında yaşarken, kentsel nüfusun %45'i, 2100 kalorilik kentsel nüfus enerji limitinin altında yaşamaktadır. Hindistan'da, Bangladeş'le benzer bir neoliberalleşme süreci sonrasında 1985-1990 yılları arasında net milli hasılanın %3.8 'ini oluşturan kırsal kalkınma harcamaları, 1993-94'de % 2.8'e, 2004-05'de ise % 2.3'e düşürülmüştür (Haspolat, 2010).

Bu bakımdan dünyanın en hızlı büyüyen ülkesi Hindistan'da uygulanan mikro kredi projesini DPT (2007) şöyle özetlemektedir: Hindistan'da son yıllarda hızlanan ekonomik büyüme sonucu yoksulluk azalmakla birlikte, ölçüm sorunları yüzünden büyümenin yoksulluğun azaltılması üzerindeki gerçek etkisi tartışılmaktadır. Hindistan'da 260 milyon kişi 2000'li yılların başlarında, yoksulluğu belirleyen sınırdaki tüketim sepetine ulaşmak için gerekli geliri elde edememektedir. Yoksul grubun %75'i ise kırsal kesimde yaşamaktadır. İstatistiklere göre, Hindistan'daki yoksul oranının yüksek oluşundan dolayı mikro kredi ve tüm dünyadaki yoksulların %22'sini oluşturmaktadır. Bu istatistiklerin sonucunda Hindistan'daki yoksulluk oranının yüksek oluşundan dolayı mikro kredi ve yoksullukla mücadele, planlamanın her zaman en önemli boyutu olmaktadır. Hindistan'da yoksullukla mücadele programlarının başarılı olması kırsal kesimlerde 1993-1994 yıllarındaki %37 olan yoksulluğun, 1999-2000 yıllarında % 27'ye düşmesi ile tanımlanmaktadır. Yoksulluk açısından ülke içinde eyaletler arasında da büyük farklılıklar vardır: Güney ve özellikle Kerala eyaleti, eğitim ve sağlık bakımından belirgin olarak daha iyi durumdadır. Kerala bölgesi,

ülkedeki yoksulluğun azaltılması konusundaki en başarılı örneklerden biri olmuştur. Yaygın düşük gelir düzeylerine rağmen, Kerala’da ortalama ömür beklentisi Washington D.C.’dekinden daha yüksektir.

Hindistan’da Kerala bölgesindeki uygulamaların dışında kırsal yoksulluğun en aza indirilmesi için (Göktaş, 2012);

- Kırsal alanda ücretli iş ve istihdamı artırıcı programlar,
- İşle beraber sağlanan gıda desteği,
- Kırsal kesimde yaşayan evsizlere barınma sağlanması,
- Ulusal sosyal güvenlik sistemini geliştirme,
- Toprak reformları,
- Kendi işinin sahibi olmak isteyenleri parasal olarak ve mikro kredi sistemi uygulaması gibi uygulamalar sürekli geliştirilmektedir.

“Kerala kalkınma modeli” son zamanlarda kalkınma söz konusu olan birçok platformda aktif olarak tartışılmaya başlanmıştır. Kerala’da sağlanan başarı; kamusal eylemin etkinliğinin yanı sıra, politik ve sosyal mobilizasyondaki güçlü geleneğe bağlanmaktadır. Bu durumda etkin toprak reformları ile eğitim ve sağlıkta yaygın bir sosyal altyapının gerçekleştirilmiş olması sağlanan bu başarıya katkı sağlamıştır. Bu yapı içerisinde, Kerala’da mevcut merkezîyetçi olmayan halk örgütlenmeleri içerisinde, komşuluk grupları ve yardımlaşma gruplarının grupları çok dikkati çekmektedir (Ayyıldız, 2010).

Hindistan’da Dayanışma Grubu Esasına Dayalı Mikro kredi Uygulamaları

Genelde gayri resmi kredi sistemlerinin esnek ve ihtiyaçlara hemen cevap verebilen yapısı ile, resmi finansal kuruluşların teknik-idari becerileri ve finans kaynakları arasında köprü görevi üstlenen dayanışma grupları esasına dayalı olan mikro kredi sisteminin, özellikle Hindistan’ın nüfus yoğunluğunun daha az olduğu bölgelerinde yaygın olarak geliştiği ve bu bölgelerdeki kırsal nüfus ile formel finansal kuruluşlar arasında karşılıklı güveni oluşturduğu için devlet tarafından da desteklendiği bilinmektedir. Buna benzer nedenlerle desteklenen sistemin başarılı temsilcileri arasında MYRADA Acentası ve NABARD Bankası olduğu gösterilmektedir.

Mysore Yerleşim Yeri Geliştirme Acentası (MYRADA)

Hindistan'ın Karnataka, Andhra Pradesh ve Tamil Nadu eyaletlerinde yaklaşık 200'den fazla köyde aktif olan MYRADA (Mysore Resettlement Development Agency), ilk olarak 1968'de Tibet'ten göç eden mültecilerin Güney Hindistan'daki yerleşimlerini sağlamak amacıyla örgütlenen bir sivil toplum kuruluşu olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Kurulduğu günden bu yana amaçlarını genişleten kuruluşun, halihazırdaki ana projeleri arasında;

- Ortak kaynak geliştirilmesi ve yönetilmesi
- Kırsal kredi sisteminin geliştirilmesi
- Kırsal bölgelerde uygun kuruluşların oluşturulması
- Faaliyet konusu bölgeye uyumlu eğitim yöntemlerinin geliştirilmesi
- Göç yoluyla gelen yeni iş gücünün ve topraksız ailelerin yerleşmelerinin ve adaptasyonlarının sağlanması, sayılabilir.

Günümüzde bir milyondan fazla ihtiyaç sahibine ulaşmayı başarabilen kuruluş, potansiyel kredi kullanıcılarını belirledikten sonra onları gruplara ayırarak bankalar ve diğer resmi finans kuruluşlarına ulaşmalarını sağlamakta, gerektiğinde bankaların maddi teminat taleplerini de karşılayarak yoksul bireylerin kredi kullanmalarına aracılık etmektedir.

Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası (NABARD)

Ulusal Tarım ve Kırsal Alan Kalkınma Bankası NABARD (National Bank for Agriculture a Rural Development) tarafından dayanışma gruplarının kayıtlı finansal kuruluşlardan faydalanmalarının sağlanması amacıyla 1992 yılında bir proje başlatılmıştır. Bu proje kapsamında ticari bankalar, dayanışma gruplarına kredi kullanırmakta, söz konusu kredilerin faiz oranları NABARD tarafından sübvansede edilerek piyasa faiz oranlarının bir miktar altına çekilmektedir. Bu proje ile dayanışma gruplarının başlangıç sermayesine ulaşmaları, hem doğrudan hem de STK'lar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu şekilde yürütülen ve dayanışma grupları ile bankacılık kesimi arasında bağlantılar kuran programın, 2001 yılı Mart ayında yaklaşık 264000 adet dayanışma grubuna ulaşması ile ihtiyaç sahiplerine yaklaşık olarak 102 milyon \$ kredi kullanılması, projenin misyonunu

geliştirmiş ve daha büyük hedeflere doğru yelken açılmasını beraberinde getirmiştir. Bu yeni hedef doğrultusunda 2008 yılına kadar 1 milyon dayanışma grubuna ulaşılması ve dolayısıyla 100 milyon yoksul bireye erişilmesi planlanmaktadır (Çak, 2007).

Kırgızistan Örneği

Kırgızistan Cumhuriyetinde, mikro kredi uygulamaları Dar Gelirlilere Uluslararası Yardımlaşma Fonu (FİNCA) tarafından sağlanmaktadır. Bu kuruluş faaliyetine 1995 yılında ABD tarafından hibe olarak sağlanan 6 milyon \$'lık kaynak ile başlamıştır. Halen 116'sı aktif olmak üzere, 175 kredi birliği tarafından mikro kredi faaliyetleri devam ettirilmektedir (Kalaç, 2016).

2005 yılı sonuna doğru 5 milyonluk nüfusa sahip ülkede 100 binden fazla kişiye mikro- kredi verilmiştir. Toplam verilen kredi tutarı 3.2 milyar somu yani 80 milyon \$'ı geçmiştir. Halka dağıtılan ortalama kredi tutarı 18.7 som ile 54.1 bin som arasında değişmektedir. Şu an ülkede 2 özel mikro kredi şirketi, 78 mikro kredi ajansı, 26 mikro kredi şirketi, 305 kredi birliği, 116 lambard faaliyet göstermektedir. Ayrıca Kırgızistan'daki 5 Ticari Banka da, mikro finans faaliyetinde bulunmaktadır. Bu firmalar, ülke kanunlarına uygun olarak "Mikro kredi organizasyonu kanun taslağında" belirtilen faaliyetler; mikro kredi verme, kiralama, faktoring, havale ve depozito kabul etme işlemleri yapabilirler. Mikro kredi sektörünün büyümesinden bizzat Merkez Bankası ve hükümet yükümlüdür (Kırbıyk, 2009).

1 Ocak 2011 tarihine kadar 1780 Mikro finans Kurumu (MFK) kaydı yapılmış olup, bunlardan 1173'ü faaliyet göstermektedir. Kazakistan'da az gelirli, yoksul ve küçük işletmelere yönelik küçük miktarlardaki finansman ihtiyaçlarını karşılayan kurumların içinde en yüksek paya mikro kredi kurumları sahip olup, 2010 yılındaki verilere göre kurum sayısı 649'dur. Ancak, kurum ve müşteri sayısı çok olmasına rağmen kredi birlikleri (kooperatifleri) kredi portföyü ile yaklaşık 9,8 milyon \$ ile en yüksek tutara sahiptir. Kredi birlikleri daha çok köy yerlerinde tarıma yönelik hizmet vermektedir. Mikro kredi kurumları ise ticaretle meşgul olan şahıs ve işletmelere hizmet vermektedir (Akbulaev, 2012).

Kırgızistan’da faaliyet gösteren, banka dışında, ticari ve ticari olmayan ve gelişmiş şube zincirine sahip mikro kredi organizasyonları su şekilde sıralanabilir:

- Kırgızistan Cumhuriyeti Çalışma Bakanlığı
- Uluslararası Hayır Fonunun Kredilendirme programı
- FUNKA Kırgızistan (Az Gelirlilere Yardım Fonu)
- AOZT “Kırgız Tarım Ekonomisinin Finansal Korporasyonu”
- Uluslararası Hayır Fonu “Meerim” ve Mikro kredilendirme Vatandaş Fonu
- Kredi Birliklerini Geliştirme ve Destekleme Finansal Şirketi
- Kırgızistan Cumhuriyetinde Girişimciliği Geliştirme ve Destekleme Komisyonu
- Avrupa Kalkınma ve İmar Bankasının Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme Kredi Programı
- Alman Kalkınma ve İmar Bankasının (KFW) Şahsi İşletmeleri Destekleme Kredi Programı
- Uluslararası Gelişme Organizasyonunun Şahsi İşletmeleri Destekleme Kredi Programı
- Kırgızistan Cumhuriyetinde Aile, Hanım ve Gençlik İşleri ile İlgili Komisyon
- Kırgızistan’da Yoksulluğu Aşma Ulusal Komisyonunun Ulusal Fonu
- “Baytusum” Finans Fonu (ACDI/VOCA (ABD) VE CARITAS (İsviçre) v.d.

Mikro kredi kurumları ve şubeleri mikro finans organizasyonları türlerinden biri olup, esas amacı Kırgızistan’da yoksulluğu yenme, istihdam sağlama, girişimciliğin gelişmesine ve halkın sosyal gelişimine katkıda bulunmaktadır (Şimşek, 2009).

Japonya Örneği

Japonya'nın, diğer Asya ülkelerinin aksine, bölgede sanayileşme yaygınlaşmadan önce bile ekonomik kalkınmaya önem veren tek ülke olduğu ifade edilmektedir (Altun, 2011). Japonya'daki mikro- finansman olarak adlandırılabilir olan KOBİ'lerin finansmanı NLFC (National Life Finance Corporation) aracılığı ile yapılmakta, bu kuruluşun ülke ekonomisinin kalkınmasında da önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. NLFC, özel sektör finansal kuruluşlarının kredi vermek istemedikleri alanlarda, sosyal ve politik (kamu politikası anlamında) finansman sağlamak üzere 1949 yılında kurulmuştur. 2005 yılı itibarı ile 152 şubesi ve 4759 çalışanı bulunmaktadır. Sermayesi 368 Milyar JPY (3.3 Milyar \$) olup, kredilerinin tutarı 8.4 Trilyon JPY (76 Milyar \$) civarındadır. Kredi müşterisi sayısı 1.39 milyon işletme olup, Japonya'daki toplam 4.7 milyon Küçük-Orta Ölçekli İşletme (KOBİ)'nin yaklaşık 1/3'üne karşılık gelmektedir. NLFC müşterileri tarafından istihdam edilen kişi sayısı 9.5 milyon olup, bu rakam Japonya'daki toplam istihdamının %15'ini oluşturmaktadır (Dündar, 2007). NLFC kredilerinin karakteristik özellikleri şunlardır (Arslan, 2013): Verilen krediler genellikle küçük tutarlarda (ortalama 6 Milyon JPY - 76 Bin \$) fakat çok sayıda kişiye ulaşmaya yönelik krediler olup, küçük ve mikro ölçekli işletmelere (ortalama çalışan sayısı 6.6 kişi olan) verilmektedir. Bu kredilerin büyük bölümü (neredeyse %90'ı) teminatsız olup, orta ve uzun vadeli kredilerden oluşmaktadır. Yaklaşık bütün sanayi dallarını kapsamakta ve genellikle kuruluş aşamasında verilen kredilerden oluşmakta olduğu tespit edilmiştir. Geri dönüş oranlarının da oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. NLFC, geleneksel mikro finansmanla KOBİ finansmanı arasında kalan "küçük" işletmelerin ihtiyaçlarını finanse etmektedir.

1.5.2. Afrika Kıtası

Mikro finansman hizmetleri, Afrika Kıtasında henüz gelişme aşamasındadır. Dünya Bankasının yapmış olduğu bir çalışma sonucunda, uygulanmakta olan 9 ayrı programın başarı elde edebileceği sonucuna varılmıştır. Bu çalışmanın raporuna göre; adı geçen tüm programlar, müşterilerine en yakın yörede kurulmuşlar ve klasik borç verme teknikleri kullanmaktadırlar. Kültürel yapıya uygun olarak hem borç veren, hem de borçlu açısından pahalı olmayacak ve yüksek oranda geri dönüş sağlayacak yöntemler kullanmakla birlikte, tüm maliyeti

finanse edilmese de, verilen krediler, ticari borç oranlarından daha daha yüksek bir orandan fiyatlandırılmaktadır (Dolun, 2005).

Diğer kıtalarda olduğu gibi Afrika Kıtasında da mikro kredi kuruluşlarının bir araya gelerek oluşturduğu ağlar bulunmaktadır. Bu ağlardan biri Africa Microfinance Network (AFMIN) ağıdır. AFMIN halen Afrika kıtasında bulunan 18 ülkeden 300'ün üzerinde mikro kredi kuruluşunun bir araya geldiği uluslararası gayri resmi bir organizasyondur.

AFMIN: 1996 yılında 15 Afrika ülkesinin en büyük mikro kredi kuruluşları olan; WWB (Women's World Banking) ile UNDP (United Nations Development Programme)'nin bölgesel bir ağ kurma düşüncesiyle, Mali'de bir araya gelerek kurulmuştur (Zanbak, 2008).

Yoksul insanlar için borç alabilmek önemlidir. Bu durumda, Bangladeş'te olduğu gibi Afrikada'da faiz oranları pek önemli değildir. Birçok çeşitli alanlarda kullandıkları kredilerde, %20-30'lara varan faizleri sorunsuz ödeyebilmektedirler (Arslan, 2013).

Afrika kıtasında uygulanmakta olan mikro finans hizmetlerinin genel özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Gökyay, 2008):

- Afrika kıtasında hizmet veren mikro finans kuruluşları, diğer alanlarda görülen geri kalmışlık düzeyi gibi alt düzeylerde hizmet vermektedir. Diğer bölgelere göre daha yüksek faiz oranlarına katlanmak zorunda kalmaktadırlar. Bütün Afrika kıtasında nüfusun çok düşük bir kısmının banka hesabı bulunmaktadır. Afrika kıtasının en gelişmiş ülkelerinden biri olan Güney Afrika'da bile nüfusun %50'ye yakın bir kısmının bankalarda hesabı yoktur. Kenya ve Nijerya'da kendi işini yapan kişilerin yarısının banka hesabı bulunmazken, toplam nüfus içerisinde banka hesabı bulunanların oranı sırasıyla %10 ve %11 gibi çok düşük düzeydedir.
- Fransızca konuşulan Afrika ülkelerinde yüz binlerce kişiye hizmet veren kooperatif tipi örgütlenmiş bir çok mikro finans kuruluşları ağırlıklı olarak bulunmaktadır.
- İngilizce ve Portekizce konuşulan Afrika ülkelerinde de kooperatif tipi örgütlenmiş mikro finans kurumları bulunmasına rağmen ağırlıklı olarak bu

hizmetler sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulmakta olan mikro finans kurumları tarafından verilmektedir.

Gana Örneği

Mikro finans kavramı Gana'da duyulmuş bir kavram değildir. Bu durumda, insanlar birbirine yardım kapsamında bireysel ve gruplar halinde işletme kurmak için veya tarım işletmelerinden yararlanmak amacıyla bu kredileri kullanmaktadırlar. Mevcut kanıtlara göre; Afrika'da bulunan ilk "Kredi Birliği" Kanadalı Katolik Misyonerler tarafından 1955 yılında kurulduğu görülmektedir. Geçerli finansman yöntemlerinden olan Susu'nun Nijerya kökenli olduğu ve 1990'lı yılların başlarında Gana'da yayıldığı bilinmektedir (MFRG, 2014).

Gana Mikro kredi Kuruluşları Ağı (GHAMFIN) 1998 yılında, sayıları şu anda 70'in üzerinde bulunan mikro kredi kuruluşları için bir çatı bir organizasyonu olarak kurulmuştur. GHAMFIN'in asıl işlevi bilgi merkezi olarak görev yapmakta olup, mikro finans sanayisi için bilgiler ve istatistik sağlamaktır. GHAMFIN, bu sorumluluğunun yanında, ayrıca personel eğitimi ve kapasite yükseltme yardımlarında da bulunmaktadır. Gana'nın en başarılı mikro kredi kuruluşu ise, en çok müşteri sayısı ile (16000 adet) "Sinopi Aba Trus" (STA)'dır. Diğer bilinen olan kuruluşlar ise: "Women's World Banking", "Pro Credit Ltd", "Opportunity International", "Ezi Savingsand Loans", "ECLOF Ghana", "UniCredit", "First Nationaland Express Savingsand Loans'dır" (Alparsan, 2015).

1.5.3. Avrupa Kıtası

"Sarah Forster", "Seth Green ve Justyna Pytkowska" tarafından yapılan çalışmalara göre Orta ve Doğu Avrupa'da mikro finans uygulamaları şöyle sıralanmaktadır (Arslan, 2013):

Bölgede bulunan mikro finans kuruluşları, mevcut finansal sistemlere erişimi olmayan, kendi işinde faaliyet göstermekte olan küçük ve orta gelire dayalı girişimcilerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile kurulmuştur. Bölgede bulunan kredi birlikleri hariç mikro finans kuruluşları 1990'lı yılların başlarında kurulmaya başlanmış ve bu kuruluşların ortalama ömürleri 3.2 yıl, dünya genelinde ise 8 yıl sürmekte olduğu belirlenmiştir.

Kredi birlikleri ise geçmişte en uzun olan mikro finans kuruluşları olmakla birlikte, bölgede 130 yıldır faaliyetde bulunmakta olduğu belirlenmiştir. Kredi birlikleri, özellikle kırsal kesimlere hizmet vermektedirler. İşleyiş sistemleri genel olarak şöyledir: İlk olarak üyelerinden tasarruf toplamaya, daha sonra da toplanılmış olan bu tasarruflardan oluşturulan fonları yine üyelerine bireysel krediler olarak vermeye dayanmaktadır.

- Bölgede mikro finans alanında hizmet veren diğer kuruluşlar ise, sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlar, genel olarak ekonomik olarak aktif yoksulları hedefleyerek kırsal alanda faaliyet göstermektedir. 1990'lı yılların başlarında ilk kurulan sivil toplum kuruluşları şunlardır:
 - Arnavutluk Kalkınma Fonu, 1992 yılında, Arnavutluk'ta, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın desteğiyle kurulmuştur.
 - Opportunity International (OI): 1993 yılında Bulgaristan'da "United States Agency for International Development" (USAID)'in finansal desteği ile kurulmuştur.
 - Fundusz Mikro: 1994 yılında Polonya'da kurulmuş ve ulaştığı 10000'den fazla müşteri ile bölgedeki en büyük mikro finans kuruluşlarından birisidir.
 - The Local Initiatives Project (LID): 1996 yılında Bosna Hersek'te kurulmuştur.

Sivil toplum kuruluşlarının niteliğindeki mikro finans kuruluşlarının verdiği krediler genellikle 1500 \$'ın altında olmaktadır. Vadeleri bir yıldan az olup, aylık efektif faiz oranı % 2-3 civarında olmaktadır.

Ticari bankalar ve düzenlenmiş mikro finans kuruluşları, bölgedeki mikro finansın yeni aktörleri olarak nitelendirilmektedir. Mikro finans hizmeti sunan ilk ticari banka, Bosna Hersek'te faaliyet gösteren "Micro Enterprise Bank" (MEB) bankasıdır. Ondan sonra Arnavutluk, Rusya, Moldova, Romanya, Kosova, Yugoslavya gibi diğer ülkelerde de mikro finans hizmeti sunan bankalar kurulmuştur. Ticari bankalar, genel olarak şehirlerde faaliyet gösterirler ve diğer mikro finans kuruluşlarına bakılarak, daha büyük ölçekli işletmelere büyük miktarlarda krediler vermektedirler. Düzenlenmiş mikro finans kuruluşları

genellikle küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik hizmetler verilerek bankaların sunduğu tüm finansal hizmetleri sunmaktadırlar. Müşterilerinin %70'i şehirlerde, diğer kalan %30'u ise kırsal kesimde faaliyetlerde bulunmaktadır.

Kredi birlikleri, ticari bankalar ve düzenlenmiş mikro finans kuruluşları genel olarak bireysel kredi hizmetleri verirken, sivil toplum kuruluşu niteliğindeki diğer mikro finans kuruluşları ise grup kredileri vermektedirler (Arslan, 2013).

Aşağıda Fransa ve Norveç mikro finans örnekleri yer almaktadır.

Fransa Örneği

Fransa'da "Grameen" sistemine benzeyen bir programın uygulayıcısı "l'association pour le droit a l'initiative economique" (kısa adıyla ADİE), tarafından yapılan bir çalışmada; Fransa'da bir iş yaratmanın bedelinin 120000 franga mal olduğunu, fakat mikro kredi kurumu aracılığıyla kendi işini kurmanın toplam maliyetinin 50000 franga mal olduğu belirlenmiştir. Böylece ne kadar da, Avrupa Birliği (AB)'ne girmiş olan Fransa'da Euro kullanılmaya başlanmış da olsa, bu rakamlar üzerinden mikro kredi aracılığıyla kendi işini kurmanın %50'den daha az bir sermaye gerektirdiği gerçeğini değiştirmemektedir. Sonuç olarak; kendi işini kurmanın maliyeti daha düşük ve böylece bu durum daha cazip görünmekte olsa da, Fransa'da mikro kredi uygulamalarının çok başarılı olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. (Gökyay, 2008).

"Genel olarak Avrupa kentlerinde (özellikle Paris'te) mikro kredi başarısızlık ile sonuçlanmıştır. Mikro kredi hizmetini kullanan müşteriler, aldıkları kredileri geri ödeyememektedirler. Bunun nedeni ise; Avrupa'da ve Fransa'da mikro kredi alıp iş kuranların, işsizlik sigortasından faydalanamaması ve işsizlik maaşlarını kaybetmesinin yanında, bunun gibi ülkelerdeki insanların, grup olarak birbirlerini desteklememelerinden kaynaklanmaktadır. Örneğin; Paris'te mikro kredi alanlar bir grup oluşturarak kredi almalarına rağmen hiçbir grup üyesi birbirlerinin borcu ile ilgilenmemiş ve bunun sonucunda oluşturulmak istenen mikro kredi sisteminin genel işleyişine yönelik bir eleştiri getirebileceği düşünülmüştür. Bangladeş'te finansal teminat sağlanamamasından dolayı grup oluşturulmasını istemek ve oluşturulan grupların yaratmış olduğu grup baskısı yöntemiyle verilen kredilerin geri dönüşünün temin edilmesi uygulanabilir bir uygulama olarak gelmektedir.

Ancak böyle bir uygulamanın herhangi bir bölgede başarı ile uygulanmış olması, diğer bir başka bölgede de aynı şekilde başarıyla uygulanacağı anlamına gelmemektedir. Fransa’da yaşanan bu durum örnek teşkil etmektedir. Eğer bu bölgede uygulanan kredilerde yeterli grup dayanışması olmadığı tespit edildiği durumunda, bu uygulamaya ısrarla devam etmek yerine, bireysel olarak verilen kredilere ağırlık verilmesi ile başarısızlıkla sonuçlanan bu uygulamanın başarıya ulaşabilmesi ihtimali daha da yüksek olacaktır (Gökyay, 2008).

Norveç Örneği

Avrupa’nın bir diğer ülkesi olan Norveç’te ise; Mikro kredi programı istenilen amaçlara ulaşmış olup “Norveç’in kuzey kıyılarındaki Narvik kenti açıklarında yer alan Vaeröy, Moskenesoya, Vestvagöy, Austvagöy, Langonya, Hinnöy ve Harstad’dan oluşan Lofotenn” adalarında ciddi şekilde nüfus kaybı yaşanmaktaydı. Üniversite ve okullarını bitiren erkekler tekrar adalara dönerek balıkçılık işiyle uğraşmaktadırlar. Ancak yerli kadınların adalarda yapacakları çok bir işleri olmadığı için, geri dönmek istememekteydiler. Balıkçı baba veya kocalarının denizden dönmesini bekleyerek onları meşgul edecek çok az şey vardı; kayda değer neredeyse hiçbir sosyal ya da kültürel faaliyet bulunmamaktaydı. Bundan dolayı kadınlar çok yalnız kalmışlardır. Kadınlar adalara geri dönmediğinde, erkekler de geri dönmeye başlamışlardı. Aynı nüfus azalması kaybı Kuzey Finlandiya ile Rusya’nın komşu yörelerinde de görülmüştür. Diğer yandan Norveç Hükümeti Balıkçılık Bakanlığı aracılığı ile bir “Grameen” projesi başlatmayı kabul etmiştir. Bu projenin amacı, kadınları da bu adalarda tutmak ve yaşamlarını daha az yalnız, daha çok aktif kılmak için ticari bir etkinlik oluşturmak olarak tespit edilmiştir.

“Grameen projesi daha öncelerde hiç iklimsel olarak bu kadar çetin bir kutup ortamında kurulmamıştır. Bu şekilde ilk kez Kutup dairesinde yaşayan kadınlara kredi verilmeye başlanmış, üstelik bu uygulamalar sayesinde bir destek grupları oluşturularak, kendilerine yardımcı olarak önerilerde bulunacak insanlarla tanışmışlardır. Daha önceleri bu kadınların becerilerini kullanma fırsatları bile olmamış ve bu etkinliklerin kadınlara yapacak bir şeyler sağlamasının yanında, gelirlerine de destek olarak aileleriyle birlikte hem yaşamlarından daha çok zevk almalarına, hem de daha rahat geçinmelerine katkıda bulunmaları sağlanmıştır. Norveç’te ilginç olan konu; mikro kredilerin yoksulluğu ortadan kaldırmak için

değil, bunun aksine adalarını terk edecek insanların sosyal bütünleşmesini sağlamak için kullanmış olmalarıdır. “Lofoten” deneyinin o kadar başarılı olmasından dolayı, halen Finliler ve Ruslar da kuzey bölgelerinde aynı programı uygulamaktadırlar. Bu örnekte görüldüğü üzere, mikro kredi uygulamaları sadece yoksulluğu azaltmaya yönelik programlarda değil, aynı zamanda sosyal alandaki yaşanan bazı problemlerin de çözümünde uygulanmıştır (Gökyay, 2008).

1.5.4. Latin Amerika Kıtası

Latin Amerika ülkelerinde uygulanmakta olan mikro finans hizmetlerinin genel özellikleri şunlardır (Gökyay, 2008):

1. Bütün kıtalar arasında bulunan Latin Amerika mikro finans alanında ve ticari anlamda sürdürülebilir mikro finans hizmetleri sunumunda en köklü geçmişe sahip kıtalardan birisi olmuştur.
2. Bölgede bulunan ve hizmet sunan mikro finans kurumlarının büyük kısmını, düzenlenen mikro finans kurumları oluşturmuştur.
3. Mikro finans hizmeti sunan kurumların arasında, özellikle kentsel alanlarda rekabet üst düzeyde olmuştur. Bazı ülkelerin aşırı rekabet nedeniyle faiz oranları hissedilir derecede düşük düzeylere kadar inmiştir. Örneğin; Bolivya’da 1990’lı yıllarda %50’lerde seyreden faiz oranları yaşanan aşırı rekabet nedeniyle 2004 yılında %21’ler düzeyine kadar inmiştir.

Latin Amerika’da bulunan “Accion Internacional” kâr amacı gütmeyen bir kalkınma ajansıdır. Bu ajans 1961 yılında idealist bir hukuk öğrencisi tarafından Venezuela’da başlatılan gönüllü bir yardım kuruluşu olarak hizmet vermeye başlayarak daha sonrasında Brezilya, Peru ve Kolombiya’da şubelerini açmıştır. İlk faaliyetleri ise daha çok yoksul halkın ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamaktadır. Ancak daha sonraki yıllar içinde asıl sorunun işsizlik olduğu görülmüş ve küçük işletmecilerin kredi bulmakta zorlandıklarının görülerek 1973 yılında ilk defa Brezilya’da mikro kredi uygulamasına başlanmıştır. Daha sonraki 10 yıl içinde, 14 Latin Amerika ülkesinde de mikro kredi programları uygulanmaya başlanmıştır. Bu programların başarıya ulaşarak ve maliyetini karşılaması üzerine yeni bir kredi garanti fonu oluşturmuş ve yerel bankacılık sektörü ile temasa geçerek, daha fazla küçük işletme sahiplerine ulaşılmıştır. 1989-1995 yılları arasında ACCON’nun

Latin Amerika ülkelerindeki ağı 20 kat büyümüş, lakin yine de ihtiyaç sahiplerinin ancak %2'sine ulaşılabilmiştir. Böylece daha fazla ihtiyaç sahibine ulaşabilmek için: 1992 yılında Bolivya'da "BancoSol' un" kurulmasına yardım edilmiş ve sadece mikro kredi veren bir ticari banka kurularak, 1991 yılında ABD'deki işsizlik ve gelir dağılımı sorununa çözümü olarak; Amerika'da da ACCON mikro kredi programı uygulanmaya başlanmıştır. Ekim 2000'de ise Afrika ülkelerindeki mikro kredi kuruluşları ile iletişime geçilmiş ve "Angola, Benin, Mozambik", Nijerya, Tanzania, Uganda ve Zimbave'deki kuruluşlara teknik olarak destek sağlamıştır. Son beş yıl içinde ise yoksul olan girişimcilere toplam 5 milyar \$ tutarında kredi sağlayarak ve ilk dönemlerde kredi tutarları 100 ile 200 \$ arasında olan kredi kullanımının, geri dönüşleri %98'in üzerinde gerçekleşmiştir. 1987 yılından bu yana kredi müşteri sayısı 13000 adet'den, 285000 adede çıkarmayı başarmıştır. Latin Amerika ve Kuzey Amerika'da bulunan 26 bağlı kuruluşuyla her yıl yaklaşık olarak 300 milyon \$ kredi hizmeti vermektedir. ACCON International kurumuna bağlı olarak çalışan kuruluşlar ve ülkeleri sırasıyla aşağıda yer almıştır (Dolun, 2005):

- Bolivya- BancoSol,
- Brezilya- Credit Amigo, Real Microcredito,
- Kolombiya- CooperativeEmprender, FİNAMERİCA, FundacionMario Santo Domingo,
- Ekvator- BancoSolidario, CREDİFE, FundacionEcuatoriana de Desarrollo,
- El Salvador- ApoyoIntegral,
- Guatemala- GenesisEmpresarial,
- Honduras-FINSOL,
- Meksika- ADMIC, FinancieraCompartamos,
- Nikaragua-FAMA,
- Paraguay- El ComercioFinanciera, FundacionParaguay,
- Peru-Mibanco, Venezuela –BankGente.
- Karayipler- Haiti- SogeSol

- Kuzey Amerika-(ABD).-ACCION USA Network
- Afrika-(Benin-PADME, Mozambik-Tchuma, Tanzania-Akiba Commercial Bank, Uganda- Uganda MicrofinanceUnion, Zimbabwe-Microking Finance).

Bu kuruluşların dışındaki mikro finansman konusunda başarılı olduğu kuruluşlara örnek olarak “The Association for the Development of Micro-Enterprises of the Dominican Republic” ve “Accion Comunitaria del Peru” sayılabilmektedir (Gökyay, 2008).

Bolivya Örneği

Bolivya’da mikro finansman uygulamaları, Afrika ve Avrupa’ya göre daha önceki yıllara dayanmaktadır. Yeni oluşan mikro finans pazarları, bu tecrübeden yararlı dersler çıkarabilmektedir. Bolivya’daki ticarileşme, yoksul ve düşük gelirli müşterilere erişimin çok önemli boyutlara ulaşmasına olanaklar vererek, rekabeti arttırmış ve bunun sonucu olarak da, hem faiz oranları düşmüş, hem de müşteriye daha nitelikli hizmetler sunulmaya başlanmıştır. Diğer bir yandan işlerinde başarılı olamayan tüketici kredisi sunucularının yeni firmalar olarak bu pazara girmeleri, 1990’lı yılların sonlarına doğru bu piyasadaki istikrarsızlığın oluşmasına yol açmıştır. Pazarın oluşturulması aşamalarında kredi alan müşterilerin sayısı çarpıcı bir biçimde artmaya devam ederken, mali hizmetlere erişemeyen nüfusun ise büyük boyutlarda olması, pazarın büyümesini son yıllarda büyük ölçüde yavaşlatmıştır. Bolivya’da sayıları 600000 adet olarak tahmin edilen işletmelerin ancak 1/3’ü mali hizmetlere erişebilmektedir.

Bolivya’daki mikro finans uygulaması başlarda başarılı Sivil Toplum Kuruluşları (STK) ile olmuş ve zamanla çoğu kayıtlı kuruluşlar tarafından mikro finans müşterilerine hizmet verilebilecek hale gelmeyi başarmıştır. Bir sektör değerlendirme kuruluşu olan “MicroRate” tarafından belirlenmekte olan 29 mikro finans işletmesinden oluşan "MicroRate 29" listesindeki en büyük mikro finans kuruluşlarından ikisi Bolivya’da hizmet vermeye devam etmektedir. “2001 yılında Banco Sol’un 81 milyon \$’lık bir kredi portföyü ve 61386 adet kredi alan müşterisi, Casa Los Andes’de 52.6 milyon \$’lık bir kredi portföyü ve 43530 adet kredi alan müşteriye sahip olmaktadır.” Banco Sol tümü ile mikro ve küçük

işletme finansmanlarına yoğunlaşarak ve ülkenin ticari banka müşterilerinin yaklaşık olarak %25'ine hizmet vermeye devam etmektedir.

Bolivya'daki diğer dikkate alınacak olan finansman kuruluşları arasındaki "Prodem, FIE" ve "ProMujer" sayılabilmektedir. Bolivya, "BancoSol" mikro finansman örneğinde de görüldüğü gibi ilk kuruluşunda STK olarak kurularak, zaman içinde lisanslı ve düzenlemeye tabi bankalar haline gelmekte olan mikro finans kurumlarından en gelişmiş örneklerine sahip olmaktadır. Bolivya'daki mikro finans kuruluşlarının çoğunluğu FFP modelini benimsemiştir. FFP'ler, tam hizmet vermekte olan bankaları kıyaslayarak daha düşük seviyede sermaye koşulları bulunan ve daha sade bir ürün dizisini ortaya koyarak, çok azında bulunan tasarruflarla ilgili hizmet verilen özel finansman fonlarını oluşturmuşlardır. Bolivya pazarına aynı zamanda tamamen ticari nitelikte mikro finans kuruluşları da katılarak bunların arasında ise 1996 yılında kurulan "Fassil" kuruluşu, gerek tüketici kredileri, gerekse de geleneksel şirket esaslı mikro finans kredilerine yönelmiştir. Diğer bir kuruluş ise; müşterileri için bağımsız bir birim oluşturarak, kendisinin de tüm bankacılık hizmetlerini sunmakta olduğu "Banco Economico'dır" (Dünder, 2007).

Peru Örneği

Gelişmekte olan ülkeler sınıfında bulunan Peru'da başarılı bir mikro finansman uygulamasında "MiBanco" kurumu hakkında söz edilebilir. MiBanco'nun 2002 yılı sonunda açıklanan verilerinde; kredi ve tasarruf hesabı hizmetlerinden yararlanmakta olan 99121 adet aktif müşterisi bulunarak kredi alan bu müşterilerinin %50'sinden fazlasını kadınlar oluşturmuştur. MiBanco'nun kendi ağı içinde 35 şubesi ve pek çok yerde ATM'leri bulunmaktadır. Vermiş olduğu kredi miktarları 100 \$ ile 100,000 \$ arasında değişiklik göstermiştir. Kredi vadeleri ise genellikle 3 ay - 5 yıl arasında farklılık göstermiştir. MiBanco'nun vermiş olduğu kredilerin yaklaşık %19'u gruplara, diğer kalan kısmını ise bireylere verilen krediler oluşturmaktadır. Bireysel kredilerin %71'inin teminatı bulunmamaktadır. 2002 yılında geri ödenmeyen krediler ortalama olarak 931 \$ düzeyinde olmuş olup, toplam kredi portföyü yaklaşık olarak 92 milyon \$'dır. Verilen ilk krediler 300 \$-700 \$ düzeyinde olmuştur. 2002 yılında riskli portföy oranı %3.1 olan MiBanco, Peru'nun mali sistemi içindeki en sağlam bankalardan biri olup, kar oranının oldukça yüksek olduğu ifade edilmektedir. MiBanco'nun

performansını iyileştirmek için, teknolojiyi de etkin bir şekilde kullanmakta olduğu vurgulanmaktadır (Alparslan, 2015).

Diğer bir kuruluş olan: “Accion Comunitaria del Peru (ACP)” toplum kalkınmasına yönelik kar amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşu olarak kurulmuştur. ACP faaliyetlerini genellikle 1980’li yılların başlarında, başkent Lima’da mikro girişimcilere kredi sağlama konularında yoğunlaştırmaktadır. Kurumsal yapısı, sermayeye ulaşmasını ve dolayısı ile hizmetlerini yaygınlaştırmasını kısıtladığından dolayı ACP, 1985 yılından itibaren kar amacı güden bir finans kurumuna dönüşmeye karar vermiştir. ACP gibi diğer sivil toplum kuruluşlarına, sermaye yağısı sınırlı olduğundan dolayı, Peru’da çok taraflı olan bir kalkınma bankası olan “Intra-American Development Bank’dan (IDB)” mikro finans sektöründeki düzenlemeye tabi olarak finansal kurumlara kredi olarak aktarılması üzerine kaynak alabilmektedirler. Düzenleme dışı olduğundan dolayı ACP’nin bu kaynaktan yararlanma hakkı bulunmamaktadır (Dündar, 2007).

Notlar

Dünyada yapılan uygulamalar analiz edildiğinde, en etkin çalışan kıtanın Asya kıtası ve üzerinde bulunan gelişmemiş ve az gelişmiş ülkeler olduğu belirlenmiştir. Bu ülkeler arasından Bangladeş’in kredi hacminin bu kadar büyümüş olmasının ve refah seviyesinin artmasının sebebini, Prof. Dr. Muhammed YUNUS’un sistemi ilk olarak orda kurmuş olmasının önemli bir payı olduğu düşünülmektedir. Bölgenin tarımla uğraşması ve ucuz insan gücü kullanıldığı için insanların kendi işlerini kendisi yapmak, üretime katılmak ve ailece kendi işini yapmak istemeleri gibi istekleri olabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda Hindistan da mikro kredinin etkin kullanıldığı ülkeler arasında yer almaktadır. Verilere göre, Hindistan’daki yoksul oranının yüksek olmasından dolayı (Hindistan’daki yoksullar, tüm dünyadaki yoksulların %22’sini oluşturmaktadır.), mikro kredi kullanımının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ülkedeki yoksullukla mücadele programlarının başarılı olması kırsal kesimlerde 1993-1994 yıllarındaki %37 olan yoksulluğun, 1999-2000 yıllarında % 27’ye düşmesi ile tanımlanmaktadır. Yoksulluk açısından ülke içinde eyaletler arasında da büyük farklılıklar olduğu bilinmektedir. Güney ve özellikle Kerala eyaletinin, eğitim ve sağlık bakımından belirgin olarak daha iyi durumda olduğu tespit

edilmiş olup, Kerala bölgesinin, ülkedeki yoksulluğun azaltılması konusundaki en başarılı örneklerden birisi olduğu belirlenmiştir.

Dünyadaki mikro kredi uygulamaları genel olarak incelendiğinde; az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin, bu sistemden daha fazla yararlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca bazı gelişmiş ülkelerin içerisinde bulunan sosyal eko-çevresi gelişmemiş, ulaşımın ve imkanların zor olduğu bölgelerdeki yoksul insanlarında, mikro krediden oldukça faydalandığı görülmektedir. İklim ve bölge şartlarına göre mikro kredi kullanıcılarının, bitkisel üretim, büyükbaş/küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve balıkçılık alt sektörlerinde ve işleme, üretim gibi faaliyetlerde buldukları tespit edilmiştir. Bölge halkının ekonomisinin oldukça düşük olması ve imkanların kısıtlı olması sebebiyle de, bu alt sektörlerde daha fazla iş imkanı sağladıkları düşünülmektedir.

1.6. Türkiye’deki Mikro Finans Kuruluşları ve Uygulamalar

Mikro kredi programlarında elde edilen başarılı sonuçların etkinliği, Bangladeş’te başlayan mikro kredi uygulamalarının Türkiye’nin de aralarında bulunduğu pek çok ülkeye yayılmasında etkili olmaktadır.

Mikro kredi, Türkiye’de dünya uygulamalarına göre oldukça yeni sayılmasına rağmen altyapısı ve uygulanış biçimi olarak kökleri oldukça eskiye dayanmaktadır. Osmanlı imparatorluğu içerisinde de temel amacı yoksul insanlara finansal kaynak oluşturmak olan vakıflar kurularak bu vakıflar “Para Vakfı” olarak adlandırılmaktaydı. Para vakıfları sisteminde paraya (finansmana) ihtiyacı olan şahıslar vakfa başvurarak, yaşadıkları evi ipotek göstermek şartıyla borç alabilmektedirler. Borcunu ödeyene kadar kişi evinde oturmaya devam etmekte ve borç ödemesi bittikten sonra mülkiyeti kendisine geri verilmektedir. İslamiyet düşüncesinde faizin haram olmasından dolayı borçlu aldığı tutar kadar kısmı geri ödemekte, vakfın kârı ise; borçlunun oturduğu evin mülkiyeti borcunu ödeyene kadar vakfa geçtiği için, borçlunun bu süreçte ödemiş olduğu aylık ev kirasıdır (Çizakça, 2006).

Para vakıflarının sayısı kuruldukları döneme göre azımsanmayacak kadar fazlaydı. İstanbul’da 1456-1551 yılları arasında 1161 adet para vakfı kurulduğu belirlenmiştir (Döndüren, 2008). Para vakıfları sadece İstanbul’da değil,

Anadolu’da yaygın olarak kurulmuştur. Örneğin; Bursa ili için 1775-1776 yıllarına ait yapılan bir araştırmada, 516 adet para vakfı bulunduğu, bu vakıflardan Bursa nüfusunun %9’unu oluşturan 5887 kişiye kredi verdiği belirlenmiştir. Bursa’da para vakıfları tarafından 1775 yılında kredi verilen 5887 kişiden 1112’sinin kadın olması, kadınların üretime katılması açısından önemli bir gösterge olmuştur (Çiftçi, 2004). Para vakıflarına ilişkin arşiv çalışmalarında bu gibi kurumların küçük miktarlardaki krediyi, esnafa ve üretim yaparak borcunu geri ödeyebilecek durumu olan girişimcilere vermesi, mikro kredi düşüncesinin temellerini oluşturmaktadır (Özmen, 2012).

Cumhuriyet döneminde ise; kredi birlikleri, kooperatifler, emanet sandıkları vb. gibi kurumlar küçük esnafın nakit ihtiyaçlarını karşılamak için başvurabildikleri yerlerdir. Bunun yanında Halk Bankası, Ziraat Bankası, Vakıflar Bankası da küçük ölçekli işletmelere ve çiftçilere devlet destekli ucuz kredi veren kuruluşlar olmuşlardır. Halk Bankası son dönemlerde kadın girişimcilere yönelik özel kredi hizmetleri sunmaktadır. Ayrıca Garanti Bankası, İş Bankası gibi bazı özel ticari bankalar mikro işletmeler için özel kredi hizmetleri vermektedirler (Dolun, 2005).

Yurt dışında da hayata geçirilen uygulamalarda görüldüğü üzere ticari bankalardan kredi başvurularında gerekli olan teminatı sağlanması için özel bir Kredi Garanti fonu A.Ş. kurulmuştur. Kredi Garanti Fonu Türkiye-Almanya Teknik İş Birliği Anlaşması çerçevesinde “TOSYÖV (Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı)”, “MEKSA (Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı)”, “TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu)”, “TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)” tarafından kurularak 1995 yılında Halk Bankası ile KOSGEB’in ortaklaşa kurulmuş olan Kredi Garanti Fonu İşletme-Araştırma A.Ş. ile ilgili banka (ilk yıllar Halk Bankası) arasında imzalanan protokol uyarınca oluşturulmuştur. 10 yıllık bir dönem içinde, 1330 projeye 52.5 milyon euro kefalet kredisi sağlanmıştır. Bu hizmetlerin karşılığında kefalet bakiyeleri üzerinden cinsine göre % 2-3 komisyon alınmaktadır (Ayyıldız, 2010)

Bütün bu tür uygulamaların dışında ülkemizde bulunan bazı sivil toplum kuruluşları, dünyada bulunan benzerleri gibi, özellikle kadınlar için mikro kredi uygulamaları yapmaktadırlar. Bunun gibi mikro kredi uygulamasının ilk örneklerinden olan “Maya mikro kredi” programı olmaktadır. Bu programın

amacı: “Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)” tarafından 2002 yılında kurulmuş olup amacı evinde, tezgahında hatta dükkanında kendi işini yapan ya da bir iş kurmak isteyen düşük gelirli kadınlara maddi destek sağlamak amacındadır (Ayyıldız, 2010).

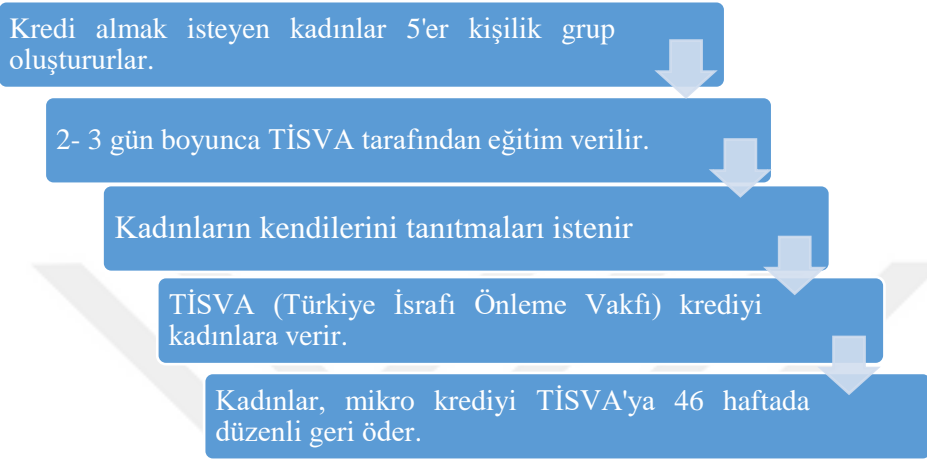
Grameen Bank mikro kredi uygulaması, Türkiye’de 2003 yılında İstanbul’da düzenlenen bir konferansla tanıtılarak, ilk defa Diyarbakır’da uygulamaya başlanmıştır. İstanbul’da düzenlenmiş olan bu konferans; Başta Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve dönemin İç İşleri Bakanı Sayın Abdulkadir Aksu ile birlikte sistemin kurucusu Prof. Muhammad Yunus’un yakın çalışma arkadaşlarından olan ve Yunus’un da ifade ettiği gibi “çok fedakar çalışan insanlardır” dediği “Grameen Bank” ve “Grameen Trust” yöneticilerinden olan Prof. H.I Latifee, Nurjahan Begum ve Lamia Morshed’in de katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir (Alparslan, 2015).

1.6.1. Mikro Kredinin Tanımı

Mikro krediyi, ek bir gelir sağlamak, kendi işini kurmak veya temel ihtiyaçlarını karşılamak isteyen kadınların ve erkeklerin çeşitli faaliyetleri (tarım, hayvancılık, el işi, esnafılık faaliyetleri vb.) yapmak şartıyla mikro kredi sorumlularından, belirli bir vade karşılığı ile alınan para olarak tanımlanabilmektedir. Bu hizmetler, mikro kredi uzmanları tarafından verilen çeşitli eğitimler, çeşitli bilgi aktarımları ve her türlü bilgi desteğini kapsamaktadır.

1.6.2. Mikro Kredinin Türkiye’de Uygulanışı

Gelir getirici bir faaliyete başlamak isteyen 5 ihtiyaç sahibi kadının bir araya gelmesiyle süreç başlayarak onay aldıktan sonra amaçlanmış oldukları mikro krediyi alabilmek için, bu 5 kişiyle bir grup oluşturulmakta ve kişiler birbirlerine kefil olmaktadır. Bu koşulları sağladıkları takdirde, almış oldukları krediyi herhangi bir iş kolunda faaliyet göstererek ve verilen krediyle başarılı sonuçlar elde etmeleri için kullanmaları beklenmektedir.

Kaynak: Ekonomiye Kadın Gücü, 2016.

Şekil 1.1. Mikro kredi uygulaması

TİSVA, yapılmak istenen iş ve mikro kredi süreçleriyle ilgili gerekli bilgilendirme ve eğitimleri vererek, ilk defa başvuranlar için, ilk yıl 100 ile 1000 lira arasında kredi alabilmektedir. 1 yıl vadeli verilmiş olan kredisini düzenli ödeyenlerin limiti ikinci yıl 2 bin liraya kadar çıkmaktadır. Daha sonraki yıllarda bu meblağ katlanarak artar ve her hafta TİSVA'nın saha tahsildarları tarafından yapılan geziler sonucunda, girişimci kadınlar kullandıkları krediyi; %15 hizmet bedeli (Vakfın personel ve işletme giderleri ile Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisini kapsamaktadır) ile birlikte 46 haftada, haftalık taksitlerle geri ödemektedirler (Ekonomiye Kadın Gücü, 2016).

Kredi almakta olan bir kişi 26. haftadan sonra tekrar kredi başvurusunda bulunabilmektedir. Bu durumda ise, kişinin tekrar kredi kullanabilmesi için; daha önceden almış olduğu kredinin, geride kalan kısmı tahsil edilerek, mikro kredi başvurusunu müteakip en fazla 2 hafta içinde tekrar kredi verilir. Mikro kredi alan kişinin, almış olduğu krediyi aldığı hafta içinde mutlaka yapılması düşünülen gelir getirici faaliyet için kullanması gerekmektedir (Alparslan, 2015).

Kredi alan kişilerin ödemekte oldukları miktarlar tekrardan yeni üyelere kredi vermek için kullanılarak ve istedikleri zaman kişilerin kendi kumbara hesaplarına aktarmaktadırlar. Mikro kredi kullanan kişiler istedikleri zaman birikmiş olan bu

paralarını geri çekebilir veya kalan kredi borçlarını bu kumbaradan ödeyebilmektedirler. Alınan bu kredilerin geri ödemeleri haftalık olarak şu şekilde yapılmaktadır; Örneğin; 500 TL kredi alan bir kişi haftada 10 TL, 1000 TL almış olan bir kişi 20 TL şeklinde ödeyebilir. Haftalık geri ödemelerin tahsili için mikro kredi görevlileri her hafta mahalleye giderek grup toplantılarında elden tahsilat yapmaktadırlar. Haftalık ödemesini bir ay boyunca yapmayanların yerine kefil olan diğer grup arkadaşlarının onun yerine ödeme yapması gerekmektedir. Şehirlerde ise bu taksitler 25 TL ve üzerine çıkmaktadır. Bu oranlar, alınan kredi miktarıyla doğru orantılı olmaktadır (Alparslan, 2015).

1.6.3. Kuruluşlar – Vakıflar

- Formel kuruluşlar

Formel kuruluşlar; bulunduğu ülkedeki genel kanunlara ve bankacılık otoritelerince belirlenen düzenlemelere uygun olarak faaliyet gösteren banka ve diğer kuruluşlardır. Belli başlı formel mikro finans kuruluşları şunlardır (Ledgerwood, 1998):

- Kamu ve Özel Kalkınma Bankaları
- Tasarruf Bankaları ve Posta Tasarruf Bankaları
- Ticari Bankalar
- Banka Olmayan Mikro finans Kuruluşları (Şahin, 2010).

Türkiye Halk Bankası A.Ş.

Türkiye Halk Bankası A.Ş., bilindiği üzere KOBİ'lere finansman sağlamak amacıyla kurulmuş bir kamu bankası olmaktadır. Özellikle mikro işletmelerin satın alacakları makine, teçhizat ve hammadde gibi işletmede gerekli olan temel ihtiyaçlar için teşvik belgeli KOBİ kredisi kullanılmaktadır. Böylece KOBİ'lere danışmanlık, eğitim hizmetleri vermesinin yanı sıra; takım tezgahları alımı, iş yeri kurmak, var olan iş yerini yenilemek, bakım-onarım vb. gibi işlemleri yapmak üzere sanayi kredileri de vermeye devam etmektedirler. Vermekte olduğu bu kredilerde, özellikle genç ve kadın girişimcileri desteklemesi en çok göze çarpan özellikler arasındadır. Sıralanan belli başlı kredilerin yanında düşük gelir gruplarına ve mikro girişimci sayılabilecek esnaf ve sanatkârlara da düşük faizli

krediler sunulmaktadır. Bu kredilerdeki hedef müşteri kitlesi ve kredi miktarı bakımından incelendiğinde; mikro finans ile benzer özellikler taşımaktadır. Bundan dolayı da en etkili kredi çeşitleri olarak görülmektedir (Arslan, 2013).

T.C. Ziraat Bankası A.Ş.

T.C. Ziraat Bankası, tarım sektörü başta olmak üzere, ekonominin reel kesimine ve bireylere finansal destek sağlamak amacıyla kurulmuş olan bir kamu bankasıdır. Banka, Türkiye Halk Bankası'nın KOBİ'ler ile esnaf ve sanatkarlar için finansal ürün ve hizmet sunumunda üstlendiği fonksiyonun benzerini, tarım sektöründe yerine getirme amacıyla kurulmuştur. Bu sebepten dolayı tarımsal işletmelerin kısa vadeli işletme giderlerini finanse etmek üzere işletme kredisi, yatırım giderlerini sağlamak için ise; yatırım kredisi ürünlerini müşterilerine sunmaya devam etmiştir. Ayrıca, bu tür kredi hizmetlerini tarımda çiftçilere ve tarımsal yapıdaki mikro girişimcilere verirken, bu hizmetin verilmesinde çoğunlukla tarım kredi kooperatiflerinin aracılığını kullanmaktadırlar. Diğer bir taraftan Ziraat Bankası; bitkisel üretim, hayvansal üretim, su ürünleri ve tarımsal mekanizasyon konularında da hizmet sunmaktadır. Bu hizmeti sunarken; gerek kendi kaynaklarından kullanmış olduğu tarımsal işletme ve yatırım kredilerini, gerekse de kullanırılmasında aracılık yaptığı gerekli olan fon kaynaklı kredileri kullanmakta ve bu fonlar sayesinde tarım sektöründeki birey ve işletmelerin ihtiyaçlarına cevap vermektedir.

Ziraat Bankası, çok sayıda şubesi bulunduğu için düşük gelirli çiftçilere rahatlıkla ulaşabilmekte ve bu müşterilerine yönelik vermiş olduğu krediler, bu kredilerin teminat yapısı ve geri ödeme koşulları bakımından mikro kredilere benzer yapıda ürünler sunmaktadır. Banka'nın müşterilerine sunduğu kredi türleri içerisinde, mikro finansman ürünü olarak nitelendirilmeye en yakın olan; süt sığırcılığı, su ürünleri avcılığı, su ürünleri yetiştiriciliği ve arıcılık gibi alanlar için kullanılan sübvansiyonlu kredilerdir (Arslan, 2013).

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

Bu kurum, “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)”, 3294 sayılı Kanun ile sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan, bu kuruluşlardan aylık ücret ve maddi yardım almayan vatandaşlar ve geçici olarak küçük bir destek

veya eğitim - öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı olabilecek kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adil bir şekilde dağıtılmasını sağlayarak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek üzere kurulan bir kurumdur.

Fon kaynaklarının dağıtım ve kullanım kararları, SYDT Fon Kurulu tarafından alınmakta ve Kurul kararları Başbakan tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girmektedir. Fon Kurulu üyeleri; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı, İçişleri, Maliye ve Sağlık Bakanlıklarının Müsteşarları ile Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşmaktadır. Fonun yardım faaliyetleri il ve ilçelerde bulunan 973 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) tarafından yürütülmektedir (Arslan, 2013). Yeni kurulmuş olan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile bu sistemin yeniden organize edilebileceği düşünülmektedir.

Kredi Garanti Fonu (KGF) A.Ş.

KGF, küçük ve orta ölçekli işletmeler için sağladığı kefaletle bu işletmelere destek vererek, yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanında banka kredisi kullanabilmelerini mümkün hale getirmeye devam etmektedir.

KGF, KOBİ'lere verdiği kefalet ve üstlendiği risk ile bu işletmelerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini sağlayarak, uzun vadeli ve ekonomik maliyetli kredi hizmetlerinden küçük işletmelerin de yararlanmasını sağlamaktadır. Böylece girişimcilik teşvik edilerek, KOBİ'ler lehine yeni bir kredilendirme sağlanarak ekonomik büyümeye ve kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. KGF kefaletlerinde genç ve kadın girişimciliğin geliştirilmesi temel amaçlarının arasında olmaktadır. Yenilikçi yatırımların gerçekleştirilmesi, ileri teknoloji içeren küçük girişimler, ihracatın desteklenmesi, istihdam artışı sağlayacak yatırımlar ve bölgesel kalkınma amaçlı yatırımlar KGF kefaletlerinde öncelikli olarak değerlendirilen konulardandır.

İşletme ihtiyacına yönelik her türlü kredi için kefalet verilerek, kredi türü konusunda bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu sayede uzun vadeli bir yatırım kredisi olabileceği gibi, borçlu cari hesap şeklinde nakdi bir kredi veya akreditif ve

teminat mektubu gibi gayri nakdi bir kredi de olabilmektedir. Bu kredilerin bazıları (Arslan, 2013):

- Yeni iş kurma,
- Mevcut tesisin genişletilmesi
- Hammadde temini
- Yeni teknoloji kullanımı

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

KOSGEB, KOBİ'lerin teknoloji kullanımı ve bu teknolojinin geliştirilmesine yönelik destek hizmetlerinin sunulması başta olmak üzere; teknik, finansal ve ticari konularda bilgi aktarımlarının sağlanarak, kredi ve teminat gibi sorunlarının giderilmesi için mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelere destek olan bir kuruluştur. Buna göre; söz konusu işletmelere sunduğu hizmetler arasında, mikro finansman unsurlarını içeren destek, "Yeni Girişimci Desteği"dir (Arslan, 2013).

-Yarı-Formel Kuruluşlar

Bulunduğu ülkedeki kanun ve düzenlemelere uygun olarak faaliyet gösteren fakat bankacılıkla ilgili düzenlemelere uymak zorunda olmayan kuruluşlar bu kapsamda yer almaktadır. Yarı-formel mikro finans kuruluşlarına; kredi birlikleri, tasarruf ve kredi kooperatifleri, diğer finansal kooperatifler ve sivil toplum kuruluşları en iyi örnek olmaktadır (Ledgerwood, 1998). Sivil toplum kuruluşları hedef kitleye mekan ve anlayış bakımından, diğer kuruluşlara göre daha yakın olduklarından dolayı üyelerine daha kolay ulaşarak, üyelerinin ihtiyaçlarına daha uygun cevap verebilmekte ve üyelerini daha yakından takip etmektedirler. Ancak dışarıdan gelen yardım fonlarına bağlı olarak faaliyet göstermeleri, bu fonlar kesildiğinde sıkıntıya düşmeleri ve bundan dolayı da finansal açıdan sürekliliklerini devam ettirememeleri sebebiyle formel finansal kuruluşlara dönüşmeye çalışmaktadırlar (Şahin, 2010).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) ve MAYA Mikro Ekonomik Destek İşletmesi Modeli

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV), 1986 yılında dar geliri olan kadınların yaşam kalitelerini ve ekonomik durumlarını iyileştirmelerine destekleyerek yerel kalkınmada liderliklerini güçlendirmek amacıyla kurulmuş olan, kar amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. 29.01.2001 tarihli, 2001-2009 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına kuruluş statüsünde yer almıştır (Özmen, 2011).

Ekonomik ve toplumsal alanda önemli birçok faaliyetlerde bulunan Vakfın asıl hedef kitlesi yoksul kadınlardan oluşmaktadır. Yoksul kadınların içinde buldukları durumla mücadeledeki üstün performansları, kendilerini, ailelerini ve toplumu geliştirme güçleri olan inançları, hedef kitle olarak belirlenmelerindeki en önemli sebepler olmuştur. Özellikle, yoksul bölgelerde çocuk bakım ve eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, kadınların bireysel ve kollektif kapasitelerinin geliştirilmesi, afet ve sonrası yeniden yapılandırma sürecine katkıda bulunması ile ekonomik güçlendirme programları Vakfın temel uygulama alanını tanımlamaktadır (Korkmaz, 2005; Kırbıyık, 2009).

KEDV; kadınların ekonomik etkinliklerini desteklemek amacıyla bir pilot proje ile faaliyetlerine başlayarak bu faaliyetler kapsamındaki vakfın ekonomik işletmesi olan “MAYA”yı kurmuş ve 2002 yılı Haziran ayında kadınlara kredi vermeye başlamıştır. Bununla ilgili finansal kaynaklar, uluslararası bir sivil toplum örgütü olan Hıristiyan Yardım Servisi (CRS)’ den temin edilmiş ve Fonun % 50’si bağış, % 50’si sıfır faizli kredi şeklinde verilmiştir (Haspolat, 2010).

KEDV’nin amacı; küçük çaplı bir iş yapmakta olan dar gelirli kadınlara bu işlerini geliştirmeleri ve ekonomik hayata aktif olarak katılabilmeleri için küçük miktarlarda borç para vermektir. “Maya” Türkiye’nin ilk mikro kredi kurumu olmuş ve merkezi İstanbul’da bulunmaktadır. Çalışmalarına 1999 Marmara depreminden en çok etkilenen şehirlerimizden biri olan Kocaeli’nde başlamış ve Kocaeli’nde ilk kredileri Ağustos 2002’de, İstanbul’da Haziran 2003’te, Düzce’de Ağustos 2004’te, Sakarya’da da Kasım 2005’te vermiştir. 31 Aralık 2008 itibariyle toplam 1585 adet kredi alan aktif üyesi bulunmaktadır. 2013’e kadar toplam 8497

adet kredi verilmiştir. Bu verilen kredilerin toplam miktarı 7 milyon TL'yi geçmektedir (KEDV, 2016).

MAYA'nın müşteri profilini ise; küçük ölçekli bir iş yapan veya bu tür bir iş başlatmak isteyen kadınlar oluşturmuşlardır. Kadın girişimcilerin önemli bir kısmı işlerini evlerinden yürütmekte, başvuranların bazıları arasında ise evlerde penye, tezgahta takı satan, pazarcılık/bohçacılık yapan, terzi dükkanı-piko atölyesi olan kadınlar da yer almıştır. Genel olarak dar gelirli olarak nitelendirilebilecek gelir grubu içerisinde yer alan bu kadınlar; iş alanlarını geliştirerek, sabit varlıklar satın almak ya da işletmelerinin çeşitli maliyet unsurlarının karşılanması amaçlarıyla mikro krediye başvurmaktadır. Söz konusu kredi kullanıcıları, bankaların maddi teminat koşullarını yerine getiremedikleri, formel bankacılık sistemi tarafından sunulan kredi miktarlarının altındaki miktarlara ihtiyaç duydukları ve işçi, memur gibi sıfatlarla kayıtlı bir işyerinde çalışmadıklarından dolayı bankalardan kredi alamamaktadırlar (Çak, 2007).

Bu kuruluşun üyelerinin % 80'ni kayıtlı olarak çalışmadığından dolayı herhangi bir teminat göstererek banka kredisinden yararlanamamaktadır. Bundan dolayı da Maya'nın mikro kredileri bu kişiler için önem arz etmektedir (Ceyhan, 2010).

❖ Maya'nın Kredi Ürünleri:

Maya'dan kredi kullanmak isteyenlerin yararlanabilecekleri 3 çeşit ürün bulunmaktadır. Bu ürünler kredi miktarı, kefalet şekilleri ve ödeme zamanları gibi konularda, farklı özelliklere göre sıralanmışlardır (Ceyhan, 2010).

1) Dayanışma Grubu (MayaBiz)

Maya, geleneksel teminatların aksine kadınların kendi arasında oluşturdukları "Dayanışma Gruplarını" teminat kabul etmektedir. Dayanışma Grupları'nda her birey kendi borcuyla beraber grubunda yer alan diğer kişilerin de borçlarından sorumlu olmaktadır. Bu uygulamayla Maya'nın riskini azaltmak ve kadınların birbirinden sorumlu olmasını sağlayarak sosyal ilişkilerini arttırmayı hedeflemiştir. Maya grup kredilerinin şartları şu şekildedir (Ceyhan, 2010):

- Krediler birbirini tanıyan ve birbirine güvenen 3-10 kadından oluşan Dayanışma Grupları'na verilmektedir.

- İlk kredi miktarı minimum 100, maksimum 900 TL'dir (2007 yılı için).
- Krediler 3-12 ay vadelidir ve ödemeler aylık olarak yapılmaktadır.
- Dayanışma Grubu'nun her üyesi kredi almadan önce talep ettiği kredinin %10'unu (kredinin geri ödemesi tamamlandığında almak üzere) grubun ortak tasarruf hesabına yatırmaktadır.

2) Bireysel Kredi (MayaBen)

Maya, grup oluşturamayan ya da Maya biz kredisinde belirlenenden daha yüksek miktarda kredi almak isteyenler için ise; bireysel krediler de vermektedir. Bireysel kredinin şartları şu şekildedir (Ceyhan, 2010):

- Teminat olarak bordrolu kefil, altın/döviz, bazı durumlarda da makine rehni alınabilmektedir. Grup kredisi kullanırken, aynı zamanda bireysel kredi de almak isteyen üyeler diğer grup üyelerini kefil gösterebilir ya da diğer teminatlardan birini sağlamalıdır.
- Kredi miktarı minimum 100 TL, maksimum 2000 TL'dir (2007 yılı için).
- Krediler 3-12 ay vadelidir ve ödemeler aylık olarak yapılmaktadır.

3) İhtiyaç Kredisi (MayaAile)

Maya, ödemelerini düzenli yapan fakat eğitim, sağlık, fatura ödemeleri gibi acil giderleri için ayrıca krediye ihtiyaç duyan müşterilerine bu hizmeti vermektedir.

İhtiyaç kredisi denilen bu kredinin koşulları şu şekildedir (Ceyhan, 2010):

- Teminat olarak bordrolu kefil ve altın/döviz alınabilmektedir. Grup kredisi kullanılırken ihtiyaç kredisi almak isteyen üyeler diğer grup üyelerini kefil gösterebilirler ya da diğer teminatlardan birini verebilirler.
- Kredi miktarı minimum 100 TL, maksimum 500 TL'dir (2007 yılı için).
- Krediler 2-6 ay vadelidir ve ödemeler aylık olarak yapılmaktadır.

Maya; tüm kredi çeşitleri için yapılan başvuruları değerlendirirken, müşterileri ile bire bir iletişim kurarak hepsiyle ayrı ayrı ilgilenmektedir. Bu amaçla; kadınların

hızlı ve kolay bir şekilde, daha az masrafla krediye ulaşabilmelerini amaçlamıştır. Ayrıca her kadınla kurulan birebir görüşmelerden dolayı kredilerin geri ödemeleri zamanında alınabilmektedir.

Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA)

Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA), 1998 yılında, Türkiye'nin sahip olduğu kaynakların verimli ve etkin kullanılmasını sağlamaya yönelik olarak kurulmuş olan bir kuruluştur. Bu amaçla, toplumda israfın önlenmesini, kamu, özel sektör ve gönüllü kuruluşlar aracılığı ile eğitici programlar (hizmet içi eğitim, konferans, seminer vb.) düzenleyerek toplumun tasarrufla, bu programlar kapsamında uygun şekilde yaşayabilmesini hedefleyerek kurulan bir sivil toplum kuruluşudur. Vakfın yıllık gelirlerinin %20'si yönetim ve yönetimi sürdürme giderleri ile ihtiyat ve vakıf malvarlığını arttıracak yatırımlara, %80'i ise vakıf amaç ve hizmet konuları doğrultusunda tahsis ve sarf edilmektedir (Ayyıldız, 2010).

TİSVA bugün Diyarbakır (Merkez, Bismil, Silvan ve Hüsnü Özyeğin Şubeleri), Ankara; (Mamak Şubesi ve Altındağ Birimi), Mardin, Gaziantep; (Şehitkamil ve Şahinbey Şubesi), Zonguldak, Çankırı, Yozgat, Kahramanmaraş, Batman, Adıyaman, Afyon, Adana, Rize, Sivas, Amasya, Kayseri, Niğde, Bursa, Tokat, Çorum, Denizli Erzincan, Erzurum, Elazığ, Eskişehir, Aydın, Bingöl, Hatay, Isparta, Kırıkkale, Kırşehir, Balıkesir, Konya, Malatya, Manisa, Muğla, Siirt, Şanlıurfa, Samsun, Burdur ve Bilecik illerinde şubeleri bulunmaktadır. Temmuz 2008 itibarıyla 10000'e yakın üyeye 14 milyon YTL'den fazla kredi verilerek, bu kredilerin geri ödenme oranının %100 olduğu açıklanmıştır. Taksitlerini sorunsuz ödeyen kadınların kredi miktarları 1000 YTL'ye kadar arttırılabilmektedir.

Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı (TGMP) Modeli

Türkiye Grameen Mikro kredi Programı (TGMP); 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren ilk kez uygulanmaya başlanan, MAYA mikro kredi programından sonra, 18 Temmuz 2003 tarihinde Türkiye İsrافی Önleme Vakfı ve Grameen Bank arasında imzalanan ve "Yap-İşlet-Devret" metodolojisi üzerine kurulmuş işbirliği protokolü ile uygulamaya konulmuştur (Gökyay, 2008).

Türkiye Grameen Mikro kredi Projesi, Türkiye'de ilk kez Diyarbakır Milletvekili Aziz Akgül tarafından gündeme getirilerek Dünya Bankası'nın 500 milyon \$ kredi

vermesi ve T.C. Başbakanlığının da ek olarak 130 milyon \$ bütçe ayırmasıyla hayata geçirilmiştir. TİSVA, Karaman Valiliği ve “Grameen Trust” işbirliğiyle Diyarbakır’da 11 Haziran 2003 tarihinde proje uygulamaya konularak, 18 Temmuz 2003 tarihinde ise mikro kredi çekleri verilmeye başlanmıştır (Ceyhan, 2010). Bu projeden yararlananlar, borçlarını, ortak hizmetler karşılığı olarak eklenen yüzde 15 fazlasıyla ve haftalık taksitlerle, 46 haftada geri ödemektedirler. Proje kapsamında 2018 itibarıyla 31.090 kişi mikro kredi almakta ve 770.696.346 bin TL kredi verilmiştir (TGMP,2018).

TGMP Kredi Çeşitleri:

1) Temel Kredi: Temel kredi TGMP’nin ana kredisidir. Tüm üyeler bu krediden faydalanabilirler. Temel kredi süresi 3 ay - 3 yıl arasında değişmektedir. Üyelerin çoğunluğu, bu krediyi bir yıllığına almayı tercih etmişlerdir. Bir üye hiçbir zorluk yaşamadan kredi çekebilir. Bu kredi çeşidinde, üyeler 6 ay sonra yeni bir kredi çekebilirler (Anonim, 2011). Eski ve yeni üyeler için geçerli olan ilk kredi programı olmaktadır. Yeni üyeler için 100 TL ile 1000 TL arasında kredi hizmeti sunmaktadır. Kredi geri ödemeleri 46 hafta boyunca yapılmaktadır (TGMP, 2016).

2) Girişimci Kredis: Girişimci kredis, küçük miktardaki mikrokredi yerine daha büyük bir iş kurulmasını sağlayan mikrokredi miktarını ifade eder. TGMP’nin yetenekli, başarılı, çalışkanaynı zamanda vergi mükellefi olan mikrogirişimciler için 1.000 TL’den 5.000 TL’ye kadar verilen ve mikrokredi geri ödemesi 46 hafta boyunca yapılan mikrokredi türüdür (TGMP,2018).

3) Hayvancılık Kredis: TGMP hayvancılık kredisini, 2008’in Mayıs ayında başlatarak, mevcut üyelere yönelik ek bir kredi olarak sunmuş olup, koşul olarak, daha önce sığır yetiştiriciliği konusunda deneyimi olan üyelere söz konusu kredi verilmiştir. TGMP 243 üyeye toplam 724650 TL hayvancılık kredis vermiştir. Haftalık toplantılarda hizmet bedeli toplanmış ve bu krediyi alan üyeler kendilerine ek gelir sağlamaktadırlar (Anonim, 2011). Hayvan yetiştiriciliği yapmak isteyen mikrogirişimciler için 2.000 TL’ye kadar verilen ve geri ödemesi 26 hafta boyunca yapılan mikrokredi türüdür (TGMP,2018).

4) Sosyal Kalkınma Kredis: TGMP üyelerinin aldıkları kredilerin yanında, kendilerine ek gelir getirici ticari faaliyetlerde bulunmaları için sunulan; temizlik

ürününden kozmetiğe kadar 15 çeşit ürünün içerisinde bulunduğu kredi türüdür ve geri ödemesi 46 hafta boyunca yapılmaktadır (TGMP, 2016).

5) İletişim Kredisi: TGMP üyelerinin kullandıkları kredilerin yanında, teknolojik olarak da gelişimlerini sağlamayı amaçlayan kredidir. Üyeler kredi çeşitleri sayesinde günümüz teknolojisinde kullanılan akıllı telefonlara sahip olmakta ve kredi geri ödemesi 46 hafta boyunca yapılmaktadır (TGMP, 2016).

Diğer Hizmetler

1) Mikro Sigorta: Kaza sonucu ölüm, sürekli sakatlık teminatlarını kapsayan ve terör, deprem gibi doğal afetleri ayda yalnızca 1 TL ödeyerek 10.000 TL teminat altına alan ferdi kaza sigortasıdır (TGMP,2018).

2) Mikro Konut Sigortası: Yangın, sel, fırtına ve doğal afetler nedeniyle ortaya çıkan zararlarda ev sahiplerinin 15.000 TL, kiracıları 10.000 TL'ye kadar teminat altına alan konut sigortasıdır (TGMP,2018).

3) Gönüllü Tasarruf: TGMP mikro girişimcileri, kendilerine adına açılan gönüllü tasarruf hesaplarına birikimlerini yatırabilirler. Tüm mikro girişimcilerimiz hesaplarına haftada en az 1 TL yatırması için teşvik edilir (TGMP,2018).

Çizelge 1.1. Bazı TGMP kredi çeşitleri

Temel Kredi	Hayvancılık Kredisi	Mikro Girişimci Kredisi
Temel kredi 1 yıllık kredidir. Bütün TGMP üyeleri, aynı sistemde kalmak ve hiçbir zorluk çıkarmamak kaydıyla kredi limitlerini arttırabilirler. Bu kredi sisteminde üye, aldığı kredi tarihinden itibaren 6 ay sonra ödediği miktarı tekrar kredi olarak çekebilir. Temel kredi de üyenin gönüllü tasarruf hesabına para yatırma imkânı vardır.	Bu kredi, Mayıs ve Haziran aylarında verilmekte olup, 500-1000 TL arasındadır. Üye bu krediyi aldıktan sonra, ilk olarak 6 ay boyunca haftalık aidatlarla aldığı paranın %15'ini hizmet bedeli olarak ödemektedir. Hayvan alımı için kullandığı kredinin geriye kalan kısmını hayvanının satışından sonra ödemektedir.	TGMP; yetenekli, başarılı, çalışkan ve tecrübeli üyelerine yönelik olarak Temel Krediyi ek olarak, "Mikro Girişimci Kredisi" adı altında farklı bir kredi programını da uygulamaktadır.

Kaynak: Ören ve ark., 2012.

1.7. İllere Göre Örnek Uygulamalar

1.7.1. Bursa İli Örneği

Mikro kredi uygulaması Bursa ilinde ilk olarak 2008 yılında faaliyete geçmiştir. 05.01.2015 tarihi itibarıyla 5421 (aktif + pasif) adet üyeye sahip olmaktadır. Bursa halkının geçim kaynağının temelini başlıca ticaret ve tekstil ürünleri oluşturmaktadır. Bursa’da verilen kredilerin büyük çoğunluğunda, kadınların tercih etmiş olduğu temel sektörler oluşturmaktadır. Öyle ki; çeyiz ürünlerinde faaliyet gösteren mikro kredi üye sayısının fazlalığı ve bu kullanıcıların göstermiş oldukları başarıyla ekonomik bağımsızlıklarını kazanmışlar, böylece hem kendilerini, hem de buldukları bölgelerin gelişimlerine katkı sağlamayı amaçlamaktadırlar (Alparslan, 2015).

2012 yılının Eylül ayında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı himayesinde, TİSVA işbirliğiyle “Ekonomiye Kadın Gücü” Projesi hayata geçirilerek, Bursa’da kadın girişimcilerin kendi ayakları üzerinde durmasına destek vermek amacıyla açılan şube sayısının 6’ya, Ekonomiye Kadın Gücü Projesi’nden faydalanan aktif üye sayısının yaklaşık 2800’e, tüm şubelerde kullanılan mikro kredi miktarının yıllık ortalama 3 milyon TL’ye ulaştığı bildirilmiştir. Turkcell’in mikro kredi desteğinin yanında, iletişim ve teknoloji gücünü dar gelirli girişimci kadınlarla buluşturmak için yola çıktığı ve hayata geçirilen projeler kapsamında Türkiye’nin dört bir tarafında 70 bin kadına kredi desteği sağlandığı açıklanmıştır (Alparslan, 2015).

1.7.2. Diyarbakır İli Örneği

Türkiye’de işsizlik ve yoksulluk, özellikle Doğu Bölgelerimizde yaşanmaktadır. Kırsal kesimde, özellikle de, yaşlı ve çocuk sayısının fazla olduğu ailelerde mikro kredi projeleri hayata geçirilerek, kayda değer veriler elde edilmektedir. İşsizliğin ve yoksulluğun hakim olduğu bu alanlarda mikro kredinin uygulanması, bu sorunları azalttığı gibi, bu ailelerin yükünü üstlenen kadınların ezilmesini ve arka planda kalmasını önlemiştir. Ailesinin geçimine katkıda bulunmanın verdiği şevkle çalışan kadınlar, aldıkları sonuçlarla birlikte, kendilerine olan güveni de kazanmaktadırlar. Bu sonuçlar bize gösteriyor ki; mikro kredi çalışmaları işsizlik ve yoksulluğun getirmiş olduğu sorunları ortadan kaldırmak için çok önemli bir

fırsat olmasıdır. Bu sayede mikro kredi çalışmaları desteklenmeli ve küçük adımlar dahi olsa atılmasına katkı verilmelidir (Çiftçi, 2010).

Türkiye’de “Grameen” tipi mikro finans uygulaması Diyarbakır milletvekili Prof. Dr. Aziz Akgül tarafından İstanbul’da düzenlenen bir konferansla tanıtıldıktan sonra ilk olarak Diyarbakır şehrinde uygulanmıştır. 11 Haziran 2003 tarihinde, mikro finans projesinin mimarı Prof. Dr. Muhammed Yunus ve Türkiye İsrâfi Önleme Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Aziz Akgül tarafından, Türkiye “Grameen Mikro finans” Programının temelleri atılmıştır. İlk olarak toplam 6000 TL tutarında, kredi dağıtımıyla uygulamaya başlanarak, aradan geçen 11 yılda, yaklaşık 150 bin yoksul ve dar gelirli kadına ulaşan program kapsamında, 320 milyon TL kredi dağıtılmıştır. Programın Kahramanmaraş’taki uygulaması, Avrupa Konseyi’ne sunulan 600 proje arasında Avrupa Birliği ödülüne layık görülmüştür (Alparslan, 2015; TGMP, 2015).

Adaman ve Bulut (2007)’un, Diyarbakır’da yaptıkları çalışmada, kredi kullanarak aileye gelir getirmeye başlayan kadınlardan küçük bir kısmının hayatında önemli değişimler olduğu, ataerkil aile yapısı, yavaş da olsa çözülmeye başladığı ve kadınların aile içi statüsünün yükselmekte olduğu belirtilmiştir. Ancak pek çok kadın toplumsal koşullardan dolayı ve aile içi kurallar gereği almış oldukları kredileri olduğu gibi kocalarına teslim etmiş oldukları belirlenmiştir. Gelir getirecek işler yapsalar bile, kadınların gündelik hayatında hiçbir değişim olmamaktadır. Kadınların çoğunlukla ev-içi üretimlerinin ürünlerini satma işlevini de, kocaları ya da babalar üstlenmektedir. Yani piyasaya açılma ve pazarlama noktasında kadın kesinlikle geri konumda kalmaya devam etmektedir (Balkız ve Öksüz, 2013).

Diyarbakır’da TGMP’nin yeni fırsatlar yaratmaktan ziyade, kişilerin günlük hayatlarını rahatlatarak ve önceden yürüttükleri işleri bir düzene koymak için bir şans olarak kullanıldığı görülmektedir. Mikro kredide öncelik kadınlara aittir. Fakat uygulamada söz konusu kredinin kullanımında, kadınların rolünün oldukça sınırlı kaldığı görülmüştür (Güneş, 2009).

Mikro kredinin düşünsel temellerine bakılacak olunursa; yoksul kişilere sermaye sağlandığı halde, bu kişilerin reel şekilde hareket ederek, piyasa koşulları içinde sürdürülebilir gelire kavuşabilecekleri inancı doğmuştur. Ancak uygulamada kadın

yoksulluğu ile mücadele söz konusu olduğunda kullanılan kredi ile yapılan işlere bakıldığında, hemen hemen hepsinin geleneksel faaliyetler olduğu görülmektedir. Zira Diyarbakır uygulamasında dikiş-nakış işleri ve dantel yapımı gibi işlerde yoğunlaşma olduğu görülmüştür (Güneş, 2009).

1.7.3. Eskişehir İli Örneği

2007 yılında Eskişehir’de faaliyete başlayan mikro kredi uygulamaları ilk olarak 15 kişiyle başlamış ve 2014 yılının sonuna doğru TGMP verilerine göre bu sayı 598 adet üyeye ulaşmıştır. Çizelge 1.2’de mikro kredi kullanıcılarının aldıkları krediyle hayata geçirdikleri işler gösterilmektedir. Eskişehir’de mikro kredi kullanıcılarının önemli bir bölümü (%48.5) el işi yapmak için kredi kullanmışlardır. Ticaret yapmak amacıyla kredi kullananların oranı (%22.3) ise ikinci sırayı almıştır. Ticareti sırasıyla seyyar satıcılık (%13.1), tarım (%5.7) ve hayvancılık (%2.4) gibi iş kolları izlemiştir. Kredi kullanıcısı kadınların büyük bir kısmının ev hanımı olmasından dolayı kredi kullananların %50’ye yakın bir kısmının krediyi el işinde kullanması son derece doğal bir sonuç olarak karşılanmıştır (Şengür ve Taban, 2012).

Çizelge 1.2. Eskişehir ili mikro kredi alan kadınların yaptıkları iş kolları

Sektörler	Sayı	(%)
El işi	163	48.5
Hayvancılık	8	2.4
Tarım	19	5.7
Ticaret	75	22.3
Seyyar Satıcılık	44	13.1
Diğer	23	6.8
Belirten	332	98.8
Belirtmeyen	4	1.2
Toplam	336	100

TGMP’nin yoksulluğun azaltılmasına ve istihdamın artmasına katkıda bulunması ile birlikte kadınların sosyal yaşama katılmalarına da çok önemli katkıları bulunmuştur. Bu katkıları şu şekilde sıralanabilir (Şengür ve Taban, 2012): İlk olarak; daha önce evinden çok fazla dışarıya çıkmayan kadınlar bu desteği aldıktan sonra, el işi yapıyor olsalar bile, malzeme almak veya yaptıklarını satmak gibi nedenlerle evden dışarıya adım atmışlardır. İkinci olarak; kredi müşterisi kadınların özgüvenlerindeki artış ve kendilerini daha güçlü hissediyor olmaları da

mikro kredi uygulamasının sağladığı kazanımlardır. Anketlerin analizinden elde edilen sonuçlar da ankete katılan kadınların %68'inin kredi kullanımını ile özgüven artışı yaşadığını göstermiştir. Bu durumda, kadınların sadece ekonomik açıdan değil, toplumdaki yerlerini güçlendirmeleri ve kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için de son derece önemli olmuştur. Üçüncü olarak; kredi kullanıcısı kadınların, kredi kullanımı sonrası, gerek eşinden aldığı desteğin artması olarak, gerekse de saygınlık artışı gibi konularda olumlu gelişmeler yaşamış olması, mikro kredi uygulamalarının önemini son derece belirgin bir şekilde göstermektedir. Mikro kredi temel amaçları doğrultusunda yoksul kadınları, hem gelir getirici, hem de eğitici olan faaliyetler içine almaktadır. Bu faaliyetler doğrultusunda, Eskişehir'deki mikro kredi kullanıcısı kadınların işgücüne katılım oranlarında, yükselmeye pozitif olarak katkı sağladığı yapılmış olan bu araştırmalar sonuçlarında gözlemlenmiştir.

1.7.4. Manisa İli Örneği

Manisa ilinde, küçük kredilerle, kadınlara destek olmak için başlatılan mikro kredi uygulaması, gençlerin yanı sıra yaşlıların da umudu olmuştur. 2009 yılında hayata geçirilen projeler sayesinde, Manisalı 800 adet kadın iş sahibi olurken, yaşlı kadınlar da bu uygulamadan yararlanmışlardır. Evinin geçimine katkı sağlamak isteyen kadınlar kurdukları işlerle, ailelerini geçindirmeye başlamışlardır (Alparsan,2015; Akşam Gazetesi, 2013).

Mikro kredi Manisa Şubesi, hizmetlerini Manisa Merkez, Salihli ve Turgutlu ilçelerinde 38 mahallede en az 5'er kişiden oluşan 129 gruba verirken, aktif 500 adet, toplamda ise 1000 adet üyeye hizmet sunmaya başlamıştır. Maksimum 750 TL ile başlayan kredi oranları, üyelerin yıllarını doldurmaları ile birlikte 4 katına kadar ulaşabilmektedir. Manisa'da üyelerin 1. yılın sonunda yapmış oldukları düzenlemeler ile birlikte almış oldukları kredi tutarlarının, ilk kredi tutarları olan 1000 TL'nin 4 katına kadar çıkabildiği belirlenmiştir. Yörede, mikro krediden yararlanan kadınların, sektörlere göre oranlarının el işi ürünlerin üretilmesini kapsayan İşlem-Üretim sektörünün %41 ile en büyük payı aldığını, iş ve ticaret oranının %22, işlerini büyüterek vergiye tabi olanlardan dükkân açmış olanların ise %24'lük bir orana sahip oldukları belirlenmiştir (Manisa Haber Gazetesi, 2012).

Manisa ilinde mikro kredi kullanan kadınlar evde salça yapımından, oyuncak yapımına; kıyafet ticaretinden, tüccarlığa, el işleri de kapsayacak şekilde birçok alanda faaliyet göstererek, evinin geçimine katkı sağlamaktadırlar. Manisa Mikro finans Şubesinin, üyelerinin çoğunluğunun, işlem ve üretimle uğraşmakta olup, diğer kısmının ise iş ve ticaretle kullandıkları mikro kredi ile geçimini sağlamakta oldukları belirlenmiştir. Bunların yanı sıra hayvancılık, tarım, hizmet ve dükkân işletmeciliği de yapmakta oldukları vurgulanmıştır (Alparslan, 2015; Manisa Haber Gazetesi, 2012).

1.7.5. Mersin İli Örneği

Mikro kredi yoluyla kadınları iş sahibi yapmaya yönelik KOSGEB, Girişimci İşkadınları Derneği (GİŞKAD) ve İÇEV'in işbirliğinde geliştirilen projeler dışında, özellikle GİŞKAD bünyesinde örgütlenen işkadınları, Mersin ekonomisinde tartışılmaz öneme sahip bir örnek olmuştur. Kadının istihdamında eğitimden finansmana, hemen hemen her aşamada örgütlü bir çalışmayı öngören GİŞKAD aracılığı ile kadın emeğinin sürdürülebilir verimliliği için çok kısa sürede önemli mesafeler kat edilmiş olduğu vurgulanmıştır (Güzeloğlu, 2011).

Derinlemesine görüşmelerin yapılacağı programların seçiminde ilk kriterlerin belirlenmesinde yürütücü kuruluşlar etkin olmuş ve Kuruluşlardan birinin kamu kuruluşu, diğerinin ise STK olması istenmiştir. Bu kriterler çerçevesinde araştırmanın yürütüldüğü kuruluşlar Mersin İl Özel İdaresi ve Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı olarak belirlenmiş ve bu kuruluşların yürüttüğü Yoksullar İçin Mikro kredi Projesi (YİMİK) ile Maya Mikro Ekonomik Destek İşletmesi seçilmiştir (Baltacı, 2011).

Mersin ilinde girişimcilerin çoğunlukla belirli alanlarda birikme eğilimi dikkat çekmektedir. YİMİK ve Maya üyesi kadınların da yürüttükleri işlerin birbirine benzer olması veya benzer işlerin başka kadınlarca da yapılma ihtimalinin yüksekliği, kadınların gelir artışını sınırlamadaki nedenlerden biri olmuştur. Yürütülen işler genellikle dikiş, nakış, örgü gibi işler veya hazır malların pazarlanmasıdır. YİMİK tarafından farklı işler için kurslar ve eğitimler verilmiştir. Ancak düzenlenen kursların kadınları farklı işlere yönlendirebilmesi mümkün olmamış, kursların ardından bu alanlarda istihdamın sağlanamamış olması kadınların mevcut işlerinin devam ettirmeleri zorunlu hale gelmiştir. Dünyadaki

uygulamalarda da verilen eğitimlerin çoğunlukla iş geliştirmeye yönelik olduğu, kadınların yürütmeyi planladıkları işler dışında farklı işlere bir yönlendirme yapılmadığı görülmektedir (Baltacı, 2011).

1.7.6. Muş İli Örneği

El emeği ile geçinmeye çalışanlar veya kendi işini kurmak isteyenler, finansal kaynaklardan (banka v.b.) kredi alma zorluğu çeken bireylere verilen, geri ödemesi kolay, faizsiz küçük başlangıç sermayesi biçiminde tanımlanabilecek mikro kredi uygulaması için ilk adım olarak, Muş İl Özel İdaresi Mikro kredi Uygulama Yönetmeliği kabul edilmiştir.

Muş Valiliği ile TİSVA arasında mikro kredi uygulama protokolü imzalanarak, mikro kredi projesi 20 Temmuz 2011’de faaliyete geçmiştir. Proje sürecinde, yaklaşık olarak 150000 TL’lik ödenek tahsis edilmiş, mikro kredi miktarı kişi başına 700 TL ile 3000 TL arasında öngörülmüştür. İlk gruba 21.09.2011 tarihinde de kişi başına 1000 TL olmak üzere 5000 TL verilerek mikro kredi uygulaması fiilen başlamıştır. 2011 yılı Temmuz ve 2012 yılı Ocak döneminde, 91 girişimci kadına ulaşılmış, 91 üyeye toplam 91000 TL kredi kullanılmıştır. 2012 yılı Ocak ayı itibariyle üyelerden tahsil edilen toplam kredi miktarı yaklaşık 18000 TL iken, kredilerin düzenli geri ödenme oranı %100 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılının başı itibariyle TGMP Muş Şubesinin aktif olarak 457 üyesi bulunurken, bu üyelerden 409’unun kredi kullanıcısı olduğu belirlenmiştir. Bu tarihe kadar verilen kredi miktarının yaklaşık 1.1 milyon TL olduğu belirlenmiştir. TGMP verilerine göre dağıtılan kredilerin dönüş oranı %100 şeklinde olmuştur (Tilci, 2014)

1.7.7. Trabzon İli Örneği

Trabzon’da mikro kredi uygulaması başlamadan önce kadınlara yönelik meslek edindirme kursları düzenlenmiştir. Biçki-dikiş, nakış, kazaziye, hasır örücülük, hat-tezhip, fotoğrafçılık ve aşçılık kurslarında yaklaşık 600 adet kadın meslek sahibi olmuştur. Başlatılan mikro kredi projesinden kadınlarımız yoğun olarak faydalanmaktadırlar. Trabzon Belediyesi, İŞ-KUR ve Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ortaklaşa hayata geçirilen meslek edindirme kursları sonucu başarılı olup sertifikalarını alan kursiyerler için mikro kredi uygulaması başlatılarak Trabzon Belediyesi ile Trabzon Valiliği ve TİSVA’nın işbirliğiyle yürütülen mikro

kredi programları, 2012 yılına kadar 710 adet kişiye toplam 790000 TL kredi hizmeti sağlanmaktadır. Bu hizmeti alan 15 kişi işyeri sahibi olmuştur. TGMP verilerine göre; toplam merkez sayısı 38, toplam grup 205 adet, toplam üye 386 adet, toplam pasif üye 996 adet, kredi alan toplam üye sayısı 328 adet olarak belirlenmiştir (Alparslan, 2015; Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2012).

1.7.8. Van İli Örneği

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın himayesinde gerçekleşen, Turkcell ve TİSVA iş birliğiyle hayata geçirilen “Ekonomiye Kadın Gücü Projesi” de Van ili bunlardan biri olmaktadır. Projenin 1 yıl önce yapılan tanıtımında Turkcell, Van'da girişimci kadınlara ulaşmak üzere TİSVA şubesi açılacağını ve bunun için 400 bin TL bağışladığını açıklamış ve 1 Nisan 2013'te aktif hale gelen Van TİSVA Şubesi aracılığıyla 217 adet girişimci kadına ulaşılmıştır. İş kurmak ya da iş büyütmek için ihtiyaç duydukları mikro kredileri teslim alan kadın girişimciler, depremden sonra sarsılan ekonomik düzenlerini yeniden kurmayı başarmışlardır. Van ilindeki mikro kredi faaliyetleri bakkal, tuhafiyeye, el işi, hayvancılık, terzi, tarım, sanayi ve ticaret gibi pek çok alanda faaliyetlerde bulunmaktadırlar (Alparslan, 2015).

Notlar

Türkiye’ de yapılan mikro kredi uygulamaları incelendiğinde, en etkin çalışan il, 2003 yılında ilk olarak denemesi yapılan Diyarbakır ili’dir. Kurulduğundan bugüne, 150 bin yoksul ve dar gelire sahip insana ulaştığı tespit edilmiştir. Yaklaşık olarak 350 milyon kredi dağıtıldığı bilinen Diyarbakır ilinin diğer illere göre kredi dağıtım hacminin en yüksek olduğu il olarak belirlenmiştir. Mikro kredi kullanılan alanlara bakıldığında, daha çok dikiş-nakış ve dantel gibi el işi gerektiren, evde yapılabilen alt sektörlerde faaliyet sürdürdükleri bilinmektedir. Ancak tüm sektörlerle göre tarım ve hayvancılığın görece olarak az miktarda olduğu tespit edilmiştir.

Bu bağlamda Bursa ili de mikro kredi uygulamasının etkin kullanıldığı iller arasında yer almaktadır. İl içerisinde 6 şubesi bulunduğu ve yıllık ortalama 3 milyon kredi hacminin olduğu bilinmektedir. Yaklaşık 5500 adet üyeye sahip olduğu tespit edilmiş olup, mikro kredi kullanılan alanlara bakıldığında Bursa halkının geçim kaynağının temelini oluşturan başlıca tekstil ve ticaret gibi alt

sektörlerde yoğunlaşma olduğu dikkat çekmektedir. Çeyiz ürünlerinde faaliyet gösteren mikro kredi üye sayısının fazlalığı ve kullanıcıların göstermiş oldukları başarıyla birlikte kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazandıkları, böylece hem kendilerini, hemde buldukları bölgenin refah seviyesini geliştirdikleri tespit edilmiştir.

Bir başka il olan Eskişehir örneğinde, mikro kredi kullanım alanları incelendiğinde mikro kredi kullanıcılarının % 48.5'inin el işi, %22.3'ünün ticaret, %13'ünün seyyar satıcılık ve %8.1 'inin ise tarım sektöründe faaliyet gösterdiği belirlenmiştir.

Türkiye'deki mikro kredi uygulamaları genel olarak değerlendirildiğinde, işlem- üretim alanı hariç diğer alanlarda mikro kredi uygulama faaliyetinin az olduğu tespit edilmiştir. Mikro kredi kullanıcılarının; bitkisel üretim, büyükbaş/küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve balıkçılık alt sektörlerinde ve işleme, üretim gibi faaliyetlerde iklim ve bölge şartları göz önünde bulundurulmamaktadır. Kırsal kesimdeki bölge halkının istihdamının geliştirilmesi açısından düşünüldüğünde mikro kredi uygulamaları önem kazanmıştır.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Artukoğlu (2000), Türkiye'deki tarımsal kredi uygulamaları ile mikro kredi uygulamalarının karşılaştırılmasını yapmıştır. Türkiye'deki uygulamaları Şu Şekilde belirtmiştir. Tarımsal kredi uygulamaları: (i) Daha çok büyük işletmelere yaramaktadır. (ii) Teminat çok önemlidir. (iii) Kredilerin kontrolü zayıftır. (iv) iftilerin sisteme bağlılığı zayıf olup, bu konuda eğitim yoktur. (v) Kredi kuruluşları çiftçiye gitmemektedir. Mikro kredi uygulamaları: (i) Topraksız ve yoksullara dönüktür. (ii) Teminat öneli değil, karşılıklı güvene dayalıdır. (iii) Krediler titizlikle kontrol edilmektedir. Türkiye'de 1990 öncesi uygulanan kontrollü zirai kredi uygulamasına benzemektedir. (iv) Bağlılık çok kuvvetli, katılımcı kırsal değerlendirme benzeri yaklaşım ile çiftçinin sorunu beraberce belirleniyor ve buna göre kredi mekanizması yönlendiriliyor. Eğitim önemlidir. (v) Kurum iftiyi buluyor, kurum çok sayıda Şube ile çiftçiye çok yakın (Türkiye'de dağılım ağı açısından Tarım Kredi Kooperatifleri buna benziyor).

Dolun (2005), yaptığı araştırmada, mikro kredinin tanımı, kuruluş modelleri, mikro krediden yararlananların kimler olduğu konularına deđinmiŐtir. Ayrıca, bunun yanı sıra dünyada ve Türkiye'de mikro finansman çalışmalarının geliŐiminin nasıl olduğunu aktarmıŐtır. Günümüze kadar yapılmış olan mikro kredi projelerinde karŐılaŐılan sorunlar ve bu sorunların ortadan kaldırılması için bazı çözüm önerilerine de yer vermiştir.

Yılmaz ve Koyuncu (2006) tarafından yapılan çalışmada yoksulluk ele alınmış, yoksulluğun dünya ve Türkiye zerindeki boyutları ve etkileri üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Finans sistemleri ve bazı finans kurumlarından bahsedilmiş, mikro kredi sisteminin, finansal sistemlerin hangi parçasını oluŐturtuđu, mikro finans sisteminin iŐleyiŐi ve kredi verme süreci ile kurumsal yapıdan bahsedilmiştir. Çalışmada, Türkiye'deki mikro finans uygulamalarına ve sivil toplum kuruluşlarından bazıları detaylı bir Şekilde açıklanmıştır.

ak (2007) tarafından yapılan çalışmada, büyük lde mikro kredi ve kalkınmadan bahsedilmiş, mikro kredinin yoksulluk üzerindeki etkileri baz alınmıştır. Türkiye'deki mikro kredi uygulamalarının iŐleyiŐinden bahsedilmiş ve dünyadaki diğer uygulamalarla karşılaştırmalar yapılmıştır. Mikro kredi hizmeti veren kuruluŐlarla, diğer ticari bankalar arasındaki bağlantılar incelenmiŐ ve

vakıfların, sivil toplum kuruluşlarının, uluslararası bazı kuruluşların, mikro kredi çalışmalarının neresinde oldukları ile ilgili birçok önemli bilgi üzerinde durulmuştur.

Khan ve ark. (2007), yaptıkları çalışma ile Pakistan'ın Abbottabad bölgesindeki altı köyde hayvancılık işletmeleri üzerinde mikro kredi uygulamalarının etkisini analiz etmişlerdir. Mikro kredi verilen 60 hane halkı ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre katılımcıların %33'ü almış oldukları mikro krediyi hayvansal üretimde kullanırken, geriye kalan %67'lik kısmının ise söz konusu krediyi tüketim, inşaat, yönetim, tıbbi tedavi vb. amacıyla kullandığı belirlenmiştir. Yani %67'lik kısmın, verilen krediyi uygun şekilde kullanmadığı ortaya konulmuştur. Yine çalışma sonucunda, söz konusu kredi programından önce katılımcıların %60'ının geliri 4000-7000 Pakistan rupisi iken, %40'ının ise 7000-10000 Pakistan rupisi olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile hayvansal üretim yapan üreticilerin, ilgili destekten yararlandıktan sonra gelirlerinin artmış olduğu belirlenmiştir. Gelirdeki bu pozitif yansımanın, aile bireylerine ve çocukların eğitim düzeylerine de yansıdığı ifade edilmiştir. Yine günlük gıda tüketimi ve yoksulluğun giderilmesinde de, söz konusu mikro kredi uygulamalarının olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Dündar (2007) tarafından yapılan çalışmada, mikro finansmanın kuruluş modelleri üzerinde kısaca durulmuş ve dünya üzerindeki uygulamalara, ülkeler bazında genişçe yer verilip incelenmiştir. Endonezya ve diğer Asya ülkeleri, Kuzey Amerika ve diğer kıtalardaki bazı ülkelerin, mikro kredi uygulamalarına değinilmiştir. Çalışmada, mikro finansman hizmetinin hangi kesimlere hizmet ettiğine ve amaçlarına da büyük oranda yer verilmiştir.

Miller (2011), mikro kredi kullanımının, tarım ve hayvancılık sektörlerinde, bazı olumsuzluklara sahip olduğunu belirlemiştir. Bunlar arasında; kredi miktarlarının düşük olması, kredi geri ödemelerinin aylık yapılması ve genellikle bu kredilerin kadın girişimcilere verildiğini tespit etmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

İlk olarak verilerin elde edilmesinde kullanılan yöntem açıklanmıştır. Çalışmada iki adet materyal kullanılmıştır. Birincil (orijinal) veri kaynakları olarak, Aydın yöresindeki mikro kredi kullanan ve kullanmayan bireylerden, anket yöntemi ile yüz yüze görüşmelerden elde edilmiş olan verilerdir. İlk olarak, Aydın ilinde, mikro kredi sağlayan temsilcilik ile temasa geçilerek, yıllara ve alt bölgelere göre mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin listesi çıkarılmıştır. İzleyen aşamada, gerek söz konusu temsilcilik yetkilileri ile yapılan görüşmeler, gerekse de sahada yapılan ön incelemeler sonucunda, Merkez (Efeler), Nazilli ve Batı (İncirliova-Germencik) şubelerinde yer alan bireylerin, kullanmış oldukları kredileri, tarım sektörlerinde daha yoğun kullandıkları tespit edildiği için, araştırmanın ana popülasyonunu oluşturmasının faydalı olacağı öngörülmüştür. Bu popülasyon içerisinde, anket yapılacak bireylerin seçiminde ise aşağıdaki parametre, anahtar belirleyici olarak dikkate alınmıştır. Bu parametre; son 4 yıllık dönem içerisinde, diğer bir ifade ile 2012-2013 yılında, mikro finans sisteminden destek alan ve benzer özelliklere sahip olan (hanehalkı geliri, arazi büyüklüğü gibi bazı sosyo-ekonomik karakteristikler vb.) 59 adet yararlanıcı, mikro kredi desteğinden yararlanmış bireyler olarak öngörülmüştür. Hiç destek almayan bireyler de, aynı yörelerden seçilmiş olup, destek almayan söz konusu 61 adet birey, mikro kredi desteğinden yararlanmamış birey olarak öngörülmüş olup, toplam 120 adet birey ile anket çalışması yapılmıştır. Söz konusu sayının belirlenmesinde; yapılan ön görüşmeler, anket sorularına sağlıklı ve olabildiğince doğru ve objektif cevap alınabilme gibi parametreler esas alınmıştır. Ayrıca mikro kredi desteği kullanımı ile birlikte, çalışmalarında sürekliliğin söz konusu olduğu bireyler dikkate alınmıştır.

Mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireyler; gelirdeki değişim, seyahat sıklığındaki değişim, sahip olunan arazi büyüklüğündeki değişim, kullanılan tarımsal alet-ekipmanlar ve depolardaki değişim gibi bazı parametreler dikkate alınarak karşılaştırılmıştır. Anket sonrası elde edilen veriler, belirli bir kodlama çerçevesinde Excel programına girilmiştir. Böylelikle, söz konusu sistemden destek alan ve almayan bireylerin, yukarıda belirtilmiş olan bazı sosyo-

ekonomik karakteristikleri dikkate alınarak karşılaştırmaları yapıp, mikro kredi sisteminin etki değerlemesi yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikincil grup materyali için ise araştırma yöresi ve sektöre ait genel sosyo-ekonomik ve demografik özellikler, mikro kredi kullanımı ile ilgili bilgilerin elde edileceği çeşitli basılı yayınlar, çeşitli kurumların web siteleri vb. veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Bu kurumlar arasında, Türkiye Grameen Mikro Finans Programı Aydın Şubesi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ve buna bağlı İl ve İlçe Müdürlüklerinden elde edilmiştir. Ayrıca, konu ile ilgili daha önce yapılmış araştırma ve inceleme sonuçları ve yayınlardan da büyük ölçüde faydalanılmıştır.

3.2. Yöntem

3.2.1. Temel İstatiksel Analizlerin Yapılması

Toplanan verilerin analizinde ise öncelikle basit tanımlayıcı istatistikler (aritmetik ortalama, minimum ve maksimum değerler, standart sapma, basit yüzde hesapları) kullanılmıştır. Bununla birlikte, söz konusu mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireylerin, yukarıda belirtilmiş olan bazı parametreler açısından karşılaştırılması yapılarak, mikro kredi uygulamalarının etki değerlemesi yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışma, yönetsel olarak iki ekseninde yürütülmüştür. Birinci ekseninde mikro kredi desteğinden yararlanmış olan 59 adet bireyin, destek öncesi ve sonrası durumları karşılaştırılmıştır. İkinci ekseninde ise mikro kredi desteğinden yararlanan (59 adet) ve yararlanmayan (61 adet) birey değerlendirilerek, mikro kredi desteğinin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın birinci aşamasında, verilerin normal dağılıp dağılmadığını test eden birçok test olmakla birlikte, çalışmada SPSS istatistiksel programı ile Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılmıştır. Genel olarak, veri sayısı 29 ve 29'dan daha fazla ise Kolmogorov-Smirnov, 29'dan az ise Shapiro-Wilk testinin kullanılmasının daha uygun olacağı ifade edilmektedir (Karagöz, 2016). Bu çalışmada, Kolmogorov-Smirnov testi uygulanarak, kullanılan parametrelere ait değişkenlerin, normal dağılım göstermediği belirlendiği için, mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireyler arasındaki farklılıklar, parametrik bir test olan t testinin, parametrik olmayan

karşılığı olan Mann-Whitney U testi ile yapılmıştır. Diğer taraftan, yine sadece mikro kredi desteği alan 59 işletme arasında, destek öncesi ve sonrasında, değişik parametreler açısından oluşabilecek farklılıklar da, Wilcoxon Signed Ranks (Wilcoxon İşaretli Sıralar) testi ile analiz edilmiştir. Bu test, farkın anlamlılık testinin parametrik olmayan karşılığıdır. Bu çalışmada olduğu gibi; incelenen veriler kesikli veri tipinde ve/veya gözlem sayısı az ve/veya gruplara ilişkin fark değerlerinin dağılımı normal dağılmadığı için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi kullanılmıştır.

3.2.2. Mikro Kredinin Etkisinin Değerlendirilmesi

3.2.2.1. Mikro kredinin etkisinin değerlendirilmesine yönelik analitik süreç

Mikro kredi etkisinin en basit teorileri borçlunun, tek bir gelir üreten faaliyetin tek operatörü olduğunu varsayar; bu kredinin üretimi, ya sermaye eksikliği ya da marjinal getirilerine göre yüksek marjinal kredi maliyeti ile sınırlandırılır. Sermaye sınırlamasını kolaylaştırmak operatöre çıktı, net gelir, kar ve dolayısıyla kendi refah düzeyini arttırmaya izin verir (de Mel et al., 2008). Borçlanma veya borçlanma kapasitesi, işteki fiili veya potansiyel gelirin borçlanma maliyetlerini karşılama kapasitesine bağlıdır. Daha gerçekçi teoriler borç kapasitesinin de ticari açıdan kırılganlık, risk ve belirsizlik ile bağlantılı olduğunu göz önüne alır. Sigorta hizmetleri yokluğunda, kredi sadece sermaye kısıtlamalarını kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda riskleri yaymak için bir mekanizma görevi görebilir (Duvendack et al., 2011). Örneğin, krediye erişim (fiilen alınmamış olsa bile) geçim çeşitliliği yoluyla risk yönetimini azaltarak gelirleri artırabilir (Zeller et al., 2001). Borçluların eksik bilgi ve sınırlı hesaplama kapasitesi, yeni kredi şekillerinin iş kararlarında rehberlik eden zihinsel modeller üzerinde önemli bir etkisi olabileceği anlamına gelebilir (Nino-Zarazua and Copestake, 2009). Daha genel olarak, yoksul insanlar arasında kredi psikolojisi araştırmalarına göre, kredinin genellikle borçlular üzerinde olumsuz bir etkisi olması olasılığının düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çıkarım, kredi, onları daha da kötüleştirirse, ilk etapta ödünç alınmayacakları varsayımına dayanmaktadır (Rosenberg, 2010).

Fakir insanların, kaynak tahsisine ilişkin olarak geçim yönteminden kaynaklanan daha ileri bir düzeyde sorun ortaya çıkmakta olup, risk ve belirsizlik, hanehalkının yeniden çoğalmasa kararından ayrı tutulamamaktadır (Gertler et al., 2009).

Çeşitlendirilmiş ve mevsimsel olarak değişken “hane halkı ekonomik portföyleri” yönetiminde bir faktör olarak (Sebstad et al., 1995), kredinin tüketim yumuşatma maliyeti üzerindeki etkisi, kurumsal promosyon üzerindeki etkisi kadar önemli olabilir (Morduch, 1995, Rutherford, 2001, Collins et al., 2009). Portföyler hane halkı üyeleri tarafından hem ortak, hem de kredi işlemleri maliyetleri ve kredinin potansiyel yararları tarafından üretildiğinden cinsiyetler arası işbölümü, gelir ve güç de dahil olmak üzere hane içi ilişkileri derin bir şekilde etkileyebilir. Hanedeki ve dışındaki sosyal ilişkilerde ortaya çıkan değişimler, ayrıca bireylerin istek ve anlayışındaki önemli değişikliklerle de ilişkilendirilir (Mayoux, 2001; Johnson, 2005; Holvoet, 2005).

3.2.2.2. Müdahaleler ve çıktılar

Mikro kredi uygulamalarında değişik müdahale durumları söz konusu olmaktadır (Armendariz de Aghion and Morduch, 2005, 2010). Mikro kredi uygulamalarının basit bir sınıflandırması olarak; “kredi”, “kredi artı: credit plus”, “kredi artı artı: credit plus plus” söz konusu olabilmektedir. **Kredi ürünü** ve **kredi tipine** göre söz konusu sınıflandırmalar yapılabilmektedir (Duvendack et al., 2011). **Kredi ürünü** olarak, sadece kredi ürünü ya da tasarruflar, diğer finansal ürünler, eğitim ve/veya girdiler vb. gibi. **Kredi tipi** olarak ise; bireylere, gruplara (kendi kendine yardım eden gruplar, Grameen stili ve bunun gibi) ya da her iki birey ya da gruba kredi sağlanması, buna örnek gösterilebilir. Bu tez çalışmasında, sadece, yararlanıcı bireylere verilen Grameen stili krediler söz konusu olmuştur.

Eğer birey ve/veya girişimci, söz konusu mikro krediyi, başarılı bir şekilde değerlendirebilirse, söz konusu etkinin görüldüğü ana çıktılar; daha yüksek kâr, gelir ve tüketimi ifade etmektedir. Ancak bazı durumlarda girişimci, faaliyetlerini istediği gibi yönetemeyip, nakit akışını düzenleyemez ise söz konusu kredinin etkisi olumsuz olabilmektedir. Bazı durumlarda, alınan mikro kredi ile iş sermayesi artmakta, bu da istihdam ve satış düzeylerindeki artışların yanısıra artan kazanç, hanehalkı geliri, harcama ve/veya refaha ilişkin diğer göstergelere (ev sahibi olma ya da diğer tüketici sermayesi birikimi, eğitim, beslenme ve sağlık düzeyine vb.) de olumlu yansımaktadır (Duvendack et al., 2011). Çıktılar; ekonomik, sosyal ve güçlendirme (empowerment) olarak üç grup altında sınıflandırılabilir.

Bu çalışmada hanehalkı aylık gelir düzeyi ve yine halkının sahip olduğu mal varlığı ana çıktılar olarak dikkate alınmıştır.

3.2.2.3. Etkilerin ölçümü

Deneysel ve gözlemsel yöntemler kullanılarak, sosyal ve ekonomik programların değerlendirilmesi, uzun bir geleneğe sahiptir. 1970'li yılların başlangıcında, bu alanda çalışmalar yoğunlaşmış olup, eğitim ve işgücü piyasası programlarının değerlendirilmesi oldukça popüler olmuştur (Imbens and Wooldridge, 2008). Değerlendirmelerin ana konusu, programa katılımın, bireylerin çıktılarını nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Değerlendiriciler, bir programa katıldığı zaman, katılmama durumuna göre, çıktıların nasıl farklılaştığını anlamaya çalışmaktadır (Caliendo, 2006; Caliendo and Hujer, 2005). Diğer bir ifade ile bireyler, belirli bir müdahaleye katılabilirler ya da katılmayabilirler, fakat aynı zamanda bunun her ikisini yapamazlar. Bir karşıt durumun (counterfactual) tesis edilmesi ile herhangi bir programa katılanların, eğer bu programa katılmamış olmaları durumuna göre potansiyel çıktıların gözlenmesi, her değerlendirme çalışmasının asıl fırsatını oluşturmaktadır (Blundell and Costa Dias, 2008; Heckman and Vytlacil, 2007). Bu şekilde herhangi bir karşılaştırma, programa katılanlar ile katılmayanların bir karşılaştırmasına izin veren yeterli düzeyde bir kontrol grubunun bulunmasına gereksinim duymaktadır. Bu durum oldukça önemli bir konu olup, buna karşın program katılımcıları, genel olarak katılımcı olmayan bireylere göre, sadece katılım düzeyine ilişkin olarak değil, birçok yönleri ile farklılıklar göstermektedir. Katılımcılar ve katılımcı olmayanlar arasındaki basit bir karşılaştırma, örneğin müdahale sonrası çıktıların ortalama farklarının analiz edilmesi, seçim yanlılığını vurgulayabilir ve bu nedenle ikna edici etki tahminleri sağlamazlar (Caliendo, 2006; Caliendo and Hujer, 2005). Bir programdaki bireyler kendilerini seçtiğinde veya onları karşılaştırılacakları genel popülasyondan farklı kılan bazı kriterler tarafından seçildiğinde seçim yanlılığı oluşur. Katılımcılar, gözlemlenebilir ve/veya gözlenemeyen özelliklere dayanarak bir programa kendi seçimlerini yapabilir (veya seçilebilirler). Örneğin; gözlemlenebilir özellikler olarak istihdam durumu, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi vb. olabilirken, gözlemlenemez özellikler olarak, motivasyon, girişimci yetenek, iş becerileri vb. olabilir (Armendáriz de Aghion and Morduch, 2005).

Tartışılmakta olan katılım etkisinin ölçülmesinde, seçim yanlılığının oluşması hatalara yol açabilmekte olup, geniş bir orandaki deneysel ve gözlemsel metotlar ile ancak çözüme kavuşturulabilmektedir. Ancak, birçok yöntem için, birinin diğerine göre bazı kısıtları söz konusu olabilmekte olup, gözlenemeyen özelliklerden dolayı seçim yanlılığını kontrol etmek mümkün olmamaktadır. Bu da, potansiyel olarak etki değerlendirme sonuçlarının doğruluğunu, potansiyel olarak negatif bir şekilde etkileyebilmektedir. Bu eksiklikler, çok sayıda hükümet yetkilisi, sivil toplum kuruluşu (STK) ve akademisyenler tarafından kabul edilmiştir (Duvendack et al., 2011).

Değerlendirme problemi, özellikle mikro kredi bağlamında yaygındır. Mikro kredinin popülaritesine rağmen, bu programların tekdüze pozitif etkileri olmadığına dair kanıtlar vardır. Vaka çalışmaları ve etnografik kanıtlar, mikro kredinin, fakirlerin yaşamları üzerinde hem olumlu, hem de olumsuz etkilere sahip olabileceğini göstermektedir. Ancak etkilerin niteliği, büyüklüğü ve dengesi üzerindeki kesin niceliksel kanıtlar az ve sonuçsuzdur (Duvendack et al., 2011).

Mikro kredinin etkisine dair üç büyük sistematik olmayan görüş vardır. Buna karşın, ikisi güncelliğini yitirmiştir (Sebstad and Chen, 1996; Gaile and Foster, 1996; Goldberg, 2005). Son zamanlarda Goldberg (2005) tarafından takip edilen Odell (2010) tarafından çok yeni bir derleme yayınlanmıştır. İlk sistematik derleme, Stewart et al. (2010) tarafından, Sahra Altı Afrika'da mikro kredi etki değerlendirmelerini araştırmak için yapılmıştır. Mikro krediyi inceleyen birkaç kitap bulunmaktadır (Hulme and Mosley, 1996; Khandker, 1998; Ledgerwood, 1999; Robinson, 2001; Johnson and Rogaly, 1997; Armendáriz de Aghion and Morduch, 2005; Ledgerwood et al., 2006; Dichter and Harper, 2007; Bateman, 2010; Roy, 2010). Çok sayıda çalışma ile farklı ülkelerde mikro kredinin etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır (Copestake et al., 2005; Copestake, 2002). Diğer bir taraftan, mikro kredinin olumlu sosyal ve ekonomik etkilerini gösteren çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Örneğin Bangladeş'te (Pitt and Khandker, 1998; Matin and Hulme, 2003), Endonezya'da (Patten and Rosengard, 1991; Robinson, 2002) bu çalışmalar gözlenebilmiştir. Diğer bazı çalışmalar ise mikro kredinin daima faydalı olmadığını ortaya koymuştur (Adams and von Pischke, 1992; Rogaly, 1996). Hulme ve Mosley (1996), mikro kredinin ortalama olarak olumlu etkilere sahip olduğunu, ancak her zaman en fakirlere ulaşmadığını; diğer

bazı çalışmalar ise mikro kredinin genellikle en fakirler üzerinde olumlu etkilere sahip olabileceğini iddia etmektedir (Rutherford, 2001; Khandker, 1998).

En faydalı literatür bildirişlerine göre; gözlemsel verileri kullanarak mikro kredinin etkisini değerlendirmede iki ana problem - program yerleştirme yanlılığı ve katılımcıların öz, akran ve borç verme seçimine ilişkindir. Muhtemelen en etkili çalışmalar Pitt and Khandker (1998), Khandker (1998 ve 2005) ve Pitt et al. (1999, 2003, 2006) tarafından yapılmıştır. Bu yazarlar, mikro kredinin özellikle kadınlar üzerinde hedef alındığında; yoksullar için önemli faydalar sağladığını iddia etmektedirler.

Diğer bir yaklaşım ise, kontrol gruplarının, henüz mikro kredi kullanmamış, ancak daha sonra kullanacak olan benzer özelliklere sahip rastgele seçilmiş kişilerden inşa edildiği “başlangıç noktası: pipeline” “quasi experiments - yarı deneysel” kullanmak olmuştur (Coleman, 1999, 2006). Ancak bu tasarımlar, çoğu durumda olduğu gibi (Goldberg, 2005), eğer sonradan katılımcılar, önceki katılımcılar ile kıyaslandığında farklı özelliklere sahipse, bu tasarımlar sapmalı olabilmektedir (Karlan, 2001).

3.2.3. Mikro Kredinin Etkisinin Değerlendirilmesine Yönelik Araştırma Tasarımları

Çalışmanın bu bölümünde, etki değerlendirme çalışmalarında, özellikle mikro kredinin etkisinin değerlendirilmesine yönelik çalışmalarda kullanılan araştırma tasarımları üzerinde durulacak olup, bu çalışmada kullanılmış olan araştırma tasarımı belirtilmiştir.

3.2.3.1. Tesadüfi kontrol denemeleri

Her deney tasarımının temelinde, müdahalenin etkilerini, nedenlerine atfetmeye çalışan doğal veya yapay olarak formüle edilmiş bir deney bulunmaktadır (Hulme, 2000). Rastgele bir tasarım uygulayan değerlendirmelerin, genellikle en sağlam sonuçları sağladığına inanılmaktadır. Doğal bilimlerde uzun bir deneysel yöntem geleneği vardır. Fisher (1935), Neyman (1923) ve Cox (1958), randomize (tesadüfi) deneylerin öncüleridir (Duvendack et al., 2011).

Tesadüfi bir çalışma tasarımının uygulanması, müdahale ve kontrol grubu olarak isimlendirilen, potansiyel yararlanıcı adaylarının tesadüfi atanmasına gereksinim duymaktadır. Her iki grup, programdan yararlanabilecek olan potansiyel adaylardan seçilmek zorundadır. Öyle ki, tam olarak bir programın etkisi değerlendirilebilsin. Müdahale ya da kontrol grubuna yapılan bu tesadüfi atamalar, potansiyel çıktılarını, müdahaleye, kendi kendine seçim ile karıştırılmadığını ifade etmektedir (Blundell and Costa Dias, 2008). Diğer bir ifade ile müdahalenin potansiyel çıktıları ya da etkileri, müdahale durumundan bağımsız olmaktadır. Düzgün tesadüfilik, müdahale ve kontrol gruplarındaki bireylerin, müdahale durumunun haricinde, gözlenebilen ve gözlenemeyen özellikler dikkate alınarak, müdahale ve kontrol gruplarının denk olduğunu ifade etmekte olup, taşma etkisinin olmadığını ifade etmektedir (Blundell and Costa Dias, 2000, 2002, 2008). Böylece, bu bireylerin çıktılarındaki ortalama farklılıkların, müdahale etkileri olduğu anlaşılmaktadır (Caliendo and Hujer, 2005).

Ancak, tesadüfi kontrol denemeleri (randomised control trials) durumunda, bazı kısıtlar mevcuttur. Bunlar: iki taraflı bilinmezlik (double blinding), sözde rastgele yöntemler, yıpranma vb. Bu sebeplerle, taşma etkileri (spill-over effects) yok edilememektedir (Blundell and Costa Dias 2000, 2002).

3.2.3.2. Başlangıç noktaları (Pipelines)

Başlangıç noktaları, etki değerlendirme çalışmalarında büyük oranda kullanılmaktadır (Coleman, 1999; Khandker et al., 2010). Bunun esas olarak iki nedeni vardır. Birincisi; ikna edici bir kontrol grubunun oluşturulmasını sağlar ve bunun tesadüfi dağıtım ile birleştirilmesi mümkündür. Ancak, bunların evrensel uygulamaları söz konusu değildir.

Başlangıç noktasının temel anlamı; ilk kez müdahaleyi (desteği) almak üzere olan denk bir populyondan (başlangıç grubu), çekilen bir örnek ile birlikte müdahaleye (desteğe) ulaşmış ve/veya ulaşacak olan populyondan temsil eden bir örneğin karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Burada iki dönem söz konusudur. Bunlar: herhangi bir müdahale olmadan önceki dönem olan periyot 0 ve sadece müdahale bölgelerinde uygulanmış müdahaleler söz konusu olduğu zaman olan periyot 1'dir. Bunlar, karşılaştırma bölgelerinde henüz müdahaleyi almış olan gruplardır.

3.2.3.3. Müdahale etkilerinde kullanılan analitik yaklaşım

Bir müdahale etkisi, çoğu kez bir bireyin, diğeri yerine müdahaleyi alması ile bir konu tarafından sebep olunan bir çıktıdaki değişimdir. Bireysel müdahale etkileri, sadece gözlemlenen herbir bireyin biri ya da bir diğeri müdahaleyi almasından dolayı tahmin edilememektedir (STATA, 2017).

Bu çalışmada, esas olarak, STATA programında bulunan, **teffects** komutu, gözlemsel veriler kullanılarak, ortalama müdahale etkileri (average treatment effect: ATEs), müdahale edilen (destek alan) gruplar arasındaki ortalama müdahale etkisi (average treatment effects among treated subjects: ATETs) ve potansiyel çıktı ortalamaları (potential-outcome means:POMs) tahmin etmektedir. Müdahale etkileri, aşağıda belirtilmiş olan tahminciler ile belirlenebilmektedir.

1- Regresyon ayarlaması (Regression Adjustment: RA), ters olasılık ağırlıkları (Inverse-Probability Weights: IPW)

2- İkili dirençli (ikili sağlam) (doubly robust) metotlar olarak isimlendirilen ters-olasılık-ağırlıklandırılmış regresyon ayarlaması (Inverse-Probability Weighted Regression Adjustment: IPWRA) ve birleştirilmiş ters olasılık ağırlıkları (Augmented Inverse-Probability Weights: AIPW),

3- En yakın komşular (nearest neighbors) ve eğilim skoruna (propensity score) dayalı eşleştirme ile ortaya konabilmektedir.

Bu uygulamalarda; **çıkıtı**; *sürekli, kesikli, kesirli ve negatif olmayan veri* olabilir. **Müdahaleler**; *ikili* ya da *çok değerli* olabilmektedir.

Bu çalışmada, söz konusu müdahale mikro kredi desteğinden yararlanma durumudur.

teffects komutu tarafından uygulanan müdahale etkisi tahmincileri, gözlemsel verileri kullanarak, müdahalelerin etkinliğinin tahmin edilmesine izin vermektedir.

3.2.4. Müdahale Etkilerinin Tanımlanması

Burada, karşıt durum (counterfactual) çerçevesi olarak bilinen, potansiyel-çıktılar çerçevesi kullanılarak, daha resmi müdahale etkileri tanıtılmıştır. Potansiyel bir

çıktı nedir? Müdahale almayan bir durum dikkate alındığında, gözlenen değer Y_0 'dır. Eğer aynı birey (nesne), müdahaleye maruz bırakıldığında Y_1 ne olmaktadır? Burada Y_1 , bu birey (nesne) için, potansiyel çıktı ya da karşıt durum olarak isimlendirilmektedir. Müdahale alan bir birey (nesne) için, Y_1 gözlenmekte, bu birey (nesne) için Y_0 , karşıt durum çıktısı olmaktadır. Burada bir eksik veri (missing data) problemi ile karşılaşılabilmekte ve müdahale etkisi yöntemleri bu problemi dikkate almaktadır (STATA, 2017).

Müdahale etkisi tahmincileri, bu parametrelerin tahmin edilmesine izin vermektedir. Potansiyel çıktı ortalamaları (POMs), popülasyondaki Y_1 ve Y_0 'ın ortalamalarıdır. Ortalama müdahale etkisi (average treatment effect: ATE), farkın ($Y_1 - Y_0$) ortalamasıdır. Son olarak; müdahale edilen (destek alan) gruptaki ortalama müdahale etkisi (average treatment effect on the treated: ATET), gerçekten müdahaleyi alan bireyler (nesneler) arasındaki farkın ($Y_1 - Y_0$) ortalamasıdır.

3.2.4.1. Müdahale etkilerinin tahmin edilmesi

Müdahale edilen ve edilmeyen bireyler (nesneler) için, örnek ortalamaları arasındaki farkın basit olarak alınmasıyla, ortalama müdahale etkisi (ATE) tahmin edilememektedir. Çünkü burada potansiyel çıktılara ve müdahaleye ilişkin olarak kovariyetler (ortak faktörler) söz konusudur. **teffects** komutu tarafından uygulanan tahminciler, bu ortak faktörlerin yeterince tahmin edilmesini sağlayabilmektedir. Öyle ki, bu ortak faktörlere bağlı olduktan sonra, müdahale üzerinde geriye kalan diğer etkiler, potansiyel çıktılara ilişkin olmamaktadır. Bunu tamamlamak için, **teffects**, farklı birkaç tahminciyi uygulamaktadır. Bunlar; RA, IPW, RA ve IPW'yi birleştiren elementler olan ikili dirençli (doubly robust) yöntemler ve eşleştirme yöntemleridir.

Regresyon Ayarlaması (Regression Adjustment: RA)

Regresyon Ayarlaması (RA) metodu, kovariyetler (ortak faktörler) için ayarlanan potansiyel çıktıları tahmin etmek için, bir regresyon modeli kullanılarak müdahale etkilerini tahmin etmek için örnek ortalamalarını kullanma düşüncesini genişletmektedir. STATA programında, **teffects ra** komutu, doğrusal (linear) regresyonun yanısıra negatif olmayan çıktılar için, Poisson regresyon ile birlikte

ikili çıktılar (binary outcomes) için lojistik, probit ve heteroskedastik probit regresyon modellerinin kullanım esnekliğine de izin vermektedir.

Ters-Olasılık Ağırlıklandırması (Inverse-Probability Weighting: IPW)

Ters-Olasılık Ağırlıklandırması (IPW), IPW, müdahale ve yaş gibi diğer karışıklıkların etkilerini ortadan kaldırmak için basit ağırlıksız ortalamalar yerine ağırlıklandırılmış ortalamalar kullanan bir müdahale etkileri tahmincisidir. Ağırlıklandırılmış ortalamalar için, bu ağırlıklar nereden gelmektedir? Adından da anlaşılacağı üzere IPW, gözlenen müdahale grubunda olma ihtimalinin tersini (karşılıklı olarak) kullanır. Bu olasılıklar, müdahale grubunu belirleyen konu özelliklerinin bir fonksiyonu olarak gözlenen müdahalenin modellenmesi ile elde edilmektedir.

RA ve IPW'nin İkili Dirençli Kombinasyonları (Doubly Robust Combinations of RA and IPW)

İkili dirençli tahminçiler, RA'nın çıktı modellemesi stratejisi ve IPW'nin müdahale modelleme stratejisini birleştiren ikili dirençli tahminçilerdir. Bu tahminçiler, dikkat çekici bir özelliğe sahiptirler: Bunlar bizden iki model oluşturmamızı istemesine rağmen, bu iki modelden sadece birisini düzgün olarak tahmin etmemiz yeterli olmaktadır. Eğer, müdahale modelini yanlış belirleyip, çıktı modelini düzgün olarak tahmin edersek, hala müdahale etkisinin doğru tahminlerini elde edebiliriz. Eğer müdahale modelini düzgün olarak tahmin edip, çıktı modelini yanlış belirlersek, tekrar müdahale etkisinin doğru tahminleri elde edilecektir (STATA, 2017).

Stata'nın **teffects** komutu, iki adet ikili dirençli tahminçileri, genişletilmiş ters olasılık-ağırlıklandırılmış tahmincisini (the augmented inverse probability-weighted (AIPW) estimator) ve ters-olasılık-ağırlıklandırılmış regresyon ayarlaması tahmincisini (the inverse-probability-weighted regression-adjustment (IPWRA) estimator) uygulamaktadır (STATA, 2017).

AIPW tahmincisi, müdahale modeli yanlış tahmin edildiği zaman, tahminciyi düzelten bir genişletme terimini içeren bir IPW tahmincisidir. Müdahale modeli doğru olarak tahmin edildiği zaman, örnek büyüklüğü geniş olacağı için genişletme terimi ortadan kaybolmaktadır. Tahmin edilen müdahale olasılıkları,

sifir ya da bire çok yakın olduğu zaman, IPW gibi AIPW de iyi çalışmamaktadır (STATA, 2017).

IPWRA tahmincisi, regresyon fonksiyonu yanlış tahmin edildiği zaman, tahminciyi düzeltmek için tahmin edilen ters-olasılık ağırlıklarını kullanan bir RA tahmincisidir. Regresyon fonksiyonu doğru bir şekilde tahmin edilirse, ağırlıklar tahmincinin tutarlılığını etkilememektedir (STATA, 2017).

Eşleştirme (Matching)

Eşleştirme tahmincileri, müdahale durumu haricinde, mümkün olduğunca benzer olan konuların çıktılarını karşılaştırma düşüncesine dayanmaktadır. Burada, iki gözlemin ne kadar “yakın” olduğunu ölçen bir istatistik olan, bir “benzerlik ölçümü” olarak isimlendirilen durum söz konusudur. “**teffects**” komutu, benzerlik ölçümlerine dayalı olarak karşılaştırılabilir gözlemleri bulmak için iki metot sunmaktadır: en yakın komşu eşleştirme (nearest-neighbor matching: NNM) ve eğilim skoru eşleştirmesi (propensity score matching: PSM)’dir (STATA, 2017).

NNM, bir kovariyetler (ortak faktörler) setini dikkate alarak, gözlem çiftleri arasındaki “uzaklığı” hesaplamakta ve sonra herbir nesneyi, buna en yakın olan karşılaştırılabilir gözlemler ile “eşleştirmektedir”. Çoklu ortak faktörlere (kovariyetler) sahip olduğu zaman, nesnelere arasındaki uzaklığın ölçümü, **Mahalanobis uzaklığı (Mahalanobis distance)** olarak bilinmekte olup, bu da farklı ölçeklerde ölçülebilen ve ilişkili olabilen kovariyetlere (ortak faktörler) izin veren Pisagor teoreminden başka bir şey değildir (STATA, 2017).

NNM, ne çıktı, ne de müdahale durumu için resmi bir model kullanmamaktadır. Ancak bu esnekliğin bir bedeli bulunmaktadır. Birden daha çok sürekli kovariyete dayalı eşleştirme söz konusu olduğu zaman, NNM tahmincisi bir hata düzeltme terimi (bias-correction term) ile genişletilmek zorundadır. **teffects nnmatch** komutu, büyük örnek sapmasını (yanlılığını) ortadan kaldırmak için **biasadj()** tercihinde, tahmin edilen kovariyetlerin (ortak faktörlerin) doğrusal bir fonksiyonunu kullanmaktadır (STATA, 2017).

Eğilim skoru eşleştirme (PSM), NNM’ye bir alternatif olmaktadır. PSM, eğilim skorları olarak bilinen, tahmin edilen müdahale olasılıklarını eşleştirmektedir. PSM, bir hata (sapma) (bias) düzeltmeye gereksinim duymamaktadır. Çünkü bu,

müdahale için bir model kullanmaktadır. Eğer müdahale modeli, düzgün bir şekilde tahmin edilirse, PSM, en az NNM kadar düzgün bir sonuç verecektir (STATA, 2017).

Uyarılar ve Varsayımlar

teffects'de uygulanan tahmincileri kullanmak için, veri oluşturma süreci hakkında bazı varsayımların yapılma zorunluluğu bulunmaktadır. Farklı tahminciler ve istatistikler, biraz daha çok, biraz daha az varsayımlara gereksinim duyabilirler ve bu varsayımlardan hareketle, dirençliliğin derecesi farklılık gösterebilmektedir. Fakat genel olarak tüm tahminciler, aşağıdaki üç varsayımın bazı formlarına gereksinim duymaktadırlar (STATA, 2017).

Birbirinden bağımsız ve aynı dağılıma sahip (the independent and identically distributed (i.i.d.)) örnekleme varsayımı, herbir bireyin müdahale ve çıktı durumunun, popülasyondaki diğer tüm bireylerin müdahale ve çıktı durumunun ilişkili olmadığını varsaymaktadır. Hiyerarşik ya da yatay kesit çalışmalarından elde edilen korelasyonlu veriler, bu varsayımı karşılamamaktadır (STATA, 2017).

Koşullu bağımsızlık varsayımı (conditional-independence: CI assumption), ilk olarak gözlenebilir tüm değişkenlerin kontrol edildiğini, böylelikle potansiyel çıktılarının, müdahale durumundan bağımsız olduğunu ortaya koymaktadır. CI varsayımını anlamak için en kolay yol, bu durum ihlal edildiği zaman anlaşılmalıdır.

Üçüncü varsayım çakışmak (overlap)'tır. Çakışma varsayımı, herbir bireyin, pozitif bir müdahale alma olasılığına sahip olma durumudur. Eşleştirme tahmincileri kapsamında, esas olarak kesişme, müdahale edilen bireylerin, gerçekten benzer olan müdahale edilmeyen bireyler ile eşleştirilmesidir (STATA, 2017).

3.2.4.2. Ortalama müdahale etkisi (ATE) ve müdahale edilen gruptaki ortalama müdahale etkisinin (ATET) belirlenmesi

Çalışmanın bu bölümünde, mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerde, yararlanmayanlara göre, farklı parametreler kullanılarak etki değerlendirme analizi yapılmaya çalışılmıştır. Esas olarak kullanılan yöntemler; **ortalama müdahale**

etkisi (average treatment effect: ATE) ve söz konusu **mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerdeki ortalama müdahale etkisi (average treatment effect on the treated: ATET)** kullanılmıştır.

İkili bir müdahale durumunda (destek alan ve almayan), ki bu çalışmada mikro kredi desteği alan işletmeler ve almayan kontrol işletmeleri söz konusu olmaktadır. Bu durumda, herbir birey için iki potansiyel çıktı bulunmaktadır. Bunlar; y_{0i} ve y_{1i} 'dir. Eğer i bireyi, mikro kredi desteği almıyor ise çıktı y_{0i} olacaktır. Eğer i bireyi, mikro kredi desteği alıyor ise çıktı y_{1i} olacaktır. Burada y_{0i} ve y_{1i} değişkenleri, y_0 ve y_1 tesadüfi değişkenlerinin gerçekleştirilmiş ifadeleri olmaktadır.

ATE: Popülasyondaki müdahalenin ortalama etkisidir.

$$ATE = E(y_1 - y_0)$$

ATET: Müdahale edilen (mikro kredi desteği alan) popülasyondaki ortalama müdahale etkisi olmaktadır. Aşağıdaki denklemde, t ifadesi müdahale alma durumunu ifade etmektedir.

$$ATET = E(y_1 - y_0 | t = 1)$$

3.2.4.3. Müdahale etkisi tahminçileri

Müdahale etkisi için kullanılan tahminçiler, beş kategori altında sınıflandırılabilir (STATA, 2017): 1) Çıktı değişkenine dayalı olarak oluşturulan tahminçiler, 2) Müdahale durumuna dayalı olarak kullanılan tahminçiler, 3) Hem çıktı değişkeni ve hem de müdahale durumunun her ikisine dayalı olarak kullanılan tahminçiler, 4) Ortak faktörler ile eşleştirilen tahminçiler, 5) Müdahalenin tahmin edilen olasılıklarına dayalı olarak eşleştirilen tahminçiler.

Bu tahminçiler aşağıda belirtilmiştir.

- 1) Regression Adjustment (RA) estimators,
- 2) Inverse Probability Weighted (IPW) estimators,

- 3) Augmented Inverse Probability Weighted (AIPW) estimators,
- 4) Inverse Probability Weighted Regression Adjustment (IPWRA) estimators,
- 5) Nearest-Neighbour Matching (NNM) estimators
- 6) Propensity-Score Matching (PSM) estimators

Bu çalışmada olduğu gibi, kullanım kolaylığı ve incelenen değişkenlere bağlı olarak, olabildiğince benzer işletme ve/veya birimleri eşleştirdiği için, en çok tercih edilen **PSM tahmincisinin** yanısıra ve Inverse Probability Weighted (IPW) tahmincileri tercih edilmiştir.

ATE ve ATET değerleri, PSM (Propensity Score Matching) ve Inverse Probability Weighted (IPW) tahmincileri kullanılarak, STATA 14 paket programında hesaplanmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Mikro Finansın Tarım Sektörü Açısından Değerlendirilmesi

Türkiye genelinde uygulanmakta olan mikro finansın sektörel değerlendirilmesi incelendiğinde, hayvancılık (%7) ve tarım (%2) alt sektörlerinin son sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir (Şekil 4.1).

Kaynak: TİSVA, 2016.

Şekil 4.1. Mikro kredi sektör dağılımı

Türkiye’de yapılan mikro kredi uygulamalarında verilen mikro kredilerin %35’lik en büyük kısmın, işlem üretim alt sektöründe, %29 dükkân açmak için kullanılan kredilerden ve %20 iş ve ticaret işleri için verildiği, TİSVA tarafından sağlandığı belirlenmiştir. Aynı şekilde evcil hayvancılık destekleri, verilen kredi destekleri arasında %7 olmakla birlikte, tarım sektöründe de payın %2 olduğu ve en düşük kısımda olduğu görülmüştür. 2018 .

Özellikle bitkisel ürünler için tarımsal finans, gıda üretimini arttırmak için önemli olup, dünyadaki gıda güvenesi ve fakir insanların geçim ihtiyaçlarının, özellikle büyük oranda tarıma bağlı olan kesimler için karşılanması, oldukça önemli bir konudur. Kalkınma bankalarından, tarımsal finansla geleneksel yaklaşımların güç olduğu için, ticari bankalar, algılanan risk ve maliyetler ve görece olarak yüksek

maliyetleri olan mikro finans kurumlarından dolayı bir çekingenlik söz konusu olduğu öngörülmektedir. Bundan dolayı, kısa dönem mikro kredisi bir çözüm sunamamaktadır. Günümüzde ise, tarım daha çok pazar bağlantısı olan bir hale gelmiştir. Mikro finans kurumları gelişmekte, stratejik ortaklıklar fırsatları arttırmakta ve tarımsal mikro finansta maliyet ve riskleri azaltmak için yeni teknolojiler ve yaklaşımlar gelişmektedir (Miller, 2011).

Mikro kredi uygulamalarının geleneksel kredi ürünleri, tarıma tam olarak adapte edilememektedir. Çünkü mikro kredi uygulamalarında; kredi miktarı düşük, kısa dönem borçlar ve sık geri ödemeler söz konusu olmuş, buna karşılık tarımsal üreticiler, üretim dönemlerine bağlı olarak, çoğu kez daha uzun süreli borçlara ihtiyaç duymuştur (Miller, 2011).

Tarımsal mikro kredi, normal bir ticari iş kolu olmayıp, birçok mikro kredi organizasyonlarında, tipik olarak uygulanandan farklı bir yaklaşıma gereksinim duyulmuştur. Tarım kesiminde, müşteri diğer bir ifade ile üretici tarafında, sermayenin geri dönüşümü daha yavaş olmuş, sermayenin daha yavaş hareketi, kontrol edilemeyen daha çok risk ve finans ve işletmeciliğin daha az anlaşılması söz konusu olmuştur. Mikro kredi uygulamalarının tarım ve hayvancılık sektörü açısından güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Tarıma uyum sağlamayabilen zayıf yönleri ise şunlardır (Miller, 2011):

- Çeşitli finans kuruluşları tarafından, tarım sektörüne sağlanan kredi faiz oranlarına göre, görece olarak yüksek sayılabilecek faiz oranları,
- Kısa dönem borçlanma,
- Küçük borçlanma büyüklükleri, tohum ve ekipmanlar için finansal gereksinimlerin karşılanması çoğu kez yeterli değildir.
- Çoğu kez bayanlara yönelik yoğunlaşma söz konusudur. Bazı durumlarda farklılık olabilmektedir.
- Sabit haftalık ödemeler ya da aylık borç geri ödemeleri,
- Bireysel tarımsal ihtiyaçları karşılamak için sınırlı esnekliği olan ve/veya aynı zamanda finans sağlama için benzer ihtiyaçlara sahip olan çoğu üreticinin koşullarını sağlamak üzere grup borç vermesi,

- Bir ya da birkaç borç verme şekli dışında, sınırlı finansal hizmetler, sınırlı tasarruf seçenekleri, çoğu durumda sigorta olmaması, para transferi ve diğer hizmetlerdeki eksiklikler,
- Bu uygulamaları, sistematik riske daha fazla duyarlı yapan kısıtlı coğrafi kapsam (örneğin hava koşulları gibi bir faktör, aynı zamanda tüm müşterileri olumsuz etkileyebilir) (Miller, 2011).

Diğer taraftan, özellikle tarım sektöründeki fakir işgücü için mikro kredi uygulamalarının bazı avantajları da vardır. Bunlar (Miller, 2011):

- Müşterileri (çiftçileri), bunların kapasitelerini ve tarımsal ihtiyaçlarını anlamak,
- Ulaşımı zor olan üreticilere hizmet sunulabilir ve daha düşük işlem maliyeti ile hizmet sunulur,
- Çoğu durumda, resmi ve resmi olmayan grup yapılarına sahip olan üretici oluşumları, daha fazla kazanç ve tasarruf etme imkanına sahip olurlar,
- Çoğu durumda, tarımsal uygulamalarını geliştirmek için küçük çiftçilerin eğitimi ile faydalı olan grup yapıları söz konusu olmaktadır,
- İşbirliği bağlantılarına sahip olunan kamu yayım programları ve/veya sivil toplum kuruluşlarından, gereksinim duyulduğu zaman teknik desteğe ulaşılabilmesi,
- Artan bilgiye sahip olma ve iletişim maliyetlerinin azaltılması için yeni teknolojilerin kullanımına sahip olma, mikro kredi kurumları ve müşterilere (çiftçilere) fayda sağlayan bilgi ağına sahip olma,
- Bazı ürünlerin değer artışı ve dönüşümünü kapsayabilen mikro girişimciler ile ilgili saha deneyimine sahip olma.

Mikro kredi uygulamalarının hayvansal üretim açısından genel olarak çerçevesi aşağıda oluşturulmaya çalışılmıştır (Şekil 4.2).

	MİKRO KREDİ	DÖNÜŞÜM SÜRECİ	SÜREÇ SONUÇLARI	ETKİ
Hayvansal üretimde mikro kredi çıktısını etkileyen faktörler	İşgücü İşgücüne ulaşım	İşgücüne ulaşımın geliştirilmesi	Hayvan yeminde artan arz.	Hayvansal verimdeki (çıktı) artış
	Besleme Kaliteli ve yeterli yeme ulaşım	Yeterli ve kaliteli yeme erişiminin artması	Yetiştirilen hayvan ırkındaki gelişme.	
	Hayvan ırkı ıslahı Gelişmiş ırkların edinimi	Gelişmiş hayvan ırkı ediniminin artması	Hayvanların sağlığındaki artış.	Hayvancılık ve hayvansal ürünler kalitesindeki artışlar
	Veterinerlik hizmetleri Veterinerlik hizmetlerine ulaşım	Veterinerlik hizmetlerine ulaşımın artması	Hırsızlık ve avcılık yolu ile hayvan kayıplarının azalması	
	Barınak Uygun barınak kurulumu	Artan ve gelişen barınak imkanları	Bitkisel üretim için meydana getirilen gübre	

Kaynak: Abdul-Moomin,A., 2012

Şekil 4.2. Mikro kredinin hayvansal üretim için kavramsal çerçevesi

4.2. Aydın İli Mikro Kredi Uygulamalarının Değerlendirmesi

4.2.1. Bireylere Ait Bazı Sosyo-Ekonomik Özellikler

Aydın ilinde, mikro kredi desteğinden yararlanmaya yönelik olarak, anket çalışması yapılan bireylerin ilçelere gore dağılımı aşağıda belirtilmiştir (izelge 4.1).

Çizelge 4.1. İlçelere gore mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireylerin dağılımı

İlçeler	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam birey sayısı (n)
Merkez (Efeler)	20	20	40
Nazilli	19	21	40
İncirliova-Germencik	20	20	40
Toplam	59	61	120

Anket yapılan bireylerin, Merkez (Efeler), Nazilli, İncirliova-Germencik bölgelerinde yaklaşık olarak dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Bireylere ait yaş dağılımları ve gruplar arası farklılık aşağıda belirtilmiştir (izelge 4.2).

Çizelge 4.2. Yaş kategorilerine gore bireylerin dağılımı

Yaş kategorisi	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
18-25	5	4	9	1760.000	0.829
26-36	10	11	21		
37-45	16	15	31		
46-58	21	25	46		
59-68	7	5	12		
69 ve zeri	0	1	1		
Toplam (n)	59	61	120		

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireyler arasında, gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın, her iki grupta; 26-36, 37-45 ve 46-58 yaşları arasında bir yoğunluk gözlemlendiği tespit edilmiştir. Mikro kredi desteği kullanımına ilişkin olarak, bireylerin medeni durumlarına göre dağılımında, belirli düzeyde de olsa benzerliklerin olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3. Bireylerin medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni durum	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
Bekar	2	1	3	1768.000	0.541
Evli	47	57	104	1551.500	0.027**
Boşanmış	5	0	5	1647.000	0.021**
Eşi vefat etmiş	5	3	8	1738.000	0.455
Toplam	59	61	120	-	-

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Evli olan bireyler yoğunlukta olup, evli ve boşanmış bireyler açısından, mikro kredi desteği alan ve almayan gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olduğu ($p < 0.05$) belirlenmiştir. Diğer medeni durumlara sahip olan bireyler açısından, gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiştir.

Mikro kredi desteği kullanımına ilişkin olarak, bireylerin sahip oldukları çocuk sayılarının dağılımı aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4. Bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları

Çocuk sayıları	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
Çocuğu yok	1	0	1	1794.000	0.966
Tek çocuk	3	1	4		
2-4 çocuk	5	9	14		
5-7 çocuk	48	49	97		
8 ve üzeri çocuk	2	2	4		
Toplam	59	61	120		

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Her iki grupta, 5-7 çocuğa sahip bireylerin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Buna karşın, bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları açısından, gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiştir. Mikro kredi desteğinden yararlanma ve etkin kullanımında, bireylerin eğitim durumlarının oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Çizelge 4.5). Mikro kredi desteğinin kullanımında, yararlanıcıların mesleğinin de oldukça önemli olduğu öngörülmektedir. Bu sebeple, bireylerin mesleki dağılımları aşağıda ortaya konmuştur (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.5. Bireylerin sahip oldukları eğitim düzeyleri

Eğitim düzeyi	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
Okuma yazma bilmeyen	1	2	3	1404.000	0.008***
Sadece okur-yazar	1	3	4		
İlkokul mezunu	39	49	88		
Ortaokul mezunu	8	3	11		
Lise mezunu	7	4	11		
Üniversite ve üstü eğitim düzeyi	3	0	3		
Toplam	59	61	120		

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireylerin, daha çok ilkokul mezunu düzeyinde oldukları belirlenmiştir. Üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip olan 3 adet bireyin, mikro kredi desteğinden yararlanan grupta olduğu tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir ($p<0.01$).

Çizelge 4.6. Bireylerin sahip olduğu mesleki dağılımları

Meslek durumları	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
Ev hanımı	23	13	36	1481.500	0.035**
Emekli	2	1	3	1768.000	0.541
İşçi	1	0	1	1769.000	0.309
Çiftçi	26	47	73	1206.000	0.000***
Esnaf	6	0	6	1616.500	0.011**
Diğer	1	0	1	1769.000	0.309
Toplam	59	61	120	-	-

*, **, *** sırasıyla $p<0.10$, $p<0.05$ ve $p<0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bireylerin çoğunluğunun çiftçi ve ev hanımı oldukları belirlenmiştir. Mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan işletme grupları arasındaki farklılık; ev hanımı ($p<0.05$), çiftçi ($p<0.01$) ve esnaf ($p<0.05$) açısından istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Ev hanımı ve esnaf olan daha fazla sayıda bireyin mikro kredi desteğinden yararlandığı belirlenmiş olup, her iki grupta çiftçiler daha fazla olmakla birlikte, buna karşın mikro kredi desteğinden yararlanmayan çiftçilerin daha fazla sayıda olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.6). Bireylerin sahip olduğu sosyal güvence durumu da, mikro kredi desteğine başvuru ve kullanımında oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Çizelge 4.7). Bireylerin çoğunluğunun, herhangi bir sosyal güvenlik sistemine sahip oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte, gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak önemli olmamakla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı içerisinde, herhangi bir sosyal güvenlik sistemine sahip olmayan birey sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.7. Bireylerin herhangi bir sosyal güvenceye sahip olma durumu

Sosyal güvenceye sahip olma durumu	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
Evet	48	45	93	1663.000	0.322
Hayır	11	16	27		
Toplam	59	61	120		

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Herhangi bir sosyal güvenlik sistemine sahip olan bireylerin, söz konusu sistemlere göre dağılımında belirgin yoğunlaşmaların olduğu dikkati çekmektedir (Çizelge 4.8).

Herhangi bir sosyal güvenlik sistemine sahip olan bireyler (93 adet) açısından; gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiş olmakla birlikte, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), BAĞ-Kur ve eşten sigortalı olma durumlarının en yoğun sosyal güvenlik sistemleri olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.8. Herhangi bir sosyal güvenlik sistemine sahip olan bireylerin dağılımı

Sosyal güvenlik sistemi	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)	17	10	27	1576.000	0.105
Bağ-Kur	13	19	32	1635.500	0.261
Emekli Sandığı	1	2	3	1771.000	0.580
Yeşil Kart	6	4	10	1734.500	0.476
Eşten Sigortalı	10	11	21	1783.000	0.905
Toplam (n)	47	46	93	-	-

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireylerin eşlerinin sahip oldukları mesleklerin de, söz konusu krediye başvuru ve bunun etkin kullanımında

oldukça önemli olduğu düşünülmektedir (Çizelge 4.9). Eşlerin mesleki durumları incelendiğinde; çiftçi, emekli, işçi ve diğer seçeneklerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Buna karşın sadece, eşlerin çiftçi olmaları açısından, gruplar arası farklılığın istatistiksel olarak önemli olduğu ($p<0.01$) belirlenmiştir. Aynı evde yaşayan birey sayısı ve aile çalışan birey sayısı açısından gruplar arası dağılım ortaya konmuştur (Çizelge 4.9 ve Çizelge 4.11).

Çizelge 4.9. Anket çalışması yapılan bireylerin eşlerinin mesleki durumları

Bireylerin eşlerinin mesleki durumları	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
İşçi	12	7	19	1640.000	0.185
Esnaf	2	3	5	1772.000	0.677
Devlet veya özel sektörde çalışan	4	3	7	1766.000	0.665
Çiftçi	16	31	47	1373.000	0.008***
Emekli	10	9	19	1760.000	0.743
Diğer	15	8	23	1732.500	0.527
Toplam (n)	59	61	120	-	-

*, **, *** sırasıyla $p<0.10$, $p<0.05$ ve $p<0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Çizelge 4.10. Aynı evde yaşayan birey sayısının dağılımı

Adet	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
1	0	1	1	1681.000	0.519
2	15	13	28		
3	11	9	20		
4	15	16	31		
5 ve üzeri	18	22	40		
Toplam	59	61	120		

*, **, *** sırasıyla $p<0.10$, $p<0.05$ ve $p<0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Aynı evde yaşayan birey sayısı açısından gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiş olup, 2 ve 5 arası nüfusa sahip ailelerin daha yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 4.12). Ailede çalışan birey sayısı açısından, mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan işletme grupları

arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olduğu ($p<0.01$) belirlenmiş olup, ailede çalışan birey sayısının 1 ve 2 arasında yoğunluk gösterdiği gözlenmektedir.

Çizelge 4.11. Ailede çalışan birey sayısı

Adet	Mikro kredi desteğinden yararlanan birey sayısı (n)	Mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı (n)	Toplam (n)	Mann-Whitney U	p
0	8	2	10	1285.000	0.004***
1	23	14	37		
2	22	34	56		
3	4	11	15		
4 ve üzeri	2	0	2		
Toplam	59	61	120		

*, **, *** sırasıyla $p<0.10$, $p<0.05$ ve $p<0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

4.2.2. Bireylerin Mikro Kredi Kullanıma İlişkin Bulgular

Çalışmanın bu aşamasında, özellikle mikro kredi desteğinden yararlanmış olan 59 adet bireyin, destek öncesi ve sonrası durumları, çeşitli parametreler açısından karşılaştırılmıştır. Söz konusu 59 işletmenin, kullanmış oldukları mikro krediyi; 31'inin tarımda, geriye kalan 28'inin ise hayvancılık sektöründe kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Bireyin söz konusu mikro kredi desteğini almadan önceki ve aldıktan sonraki aylık gelirlerinin karşılaştırılması yapılmıştır (Çizelge 4.12).

Mikro kredi desteğinden yararlanan 59 birey içerisinde, desteğin alınmasından sonra, alınmadan önceki duruma göre aylık ortalama gelirleri artan birey sayılarında önemli artışların olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.12). Bu sonuç da, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, bunu etkin kullanılmasından dolayı aylık gelirlerinde önemli iyileşmeleri sağlamış olduğunu ortaya koyabilmektedir.

Çizelge 4.12. Bireylerin mikro kredi almadan önce ve aldıktan sonraki aylık gelir durumları

Bireylerin gelir durumlarına göre dağılımı (TL/ay)	Bireylerin mikro kredi desteği almadan önceki aylık ortalama gelirine göre dağılımı (n)	Bireylerin mikro kredi desteği aldıktan sonraki aylık ortalama gelirine göre dağılımı (n)	Wilcoxon Signed Ranks Test Z	P
0-499	10	1	-6.035	0.000***
500-750	6	3		
751-1001	8	6		
1002-1252	7	6		
1253-1502	10	7		
1503 TL ve üzeri	18	36		
Toplam	59	59		

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Çizelge 4.13. Bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanma zaman dilimleri

Zaman dilimi	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
0-6 ay önce	1	1.69
7-12 ay önce	9	15.25
1.5 yıl önce	17	28.81
2 yıl önce	14	23.73
3 yıl önce	6	10.17
4 yıl ve daha uzun süreli	12	20.34
Toplam	59	100.00

Bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanmasına ilişkin olarak her zaman dilimi gözlenmek ile birlikte, genel olarak 1.5 yıl ve daha uzun süreli zaman diliminde mikro kredi desteğinden yararlanmış birey sayısının oldukça fazla olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.13). Son bir yıllık dönemde mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin kullanmış oldukları kredi tutarları da önemli bir düzeyde değişkenlik göstermektedir (Çizelge 4.14). 2000 TL ve 2500 TL mikro kredi desteği kullanan bireylerin yoğunlukta olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.14. Bireylerin son bir yıllık dönemde kullanmış oldukları mikro kredi tutarlarının dağılımı

Kredi tutarı (TL)	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
1000	7	11.86
1100	2	3.39
1200	4	6.78
1300	1	1.69
1500	3	5.08
1600	3	5.08
1800	3	5.08
1875	1	1.69
2000	12	20.34
2500	6	10.17
2700	1	1.69
3000	9	15.25
3500	2	3.39
5000	5	8.47
Toplam	59	100.00

Bireylerin mikro kredi desteğinin varlığından ne şekilde haberdar olması da, söz konusu sistemin etkinliği ve sürdürülebilirliği açısından önemli görülmektedir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15. Bireylerin mikro kredi desteğinden haberdar olma durumları

Haberdar olma yöntemleri	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Basın yayın organları aracılığı ile	1	1.69
Mikro kredi alan diğer kişilerin bilgilendirmesi ile	54	91.53
İnternet aracılığı ile	0	0.00
Banka vb. ticari kurumlar aracılığı ile	0	0.00
Çeşitli kamu kurumları yardımıyla	2	3.39
Diğer	2	3.39
Toplam	59	100.00

Bireylerin mikro kredi desteğinden haberdar olmalarında, ilk sırada, mikro kredi desteği alan diğer kişilerin bilgilendirmesinin (%91.53) yer aldığı belirlenmiştir.

Mikro kredi desteği alan bireylerden, söz konusu destekleri kullanarak, ne kadarlık bir sürede olumlu etkilerinin olduğunun belirlenmesi amacıyla da bir değerlendirme yapılmıştır (Çizelge 4.14). Bireylerin büyük çoğunluğu (%62.71), ilk 3 aylık dilimlik sürede olumlu etkiyi hissettiklerini belirtmişlerdir. Büyük

çoğunluğun da, mikro kredi desteğinden yararlandıktan sonra, esas olarak, 4-7 ay ve 8-11 aylık sürede olumlu etkiyi anlayabildiklerini ifade etmişlerdir (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Bireylerin kullanmış oldukları mikro kredi desteğinin olumlu etkilerinin ortaya çıkmış olduğu tahmini süre

Zaman dilimi	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
İlk 3 ay içerisinde	37	62.71
4-7 ay arasında	6	10.17
8-11 ay arasında	8	13.56
12-15 ay arasında	4	6.78
16 ay ve üzeri	4	6.78
Henüz olumlu sonuç alamadım.	-	0.00
Toplam	59	100.00

Mikro kredi desteğini kullanıp, bunu etkin olarak kullanmaya çalışan bireylerin, mikro kredi hakkında genel olarak öngörülerini de belirlenmeye çalışılmıştır (Çizelge 4.17). Mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, yukarıdaki kısımda, her ne kadar söz konusu desteğin olumlu etkilerini çok kısa sürede gördüklerini belirtirler de, özellikle destek tutarını görece olarak düşük görmelerinden dolayı, orta sayılabilecek bir destekleme sistemi olduğunu ifade etmişlerdir.

Çizelge 4.17. Bireylerin mikro kredi hakkında genel olarak düşünceleri

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Mükemmel	1	1.69
Güzel	3	5.08
Fena değil	6	10.17
Orta	31	52.54
Kötü	18	30.51
Çok kötü	0	0.00
Toplam	59	100.00

Mikro kredi desteği ile bireylerin, kendilerine ait bir mülk (mal) gibi gayrimenkul edinebilme durumları da ortaya konulmuştur (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18. Bireylerin mikro kredi desteği ile herhangi bir gayrimenkul edinebilme durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Ev aldım	1	1.69
Araba aldım	1	1.69
Bahçe aldım	0	0.00
Tarla aldım	0	0.00
Arazi kiraladım	24	40.68
Almadım	33	55.94
Toplam	59	100.00

Mikro kredi desteğinden yararlanan 33 birey herhangi bir gayrimenkul almadığını belirtirken, 24 birey arazi kiraladığını, 1 birey ev alırken, 1 bireyin de araba aldığı belirlenmiştir.

Bireylerin, almış oldukları mikro kredi desteği ile herhangi bir tarım sektörü ya da diğer alanlarda faaliyet göstermek üzere işletme kurup-kurmadıkları da öğrenilmeye çalışılmıştır (Çizelge 4.19). Bireylerin sadece 6'sı herhangi bir işletme kurduğunu belirtirken, geriye kalan 59'u ise herhangi bir işletme kurmadığını ifade etmiştir.

Çizelge 4.19. Bireylerin yararlanmış oldukları mikro kredi desteği ile işletme kurabilme durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Evet, kurdum.	6	10.17
Hayır, kurmadım	53	89.83
Toplam	59	100.00

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, yapmış oldukları faaliyetlerinde, personel istihdamındaki gelişimler de incelenmiştir (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin faaliyetlerindeki istihdam durumu

İstihdam durumu	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Kadın personel istihdam eden	1	1.69
Erkek personel istihdam eden	3	5.08
İstihdam etmeyen	55	93.23
Toplam	59	100.00

Sadece bir bireyin, yapmış olduğu faaliyetlerinde kadın personel istihdam ederken, 3 bireyin erkek personel istihdam ettiğini, geriye kalan 55 bireyin ise herhangi bir personel istihdam durumunun söz konusu olmadığı belirlenmiştir. Mikro kredi kullanmış olan bireylerin, en yakın ilçe ya da şehir merkezine olan seyahat sayısında artış olup-olmadığı da belirlenmiştir (Çizelge 4.21). Seyahat sayılarında artış olan bireylerin yapmış oldukları seyahat sayılarının dağılımı da ortaya konmuştur (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.21. Bireylerin seyahat sayısındaki artış durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Evet olmuştur.	15	25.42
Hayır olmamıştır.	44	74.58
Toplam	59	100.00

15 birey, mikro kredi desteğinden yararlandıktan sonra, en yakın ilçe ya da şehir merkezine olan seyahat sayılarında artış olduğunu belirtirken, geriye kalan 44 birey herhangi bir artış olmadığını belirtmiştir. Seyahat sayısında artış görülen bireylerin, en azında haftada bir kez en yakın ilçe ve/veya şehir merkezine seyahat ettikleri tespit edilmiştir.

Çizelge 4.22. Seyahat sayısındaki artış durumu

Seyahat sayıları	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
2 haftada 1 kez	3	20.00
Haftada 1 kez	9	60.00
Haftada 2 kez	3	20.00
Haftada 3 kez	0	0.00
Haftada 4 kez ve/veya daha fazla	0	0.00
Toplam	15	100.00

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, tatil yapabilme sayılarında artış olup-olmadığı da belirlenmiştir (Çizelge 4.23). Bu kısımda da, sadece 15 birey, tatil yapabilme sayılarında artış olduğunu ifade etmiştir. Tatil yapabilme sayılarındaki değişim de aşağıda ortaya konulmuştur (Çizelge 4.24). Bireylerin çoğunlukla, en azından yılda bir kez tatil yapabilme şanslarının oluştuğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.23. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin tatil yapabilme sayılarındaki artış durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Evet olmuştur.	15	25.42
Hayır olmamıştır.	44	74.58
Toplam	59	100.00

Çizelge 4.24. Bireylerin yapmış oldukları tatil sayılarındaki artış durumu

Tatil sayıları	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Yılda bir kez	11	73.33
Yılda iki kez	3	20.00
Yılda üç kez	1	6.67
Yılda dört kez	0	0.00
Yılda beş kez	0	0.00
Toplam	15	100.00

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, sahip oldukları makine-ekipman sayıları da ortaya konmuştur (Çizelge 4.25). 26 bireyin sahip olduğu makine-ekipman sayısında artış olduğu belirlenirken, geriye kalan 33 birey için herhangi bir değişikliğin söz konusu olmadığı belirlenmiştir. Mikro kredi miktarının düşük olması ve buna ek olarak, bitkisel üretim ve hayvancılıkla ilgili makine ekipman alımının zor olması bu parametreyi açıklamaktadır. Artış olduğunu ifade eden 26 birey için söz konusu artış değerleri aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.25. Mikro kredi desteğinden yararlanmış bireylerin sahip oldukları makine-ekipman sayılarındaki artış durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Evet	26	44.07
Hayır	33	55.93
Toplam	59	100.00

Çizelge 4.26. Bireylerin sahip oldukları makine-ekipman sayılarındaki artış durumu

Makine-ekipman sayısı/arazi kiralama sayısı	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Sadece bir adet	14	53.84
İki adet	7	26.92
Üç adet	1	3.85
Dört adet	3	11.54
Beş adet	1	3.85
Toplam	26	100.00

Sahip olunan makine-ekipman sayısında; 14 bireyin sadece bir adet söz konusu olduğu belirlenirken, 7 bireyin iki, 1 bireyin üç, 3 bireyin dört, 1 bireyin de beş adet söz konusu olduğu belirlenmiştir. Mikro kredi desteğinden yararlanan 59 bireyden, 20 adedinin kiraladıkları arazi miktarlarının artış gösterdiği belirlenmiş olup, söz konusu arazi miktarlarındaki dağılım aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.27). Kiralanan arazi büyüklükleri incelendiğinde; 1 dekardan 45 dekara kadar değişen büyüklükler söz konusu olup, bu durum da, söz konusu mikro kredi desteğinin, üreticiler üzerinde olumlu bir motivasyon sağladığını ve güven duygusunu geliştirdiği ifade edilebilmektedir.

Çizelge 4.27. Bireylere göre kiralanan arazi büyüklüklerindeki dağılım

Arazi büyüklüğü (da)	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
1	3	15.00
2	1	5.00
3	3	15.00
4	1	5.00
5	3	15.00
6	2	10.00
7	1	5.00
9	1	5.00
12	1	5.00
20	1	5.00
30	1	5.00
35	1	5.00
45	1	5.00
Toplam	20	100.00

Bireylerin mikro kredi desteğinden yararlandıktan sonra, sahip olduğu büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısındaki artış durumu da incelenmiştir (Çizelge 4.28).

Çizelge 4.28. Mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin sahip olduğu büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısındaki artış durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Evet	26	44.07
Hayır	33	55.93
Toplam	59	100.00

26 bireyin, sahip olduğu büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısında artış olduğu belirlenmiş olup, geriye kalan 33 birey için herhangi bir artışın söz konusu olmadığı belirlenmiştir. Söz konusu artışın büyüklüğü de ortaya konmaya çalışılmıştır (Çizelge 4.29). Beş adet ve/veya daha fazla artışın söz konusu olduğu 16 birey tespit edilmiş olup, bunun da oldukça önemli bir büyüklük olduğu ifade edilebilir.

Çizelge 4.29. Büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısındaki artış durumunun dağılımı

Büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısı	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Sadece bir adet	1	3.85
İki adet	2	7.69
Üç adet	5	19.23
Dört adet	2	7.69
Beş adet ve/veya daha fazla	16	61.54
Toplam	26	100.00

Anket çalışması yapılan dönemde, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin sahip oldukları hayvanların sayı ve türlerinin dağılımı aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.30, Çizelge 4.31, Çizelge 4.32, Çizelge 4.33). Bireylerin çoğunlukla 1-50 arası tavuk-horoz sayısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Çizelge 4.30. Bireylerin sahip olduğu tavuk-horoz sayılarının dağılımı

Tavuk-horoz sayılarının dağılımı	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
1-5	8	30.78
6-10	4	15.38
11-20	7	26.92
21-50	2	7.69
51-100	2	7.69
101-200	1	3.85
201-300	2	7.69
Toplam	26	100.00

Çizelge 4.31. Bireylerin sahip oldukları hindi sayıları

Hindi sayıları	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
1-5	1	50.00
6-10	1	50.00
Toplam	2	100.00

1-5 arası hindiye sahip olan 1, 6-10 arası hindiye sahip olan 1 bireyin olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.32. Bireylerin sahip olduğu küçükbaş hayvan sayılarının dağılımı

Kuzu-koyun, keçi-oğlak sayıları	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
1-5	2	16.67
6-10	6	50.00
11-20	1	8.33
21-50	2	16.67
51-100	0	0.00
101-200	0	0.00
201-300	1	8.33
Toplam	12	100.00

Bireylerin büyük oranda 10 başa kadar küçükbaş hayvan sayısına sahip oldukları belirlenmiştir.

Çizelge 4.33. Bireylerin sahip oldukları büyükbaş hayvan sayılarının dağılımı

İnek, Dana	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
1-5	13	56.52
6-10	4	17.38
11-15	1	4.35
16-20	2	8.70
21-30	1	4.35
31-50	1	4.35
51-60	1	4.35
Toplam	23	100.00

1-5 arası büyükbaş hayvana sahip olan bireylerin, mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler arasında önemli bir bölümü oluşturduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın bu aşamasında belirtilmiş olan ifadeler için, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylere yönelik, önemli olduğu düşünülen bazı sosyo-ekonomik

göstergeler üzerinde odaklanılmıştır. Bunun için, söz konusu ifadeler için, en önemliden en önemsiz doğru olmak üzere doğru, 5'den 1'e kadar sıralanması istenilmiştir. İlk olarak mikro kredi desteğinden yararlanma sebepleri ortaya konulmuştur (Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34. Mikro kredi desteğinden yararlanma sebebine ilişkin bazı ifadeler

İfadeler	Puanlar	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Yeni bir iş kurmak	1	28	47.46
	2	1	1.69
	3	6	10.17
	4	4	6.78
	5	20	33.90
Toplam		59	100.00
Mevcut işi geliştirmek	1	18	30.51
	2	3	5.08
	3	1	1.69
	4	6	10.17
	5	31	52.55
Toplam		59	100.00
Yardımda bulunmak-burs vermek	1	46	77.97
	2	4	6.78
	3	6	10.17
	4	3	5.08
	5	0	0.00
Toplam		59	100.00
Aile bütçesine katkıda bulunmak	1	4	6.78
	2	1	1.69
	3	2	3.39
	4	37	62.72
	5	15	25.42
Toplam		59	100.00
Boş zaman değerlendirmek	1	30	50.86
	2	5	8.47
	3	7	11.86
	4	15	25.42
	5	2	3.39
Toplam		59	100.00

Bireylerin, mikro kredi desteğine başvurma sebepleri arasında; mevcut işi geliştirmek, aile bütçesine katkıda bulunmak ifadeleri en önemli sebepler olarak ortaya çıkarken, bunları yeni bir iş kurmak, yardımda bulunmak-burs vermek ve

boş zaman değerlendirmek ifadeleri izlemiştir. Bireyin mikro kredi desteğini aldıktan sonra, toplumun ilgili bireye olan tutumları ve diğer bazı sosyal olgulardaki değişiklikler de analiz edilmiştir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35. Mikro kredi desteği alan birey için toplumun kendilerine yönelik tutumlarının öngörülmesi

İfadeler	Puanlar	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Dost ve arkadaş sayısındaki artış	1	11	18.65
	2	3	5.08
	3	9	15.25
	4	9	15.25
	5	27	45.77
Toplam		59	100.00
Yeni yerlerin görülmesi ve yeni bilgilerin edinimi	1	39	66.11
	2	2	3.39
	3	6	10.17
	4	3	5.08
	5	9	15.25
Toplam		59	100.00
Çocukların gelişimine olan olumlu etki	1	23	38.98
	2	6	10.17
	3	4	6.78
	4	9	15.25
	5	17	28.82
Toplam		59	100.00
Bireyin, eşi ve çocukları ile olan ilişkilerine olumlu etkisi	1	21	35.59
	2	4	6.78
	3	8	13.56
	4	11	18.64
	5	15	25.43
Toplam		59	100.00
Bireyin kendisine olan güveninin artması	1	1	1.69
	2	1	1.69
	3	1	1.69
	4	7	11.86
	5	49	83.05
Toplam		59	100.00
Aile ilişkilerinin güçlenmesi (eş ve çocuklar hariç)	1	29	49.16
	2	3	5.08
	3	6	10.17
	4	14	23.73
	5	7	11.86
Toplam		59	100.00

Söz konusu bireyler için, bu desteği aldıktan sonra, dost ve arkadaş sayısında artış olduğu, çocukların gelişimine olumlu etki yaptığı, bireyin eşi ve çocukları ile olan ilişkilerinin olumlu etkilendiği, bireyin kendisine olan güveninin arttığı, aile içi ilişkilerin güçlendiği (eş ve çocuklar hariç) tespit edilmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, karşılaşmış oldukları ekonomik sorunlar da, aynı yöntem ile belirlenmeye çalışılmıştır (Çizelge 4.36). Bütüncül olarak düşünüldüğünde; bireylerin, genel olarak söz konusu kredi desteği konusunda karşılaşmış oldukları ekonomik sorunların kendileri için çok önemli olmadığını düşündükleri ifade edilebilir. En çok olarak; verilen kredi miktarının yetersiz olması, geri ödeme işlemleri yapılırken taksitlendirme kolaylığının yetersiz olması, mikro kredinin geri ödenmesinde faiz oranlarının yüksek olması gibi konuların, diğerlerinden daha çok öne çıkmış olduğu belirlenmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, mikro kredi ile ilgili olarak karşılaşmış oldukları sosyal sorunların da belirlenmesine çalışılmıştır (Çizelge 4.37). Bireylerin, söz konusu kredi kullanımına ilişkin olarak önemli bir sosyal sorunla karşılaşmadıkları tespit edilmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, elde etmiş oldukları gelirleri, ailenin aylık giderlerinin ayrıldığı harcama bütçesi içerisindeki paylarının, önem sırasına göre dağılımı aşağıda ortaya konmuştur (Çizelge 4.38). Bireylerin, mikro kredi desteğini kullanarak, yapmış oldukları çeşitli faaliyetler sonucunda elde ettikleri gelirleri genel olarak; yeme-içme, barınma-ısınma, borç ödeme ve eğitim harcamalarında kullanmış oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.36. Mikro kredi desteği alan bireylerin karşılaştıkları ekonomik sorunlar

İfadeler	Puanlar	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Kredi kullanımı konusunda gerekli eğitimin verilmemesi	1	40	67.81
	2	16	27.12
	3	1	1.69
	4	1	1.69
	5	1	1.69
Toplam		59	100.00
Kredinin ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılamaması	1	41	69.50
	2	15	25.43
	3	1	1.69
	4	1	1.69
	5	1	1.69
Toplam		59	100.00
Verilen kredi miktarının yetersiz olması	1	27	45.77
	2	7	11.86
	3	2	3.39
	4	3	5.08
	5	20	33.90
Toplam		59	100.00
Krediyle üretilen ürünlerde pazarlama sorunlarının yaşanması	1	44	74.59
	2	2	3.39
	3	3	5.08
	4	6	10.16
	5	4	6.78
Toplam		59	100.00
Geri ödeme işlemleri yapılırken taksitlendirme kolaylığının yetersiz olması	1	35	59.33
	2	2	3.39
	3	3	5.08
	4	6	10.17
	5	13	22.03
Toplam		59	100.00
Mikro kredinin geri ödenmesinde faiz oranlarının yüksek olması	1	26	44.07
	2	3	5.08
	3	2	3.39
	4	4	6.78
	5	24	40.68
Toplam		59	100.00

Çizelge 4.37. Mikro kredi desteği alan bireylerin karşılaştıkları sosyal sorunlar

İfadeler	Puanlar	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Ailenin ve çevrenin olumsuz bakış açısı	1	41	69.50
	2	1	1.69
	3	1	1.69
	4	7	11.87
	5	9	15.25
Toplam		59	100.00
Mikro krediyle beraber büyük bir sorumluluk alınması	1	28	47.46
	2	7	11.86
	3	5	8.47
	4	7	11.86
	5	12	20.35
Toplam		59	100.00
Kendilerine yeterince zaman ayıramamaları	1	45	76.27
	2	9	15.25
	3	2	3.39
	4	2	3.39
	5	1	1.69
Toplam		59	100.00
Aileleriyle gerekli şekilde ilgilenememeleri	1	48	81.37
	2	8	13.56
	3	1	1.69
	4	1	1.69
	5	1	1.69
Toplam		59	100.00
Ürünlerini pazarlayamamaktan kaynaklanana ruhsal sorunlar (vicdan azabı vb.)	1	48	81.36
	2	2	3.39
	3	4	6.78
	4	1	1.69
	5	4	6.78
Toplam		59	100.00
Mikro kredi ile evde söz hakkının artmaması	1	48	81.36
	2	8	13.57
	3	1	1.69
	4	1	1.69
	5	1	1.69
Toplam		59	100.00

Çizelge 4.38. Mikro kredi desteği alan bireylerin elde etmiş oldukları gelirlerin hanehalkı harcamaları içerisindeki dağılımı

İfadeler	Puanlar	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Yeme-içme	1	5	8.47
	2	3	5.08
	3	8	13.56
	4	29	49.16
	5	14	23.73
Toplam		59	100.00
Barınma-ısınma	1	19	32.21
	2	6	10.17
	3	15	25.42
	4	16	27.12
	5	3	5.08
Toplam		59	100.00
Taşıma	1	25	42.37
	2	19	32.21
	3	5	8.47
	4	8	13.56
	5	2	3.39
Toplam		59	100.00
Giyinme	1	25	42.38
	2	15	25.43
	3	7	11.86
	4	9	15.25
	5	3	5.08
Toplam		59	100.00
Borç ödeme	1	9	15.25
	2	4	6.78
	3	2	3.39
	4	14	23.73
	5	30	50.85
	Toplam		59
Eğitim	1	16	27.12
	2	13	22.03
	3	1	1.69
	4	10	16.95
	5	19	32.21
Toplam		59	100.00

Bireylere, mikro kredi desteğinden yararlanmamış olsaydınız, şu an hangi mesleği yapma ihtimalinin yüksek olduğunun belirlenmesine yönelik bir soru yöneltildiğinde, alınmış olan cevaplar aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.39). Genel

olarak değerlendirildiğinde; banka kredileri vb. gibi yardımlarla iş geliştireceği, herhangi bir şey yapmayacağı ve iş aranacağı ifadelerinin ilk sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durumda, yararlanılmış olan mikro kredi desteğinin, iş oluşturma ve istihdam sağlamada, küçük bir tutarda da olsa, önemli katkıları olabildiğini ortaya koyabilmektedir.

Çizelge 4.39. Birey mikro kredi desteği almamış olsaydı yapmakta olacağı olası faaliyet durumu

İfadeler	Evet diyen birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)	Hayır diyen birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Çalışmayacaktım	4	6.78	55	93.22
Banka kredileri vb. gibi yardımlarla işimi geliştirecektim	24	40.68	35	59.32
İş arayacaktım	12	20.34	47	79.66
Devlet tarafından verilen çeşitli yardımlaşma faaliyetleri ile hayatımı sürdürecektim	0	0.00	59	100.00
Herhangi bir şey yapmazdım	16	27.12	43	72.88
Diğer	4	6.78	55	93.22

Bireylerden, mikro kredinin, çeşitli ihtiyaçları karşılamada etkili olma durumunu ölçmeye yönelik de çeşitli cevaplar alınmaya çalışılmıştır (Çizelge 4.40). Bireyler, genel olarak söz konusu desteğin, ihtiyaçları karşılamada orta düzeyden, etkiliye kadar giden bir seçeneği tercih etmiş oldukları belirlenmiştir. %20.34'lük bir kısım da (12 birey) kötü şekilde cevap vermiştir.

Çizelge 4.40. Mikro kredinin çeşitli ihtiyaçları karşılamada etkili olma durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Çok etkili	1	1.69
Etkili	12	20.34
Fena değil	9	15.25
Orta	25	42.38
Kötü	12	20.34
Çok kötü	0	0.00
Toplam	59	100.00

Bireylerden, yararlanmış oldukları mikro krediyi, işi dışında başka bir amaç için kullanıp-kullanmadığı durumu da anlaşılmaya çalışılmıştır (Çizelge 4.41).

Çizelge 4.41. Bireylerin mikro krediyi planladıkları iş dışında başka bir amaç için kullanma durumu

İfadeler	Birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Sinema, tiyatro gibi kültürel ihtiyaçlar	0	0.00
Sağlık giderleri	5	8.47
Çeşitli ev harcamaları	9	15.25
Doğum, nişan ve düğün harcamaları	8	13.56
Acil durumlar	2	3.39
Diğer	2	3.39
Kullanmadım	33	55.94
Toplam	59	100.00

Bireylerin çoğunluğunun (%55.94), mikro kredi desteğini başka bir amaç için kullanmadığı belirlenirken, geriye kalan %44.06'lık bölümün ise çeşitli zorunluluklardan dolayı, belirli düzeyde de olsa, başka amaçlar ile mikro kredi desteğini kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuç da, mikro kredi desteğinin büyük oranda amacına uygun olarak kullanıldığını ortaya koyabilmektedir.

Bu bölümün son aşamasında da, mikro kredi kullanımında dikkat edilmesi gereken, tavsiye niteliğinde dikkate alınabilecek konuların neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır (Çizelge 4.42).

Çizelge 4.42. Mikro kredi kullanımının geliştirilmesine yönelik olası tavsiyeler

İfadeler	Evet diyen birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)	Hayır diyen birey sayısı (n)	Toplam içindeki payı (%)
Üyeler arası işbirliği arttırılmalı	46	77.97	13	22.03
Grup yerine bireysel olarak verilebilir	37	62.71	22	37.29
Kredi miktarı arttırılmalıdır	44	74.58	15	25.42
Ödemeler aylık olabilir	43	72.88	16	27.12
Sistemden memnunuz	46	77.97	13	22.03
Kredi kullanımında sınır olmamalı	31	52.54	28	47.46
Sigorta prim desteği verilebilir	53	89.83	6	10.17
Hizmet bedeli alınmamalı	35	59.32	24	40.68
Ürün satışı için yönlendirme yapılabilir	32	54.24	27	45.76
Ödemeler tek seferde alınabilir	28	47.46	31	52.54
Gençlere yönelik olmalı	52	88.14	7	11.86
Mikro kredi kullanıcılarına özel pazar tahsis edilmeli	57	96.61	2	3.39

Genel olarak değerlendirildiğinde, mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, mikro kredi desteği kullanımının geliştirilmesine yönelik olarak; mikro kredi kullanıcılarına özel pazar tahsis edilmesinin isabetli olacağı, sigorta prim desteği verilmesinin faydalı olacağı, üyeler arası işbirliğinin arttırılması gerektiği, kredi miktarının arttırılmasının isabetli olacağı, ödemelerin aylık olmasının faydalı olabileceği belirlenmiştir. Özetle, sistemden genel olarak bir memnuniyetin söz konusu olduğu belirlenmiştir.

4.2.3. Etki Değerleme Analizi Sonuçları

Bu bölümde elde edilen verilere ait tanımlayıcı istatistikler çizelge liste olarak gösterilmiştir.

Çizelge 4.43. Kullanılmış olan verilere ait tanımlayıcı istatistikler

Değişken	Açıklama	Mikro kredi desteğinden yararlanma durumu			
		Yararlanan birey sayısı (n=59)		Yararlanmayan birey sayısı (n=61)	
		Ortalama	Standart sapma	Ortalama	Standart sapma
<i>Mikro kredi desteğinden yararlanma durumu</i>					
Bireyler mikro kredi desteğinden yararlanıyorsa=1, mikro kredi desteğinden yararlanmıyorsa =0 olarak veriler değerlendirilmiştir.					
<i>Bağımlı değişkenler</i>					
Hanehalkı aylık gelir düzeyi	1: 0-499 TL/ay	4.39	1.82	3.38	1.67
	2: 500-750 TL/ay				
	3: 751-1001 TL/ay				
	4: 1002-1252 TL/ay				
	5: 1253-1502 TL/ay				
	6: 1503-2000 TL/ay				
	7: 2001 TL/ay ve üzeri				
Sahip olunan mal varlığı	1: Hiçbir mal varlığı yok	4.07	1.7	2.54	1.37
	2: Evi var				
	3: Arabası var				
	4: Ev + arabası var				
	5: Bahçe + tarlası var				
	6: Hepsi var (ev+araba+bahçe+tarla)				
<i>Bağımsız değişkenler</i>					
Yaş	1: 18-25, 2: 26-36, 3: 37-45, 4: 46-58, 5: 59-68, 6: 69+	3.25	1.14	3.31	1.12
Ailede çalışan kişi sayısı	1:1, 2:2, 3:3, 4: 4 ve üzeri	1.48	0.94	1.89	0.73
Eğitim durumu	1: Okuma-yazma bilmeyen	3.48	0.97	3.07	0.7
	2: Sadece okur-yazar				
	3: İlkokul mezunu				
	4: Ortaokul mezunu				
	5: Üniversite mezunu				
	6: Lisansüstü eğitim				
Bireyin ev hanımı olma durumu	1: Evet, 0: Hayır	0.39	0.49	0.21	0.41
Bireyin sosyal güvenceye sahip olma durumu	1: Evet, 0: Hayır	0.81	0.39	0.74	0.44

Mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin, ortalama olarak, hanehalkı aylık gelir düzeyi 1000-1250 TL/ ay aralığında iken, yararlanmayan bireylerin ise 750-1000 TL/ay diliminde bir gelire sahip olduğu belirlenmiştir. Sahip olunan mal varlığı kategorize edilmiş olup, mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin ev+arabası olan kademedeki yer aldığı belirlenirken, mikro kredi desteğinden yararlanmayan bireylerin ise sadece evi olan dilimde daha çok yer aldıkları tespit edilmiştir. Hanehalkı aylık gelir düzeyi ve hanehalkının sahip olduğu mal varlığı, çalışmanın etki değerlendirme bölümünde bağımlı değişkenler olarak modele katılmıştır. Aşağıda belirtilmiş olan diğer değişkenler ise modele bağımsız değişkenler olarak alınmıştır. Mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, ortalama olarak 37-45 yaş aralığında yer aldığı, buna karşın söz konusu destekten yararlanmayan bireylerin de yaklaşık olarak aynı grupta bulunduğu belirlenmiştir. Ailede çalışan kişi sayısı da, yine 1-2 kişi aralığında olup, eğitim durumu, söz konusu destekten yararlanan bireylerde ilkökul-ortaokul mezunu aralığında bulunurken, destekten yararlanmayan bireylerin de büyük oranda yine aynı aralıkta bulunduğu belirlenmiştir. Mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerde ev hanımı olma durumunun daha yoğun olarak gözlemlendiği belirlenmiştir. Yine, mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerde, sosyal güvenceye sahip olma durumunun daha fazla gözlemlendiği tespit edilmiştir.

4.2.3.1. Hanehalkı aylık ortalama gelir düzeyi üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin PSM yöntemi ile belirlenmesi

İlk olarak eğilim skoru eşleştirme yöntemi (Propensity Score Matching: PSM) kullanılarak, mikro kredi desteğinden yararlanmanın ortama müdahale etkisi (Average Treatment Effect: ATE) ve söz konusu destekten yararlanmış bireyler arasındaki ortalama müdahale etkisi (Average Treatment Effect on the Treated: ATET) bulunmuştur.

Müdahale etkisi, her bir birey için gözlenen ve potansiyel çıktılar arasındaki ortalama farkın alınması ile hesaplanmaktadır. Bunun için, STATA programında **“teffects psmatch”** komutu kullanılmaktadır. Bu komut; **“süreklili, ikili, sayma, fraksiyonel (ondalık) ya da negatif olmayan çıktılar”** kabul etmektedir. **“teffects psmatch”** komutu, tahmin edilen eğilim skoru ile ölçülmektedir. Eğer, bir gözlemin eşleşmesi yoksa, komutta bir problem olduğu anlaşılabilir. **“teffects psmatch”** komutu, eğilim skorları olarak bilinen, tahmin edilen

müdahale olasılıkları kullanılarak herbir birimin, bir diğerine ne kadar yaklaştığını belirlemektedir. PSM, hata (sapma:bias) düzeltmeye gerek duymamaktadır. Çünkü tek bir sürekli (continuous) veriye dayalı olarak eşleştirme yapmaktadır. Buna ters olarak, “**teffects nnmatch**” komutu ile uygulanan en yakın komşu eşleştirme tahmincisi (the nearest-neighbor matching estimator), birden fazla sürekli veriye dayalı eşleştirme söz konusu olduğu zaman, hata düzeltme terimini (bias-correction term) kullanmaktadır. Etkide, PSM tahmincisi, müdahale olasılığı modelinde, hata düzeltme terimini parametreler ile ifade etmektedir. (STATA, 2017).

Hanehalkı geliri üzerinde, kredi desteğinden yararlanmanın, yukarıda belirtilmiş olan değişkenler kullanılarak, ortalama müdahale etkisi (ATE) aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.42). Varsayılan olarak, “**teffects psmatch**”, herbir birimi, eğilim skoru en yakın olan karşı müdahalenin tek bir birimi ile eşleştirerek ATE’yi hesaplamaktadır. Fakat bazen, sadece bir birimin eğilim skorları ile eşleştirmenin olması istenebilir ve bir eşleştirme tahmin edilen miktardan daha az farklı olabilmektedir. Bu durumda “**caliper ()**” tercihi kullanılmaktadır. Örneğin caliper ölçüsünün 0.2’ye yükseltilmesi ile yukarıda elde edilmiş olan aynı sonuçlar tespit edilmiştir (Çizelge 4.43).

ATE’nin tahmin edilmesi, müdahale edilen ve kontrol birimlerinin her ikisi için eşleştirmelerin bulunmasına gereksinim duymaktadır. Buna zıt olarak, ATET’in tahmin edilmesi, müdahale edilen (mikro kredi desteği alan) bireyler (birimler) için eşleştirmelerin bulunmasına ihtiyaç duymaktadır. Bununla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler arasında, söz konusu desteğin ortalama müdahale etkisi (ATET) de hesaplanmıştır (Çizelge 4.44).

Çizelge 4.44. Hanehalkı geliri üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: eğilim skoru eşleştirme Çıktı modeli: eşleştirme Müdahale modeli: logit			Gözlem sayısı= 120 Eşleştirme: istenilen= 1 min= 1 max= 6		
Hanehalkı gelir	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE	1.31	0.32	4.02	0.000***	0.66-1.94

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bu sonuca göre; eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, ortalama olarak hanehalkı geliri 1.31 birim (kademe) daha fazla olurdu.

Çizelge 4.45. 0.2 caliper ölçüsü ile hanehalkı geliri üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: eğilim skoru eşleştirme Çıktı modeli: eşleştirme Müdahale modeli: logit			Gözlem sayısı= 120 Eşleştirme: istenilen= 1 min= 1 max= 6		
Hanehalkı gelir	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE	1.31	0.32	4.02	0.000***	0.66-1.94

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Çizelge 4.46. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin hanehalkı geliri üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: eğilim skoru eşleştirme Çıktı modeli: eşleştirme Müdahale modeli: logit			Gözlem sayısı= 120 Eşleştirme: istenilen= 1 min= 1 max= 6		
Hanehalkı gelir	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATET	0.99	0.45	2.19	0.029**	0.10-1.89

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bu sonuca göre; mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, söz konusu destekten yararlandıkları için, hanehalkı gelirinin ortalama olarak 0.99 birim (kademe) (ATET) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

4.2.3.2. Müdahale Etkileri (teffects) Sonrası Dengenin Kontrol Edilmesi

“tebalance” tahmin sonrası komutları, bir “teffects” komutunun, müdahale seviyeleri üzerindeki kovaryansları dengeleyip-dengeleyemediğini değerlendirmek için, tanı (diagnostic) istatistikleri, test istatistikleri ve tanı eğrileri üretmektedir (STATA, 2017).

Bir ortak değişken, bunun dağılımı müdahale düzeylerine göre değişmediği zaman dengede olduğu ifade edilmektedir. Deneysel verilerde ortak değişkenler dengededir. Çünkü müdahale durumu, çalışma tasarımından dolayı, ortak değişkenlerden bağımsızdır. Buna karşın, gözlemsel verilerde, eşleştirme ya da ağırlıklandırma ile ortak değişkenlerin dengede olması zorunluluğu olmaktadır. Çünkü müdahale durumu, ilgi duyulan çıktıyı da etkileyen ortak değişkenler ile ilişkili olmaktadır (STATA, 2017).

“teffects” komutu ile uygulanan tahminciler, eş değişkenler üzerindeki koşullandırma ile müdahaleden koşullu olarak bağımsız çıktıyı oluşturan bir model ya da eşleştirme metodunu kullanmaktadır. Eğer bu model ya da eşleştirme yöntemi, iyi tahmin edildiği takdirde, ortak değişkenlerin dengede olduğu ifade edilmelidir (STATA, 2017). “teffects” komutu sonrası, dengeyi kontrol etmek için

dört yöntem uygulanmaktadır. Aşağıdaki Çizelgede (Çizelge 4.47) özetlenmiş olduğu gibi, “tebalance” yöntemleri, “teffects” tahmin komutuna bağlı olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge 4.47. teffects komutuna bağlı olarak çalışan denge yöntemleri

tebalance yöntemi	tanımlama	teffects komutu sonrası çalışma durumu				
		ipw	aipw	ipwra	nnmatch	psmatch
summarize (özetleme)	Standardize edilmiş farklılıklar ve varyans oranları	x	x	x	x	x
overid (aşırı belirleme)	Denge için ki-kare testi	x	x	x		
density (yoğunluk)	Tanı için kernel yoğunluk eğrileri	x	x	x	x	x
box (kutu)	Tanı için kutu grafikleri				x	x

Kaynak: STATA, 2017.

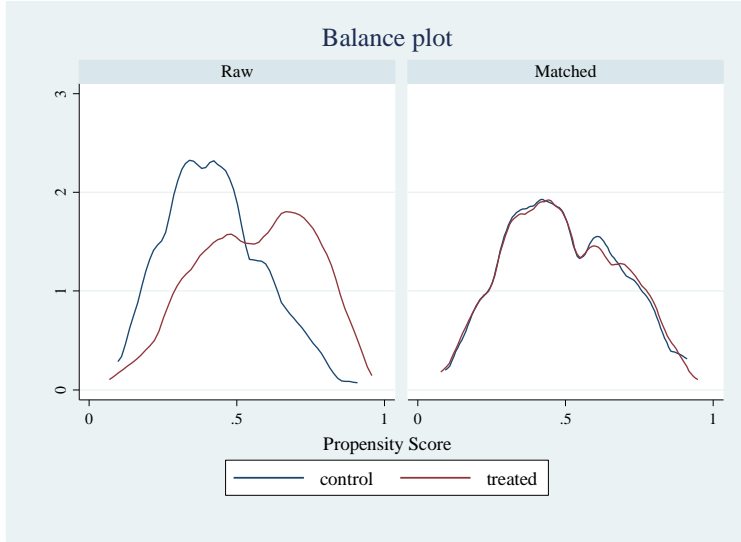
Yukarıda kullanılmış olan PSM yöntemi esas alınarak, modelde kullanılmış olan değişkenlere bağlı olarak elde edilmiş olan ham ve eşleştirilmiş verilere ait bilgiler aşağıda sunulmuştur (Çizelge 4.48).

Mikro kredi desteğinden yararlanan 59, yararlanmayan 61 birey olmakla birlikte, PSM yöntemi kullanılarak yapılan eşleştirme ile destek alan gözlem sayısı 120 ve kontrol gözlem sayısı 120 olmak üzere gerekli karşılaştırmalar yapılmıştır. Gerek standardize edilmiş farklılıklar ve gerekse de varyans oranı dikkate alındığında, kullanılan değişkenlere göre, eşleştirilmiş verilerin, ham verilere göre birbirlerine daha çok yaklaştığı belirlenmiştir.

Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, ham ve eşleştirilmiş verilere ait yoğunluk grafiği aşağıda sunulmuştur (Şekil 4.3). Destekten yararlanmış ve yararlanmamış bireyler için, eğilim skorları yoğunluğunun, eşleştirilmiş verilerde, daha çok örtüştüğü belirlenmiştir.

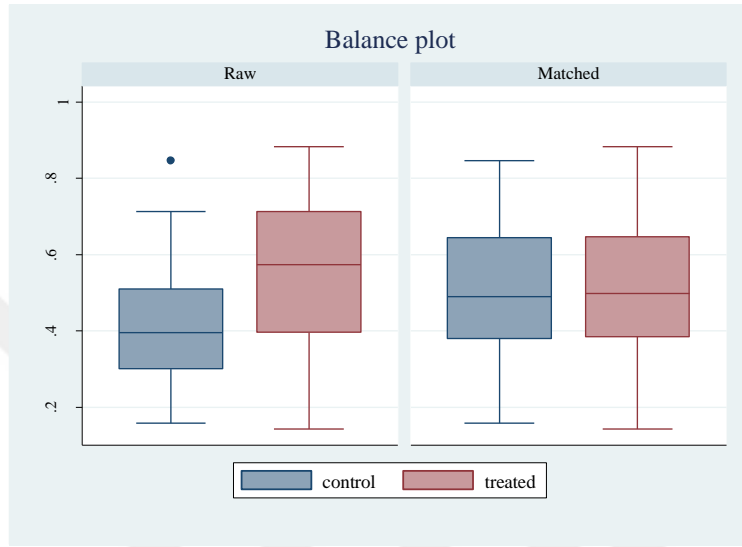
Çizelge 4.48. Hanehalkı gelir düzeyi üzerinde PSM tahmincisi kullanıldığında elde edilen denge durumu

		Ham (Raw)	Eşleştirilmiş (Matched)
	Gözlem sayısı	120	240
	Destek alan gözlem sayısı	59	120
	Kontrol (destek almayan) gözlem sayısı	61	120
	Standardize edilmiş farklılıklar	Varyans oranı	
	Ham	Eşleştirilmiş	Ham
Yaş	-0.05	0.00	1.03
Ailede çalışan kişi sayısı	-0.48	-0.00	1.62
Eğitim	0.48	0.01	1.90
Ev hanımı olma durumu	0.38	-0.05	1.41
Sosyal güvenceye sahip olma durumu	0.18	0	0.78

Şekil 4.3. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, bireylerin hanehalkı gelirine yönelik ham ve eşleştirilmiş verilere ait yoğunluk grafiği

Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, denge grafiği aşağıda sunulmuştur (Şekil 4.4.).

Şekil 4.4. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, bireylerin hanehalkı gelirine yönelik ham ve eşleştirilmiş verilere ait denge grafiği

Denge grafiği incelendiğinde; ham verilere göre, eşleştirilmiş verilerde, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış bireylerde eğilim skorlarının daha dengede olduğu belirlenmiştir.

4.2.3.3. Hanehalkı aylık ortalama gelir düzeyi üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin IPW yöntemi ile belirlenmesi

“teffects ipw” komutu, ters olasılık ağırlıklandırması (inverse-probability weighting: IPW) ile gözlemsel verilerden ortalama müdahale etkisini (average treatment effect: ATE), mikro kredi desteğinden yararlanmış bireyler arasındaki ortalama müdahale etkisini (average treatment effect on the treated: ATET) ve potansiyel çıktı ortalamalarını (potential outcome means: POMs) tahmin etmektedir. IPW tahmincileri, potansiyel çıktılar üzerindeki kayıp veriyi düzeltmek için tahmin edilen olasılık ağırlıklarını kullanmaktadır. “teffects ipw” komutu; sürekli, ikili, sayma, kesirli ve negatif olmayan çıktıyı kabul eder ve çoklu değerli bir müdahaleye izin vermektedir. IPW tahmincileri, müdahale etkilerini tahmin etmek için iki aşamalı bir yaklaşım kullanmaktadırlar (STATA, 2017): (i) Bunlar, müdahale modelinin parametrelerini tahmin ederler ve tahmin edilen ters-olasılık ağırlıklarını hesaplarlar. (ii) Bu tahminciler, herbir müdahale

düzeıi için, çıktıların ağırlıklandırılmış ortalamalarını hesaplamak için tahmin edilen ters-olasılık ağırlıklarını kullanmaktadırlar. Bu ağırlıklı ortalamaların karşıtları, ATE'nin tahminlerini sağlamaktadır. Bu ağırlıklandırma şedülünün kullanımı, kayıp potansiyel çıktıları düzeltmektedir.

Aşağıda, ipw tahmincisi kullanılarak, ATE ve POMs değerleri hesaplanmıştır (Çizelge 4.49).

Çizelge 4.49. Hanehalkı geliri üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: ters olasılık ağırlıkları Çıktı modeli: ağırlıklandırılmış ortalama Müdahale modeli: probit			Gözlem sayısı= 120		
Hanehalkı gelir	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE	1.13	0.32	3.50	0.000***	0.49 - 1.76
POM mikro kredi desteğinden yararlanmayan (0)	3.45	0.22	15.54	0.000***	3.02 - 3.89

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatısel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bu sonuca göre, ilk olarak ATE değeri yorumlanırsa; eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, ortalama olarak hanehalkı geliri 1.13 birim (kademe) daha fazla olurdu. PSM tahmincisinde ATE 1.31 olarak belirlenmişti. Yine sonuç, potansiyel çıktı ortalaması (POMs) dikkate alınarak yorumlandığında ise; eğer tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanmış olması durumunda, ortalama müdahale etkisi, hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olması durumunda oluşacak olan ortalama 3.45 hanehalkı gelir biriminden (kademeden), 1.13 birim (kademe) daha fazla olacağını ifade etmektedir.

Bununla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler arasında, söz konusu desteğin ortalama müdahale etkisi (ATET) de hesaplanmıştır (Çizelge 4.50). Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler, söz konusu destekten

yararlandıkları için ortalama olarak 0.84 birim (kademe) daha fazla hanehalkı geliri elde ettikleri belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumunda oluşacak ortalama 3.54 birime (kademeye) sahip hanehalkı gelir düzeyinden, 0.84 birim (kademe) daha fazla hanehalkı gelir düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.50. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin hanehalkı geliri üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: ters olasılık ağırlıkları Çıktı modeli: ağırlıklandırılmış ortalama Müdahale modeli: probit			Gözlem sayısı= 120		
Hanehalkı gelir	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATET	0.84	0.36	2.30	0.000***	0.12 - 1.56
POM mikro kredi desteğinden yararlanmayan (0)	3.54	0.28	12.52	0.000***	2.99 - 4.10

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Sıklıkla ölçekleme sorunlarını hafifletmek ve yorumlamaya yardımcı olmak için istatistikler, yüzde olarak ifade edilmektedir. Mevcut bağlamda, müdahale etkisinin daha sezgisel bir ölçüsünü elde etmek için, destekten yararlanmamış potansiyel çıktı ortalamasının (POMs) bir yüzdesi olarak bir ATE açıklanmak istenebilir. Çalışmanın bu bölümünde, hiçbir bireyin mikro kredi desteği almaması durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, oluşacak olan ortalama hanehalkı geliri düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE hesaplanmıştır (Çizelge 4.51).

Çizelge 4.51. Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumuna karşın tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda oluşacak olan ortalama hanehalkı gelir düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE

Hanehalkı geliri	Katsayı	Standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE (%)	0.32	0.11	3.00	0.003***	0.11-0.54

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmama durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, ortalama hanehalkı gelir kademesinin %32 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir.

4.2.3.4. Sahip olunan mal varlığı üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin PSM yöntemi ile belirlenmesi

Sahip olunan mal varlığı üzerinde, kredi desteğinden yararlanmanın, yukarıda belirtilmiş olan değişkenler kullanılarak, ortalama müdahale etkisi (ATE) aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 4.52). Varsayılan olarak, “**teffects psmatch,**” herbir birimi, eğilim skoru en yakın olan karşı müdahalenin tek bir birimi ile eşleştirerek ATE’yi hesaplamaktadır. Fakat bazen, sadece bir birimin eğilim skorları ile eşleştirmenin olması istenebilir ve bir eşleştirme tahmin edilen miktardan daha az farklı olabilmektedir. Bu durumda “**caliper ()**” tercihi kullanılmaktadır. Örneğin caliper ölçüsünün 0.2’ye yükseltilmesi ile yukarıda elde edilmiş olan aynı sonuçlar tespit edilmiştir (Çizelge 4.53).

Çizelge 4.52. Sahip olunan mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: eğilim skoru eşleştirme Çıktı modeli: eşleştirme Müdahale modeli: logit			Gözlem sayısı= 120 Eşleştirme: istenilen= 1 min= 1 max= 6		
Sahip olunan mal varlığı	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE	1.79	0.33	5.40	0.000***	1.14-2.44

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bu sonuca göre; eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, ortalama olarak sahip olunan mal varlığı 1.79 birim (kademe) daha fazla olurdu.

Çizelge 4.53. 0.2 caliper ölçüsü ile sahip olunan mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: eğilim skoru eşleştirme Çıktı modeli: eşleştirme Müdahale modeli: logit			Gözlem sayısı= 120 Eşleştirme: istenilen= 1 min= 1 max= 6		
Sahip olunan mal varlığı	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE	1.79	0.33	5.40	0.000***	1.14-2.44

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bununla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler arasında, söz konusu desteğin ortalama müdahale etkisi (ATET) de hesaplanmıştır (Çizelge 4.54).

Çizelge 4.54. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin sahip oldukları mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: eğilim skoru eşleştirme Çıktı modeli: eşleştirme Müdahale modeli: logit			Gözlem sayısı= 120 Eşleştirme: istenilen= 1 min= 1 max= 6		
Sahip olunan mal varlığı	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATET	1.98	0.34	5.70	0.000***	1.29-2.65

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bu sonuca göre; mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, söz konusu destekten yararlandıkları için, sahip olunan mal varlığının ortalama olarak 1.98 birim (kademe) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Yukarıda kullanılmış olan PSM yöntemi esas alınarak, modelde kullanılmış olan değişkenlere bağlı olarak elde edilmiş olan ham ve eşleştirilmiş verilere ait bilgiler aşağıda sunulmuştur (Çizelge 4.55).

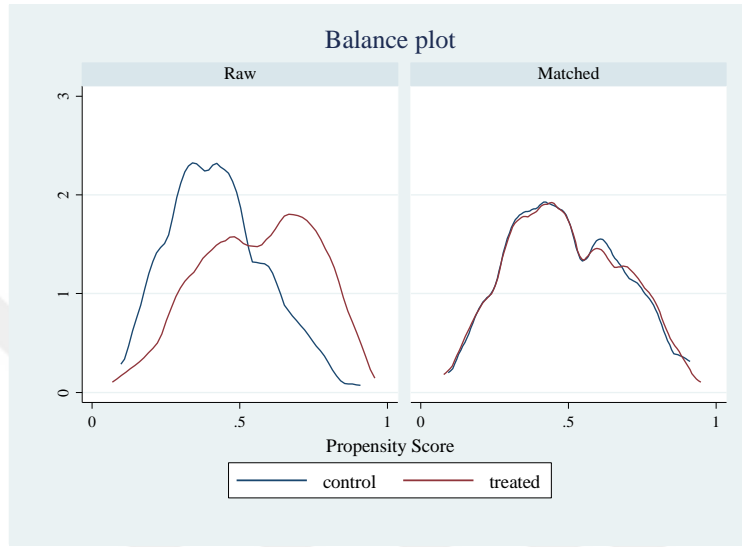
Mikro kredi desteğinden yararlanan 59, yararlanmayan 61 birey olmakla birlikte, PSM yöntemi kullanılarak yapılan eşleştirme ile destek alan gözlem sayısı 59 ve kontrol gözlem sayısı 59 olmak üzere gerekli karşılaştırmalar yapılmıştır. Diğer bir ifade ile bu modelde iki gözlem (destek almayan), eşleştirme için uygun görülmemiş ve çıkarılmıştır. Gerek standardize edilmiş farklılıklar ve gerekse de varyans oranı dikkate alındığında, kullanılan değişkenlere göre, eşleştirilmiş verilerin, ham verilere göre birbirlerine daha çok yaklaştığı belirlenmiştir.

Çizelge 4.55. Bireylerin sahip oldukları mal varlığı üzerinde PSM tahmincisi kullanıldığında elde edilen denge durumu

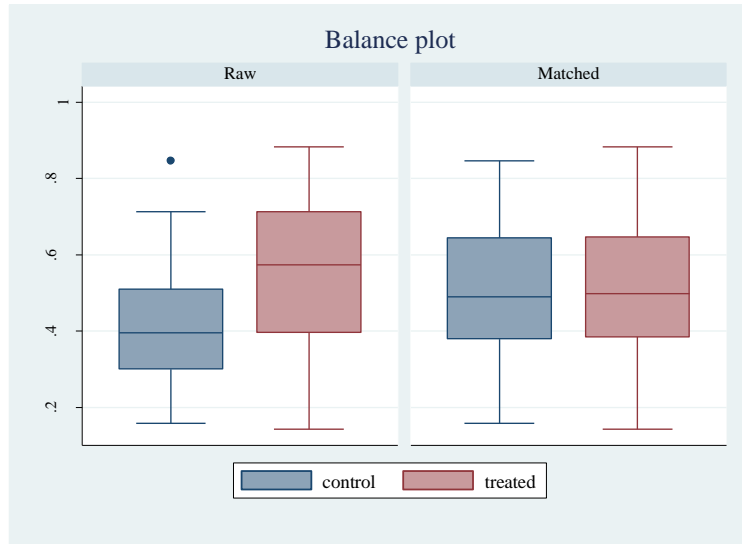
			Ham (Raw)	Eşleştirilmiş (Matched)
	Gözlem sayısı		120	118
	Destek alan gözlem sayısı		59	59
	Kontrol (destek almayan) gözlem sayısı		61	59
	Standardize edilmiş farklılıklar		Varyans oranı	
	Ham	Eşleştirilmiş	Ham	Eşleştirilmiş
Yaş	-0.05	0.14	1.03	0.66
Ailede çalışan kişi sayısı	-0.48	-0.03	1.62	0.99
Eğitim	0.48	-0.01	1.90	1.03
Ev hanımı olma durumu	0.38	-0.06	1.41	0.97
Sosyal güvenceye sahip olma durumu	0.18	0.04	0.78	0.93

Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, ham ve eşleştirilmiş verilere ait yoğunluk grafiği aşağıda sunulmuştur (Şekil 4.5). Destekten yararlanmış ve yararlanmamış bireyler için, eğilim skorları yoğunluğunun, eşleştirilmiş verilerde, daha çok örtüştüğü görülmektedir.

Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyleri için, denge grafiği aşağıda sunulmuştur (Şekil 4.6).

Şekil 4.5. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyelerine yönelik, sahip olunan mal varlığı değişkeni için ham ve eşleştirilmiş verilere ait yoğunluk grafiği

Şekil 4.6. Eğilim skorları dikkate alındığında, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış kontrol bireyelerine yönelik sahip olunan mal varlığı için denge grafiği

Denge grafiği incelendiğinde; ham verilere göre, eşleştirilmiş verilerde, mikro kredi desteğinden yararlanmış ve yararlanmamış bireylerde eğilim skorlarının daha dengede olduğu belirlenmiştir.

4.2.3.5. Bireylerin sahip olduğu toplam mal varlığı üzerinde mikro kredi desteğinden yararlanmanın etkisinin IPW yöntemi ile belirlenmesi

Aşağıda, ipw tahmincisi kullanılarak, ATE ve POMs değerleri hesaplanmıştır (izelge 4.56).

Çizelge 4.56. Bireylerin sahip olduğu toplam mal varlığı üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: ters olasılık ağırlıkları çıktı modeli: ağırlıklandırılmış ortalama Müdahale modeli: probit			Gözlem sayısı= 120		
Sahip olunan mal varlığı	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE	1.63	0.28	5.79	0.000***	1.08 - 2.19
POM mikro kredi desteğinden yararlanmaya n (0)	2.47	0.17	14.10	0.000***	2.13 - 2.82

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Bu sonuca göre, ilk olarak ATE değeri yorumlanırsa; eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, bireylerin sahip olduğu mal varlığı ortalama olarak 1.63 birim (kademe) daha fazla olurdu. PSM tahmincisinde ATE 1.79 olarak belirlenmişti. Yine sonuç, potansiyel çıktı ortalaması (POMs) dikkate alınarak yorumlandığıında ise; eğer tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanmış olması durumunda, ortalama müdahale etkisi, hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olması durumunda oluşacak olan ortalama 2.47 düzeyindeki sahip olunan mal varlığı biriminden (kademeden), 1.63 birim (kademe) daha fazla olacağını ifade etmektedir.

Bununla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler arasında, söz konusu desteğin ortalama müdahale etkisi (ATET) de hesaplanmıştır (Çizelge 4.57). Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler, söz konusu destekten yararlandıkları için ortalama olarak 0.84 birim (kademe) daha fazla mal varlığına sahip oldukları görülmektedir. Diğer bir ifade ile tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumunda oluşacak ortalama 2.41 birim (kademeye) sahip toplam mal varlığı düzeyinden, 1.66 birim (kademe) daha fazla mal varlığı düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çizelge 4.57. Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin sahip oldukları mal varlığı üzerinde IPW tahmincisi kullanılarak mikro kredi desteğinin ortalama etkisinin belirlenmesi

Müdahale etkisi tahmincisi Tahminci: ters olasılık ağırlıkları Çıktı modeli: ağırlıklandırılmış ortalama Müdahale modeli: probit			Gözlem sayısı= 120		
Sahip olunan mal varlığı	Katsayı	AI dirençli (robust) standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATET	1.66	0.28	5.83	0.000***	1.10-2.21
POM mikro kredi desteğinden yararlanmayan (0)	2.41	0.19	12.59	0.000***	2.03-2.78

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, hiçbir bireyin mikro kredi desteği almaması durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, bireylerin sahip olduğu ortalama mal varlığı düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE hesaplanmıştır (Çizelge 4.58).

Çizelge 4.58. Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumuna karşın tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda bireylerin sahip olduğu ortalama mal varlığı düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE

Hanehalkı geliri	Katsayı	Standart hata	z	p	%95 güven aralığı
ATE (%)	0.66	0.15	4.47	0.000***	0.37-0.95

*, **, *** sırasıyla $p < 0.10$, $p < 0.05$, $p < 0.01$ istatistiksel önem düzeyini ifade etmektedir.

Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmama durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, sahip olunan ortalama mal varlığı biriminin (kademisinin) %66 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir.

5. SONUÇ

Dünya genelinde mikro kredi uygulamalarının her geçen yıl, belirli oranlarda artış gösterdiği ifade edilebilir. Mikro kredinin özellikle çok düşük gelirli kimselerin yaşam koşullarının belirli ölçüde de olsa iyileştirilmesi ve belki de diğer bir ifade ile topluma kazandırılması için önemli araçlardan biri olduğu ifade edilebilir.

Diğer taraftan, yapılan gözlem ve değerlendirmeler sonucunda, mikro kredi uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönlerinin de olabileceği belirlenmiştir. Bazı araştırmacılar tarafından yapılan swot analizinde söz konusu yönler detaylı olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Fırsatlar, Üstünlükler, Tehditler ve Zayıf Yönler (SWOT) analizinde fırsatlar ve üstünlükler dış çevre kaynaklı, üstünlükler ve zayıflıklar ise içyapı kaynaklı olarak öngörülmüştür. Ayrıca Türkiye’de faaliyet gösteren mikro kredi kurumlarını, bu açıdan değerlendiren çalışmalar da bulunmaktadır (Özmen, 2011).

Bu tez çalışmasında, öncelikle kısa ve öz olarak mikro kredi (mikro finans) kavramı ortaya konmaya çalışılmıştır. Ardından dünya ve Türkiye genelindeki uygulamalar, genel olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. İzleyen aşamada, söz konusu sistemin, özellikle tarım sektöründeki uygulamaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu süreçten sonra, Aydın ilinde, özellikle tarım sektöründe kullanılan mikro kredi desteklerinden yararlanan ve yararlanmayan bireyler esas alınarak, tanımlayıcı istatistikler ile ortaya konulmuş, mikro kredi desteğinin etki değerlemesi yapılmıştır. Son aşamada, sonuç ve önerilere bölümü yer verilmiştir.

Diğer yandan bu çalışmada, mikro kredi uygulamalarının en yoğun olarak yapılmakta olduğu ülkeler olan; Bangladeş, Endonezya, Gana, Bolivya gibi ülkelerdeki uygulamalar genel olarak değerlendirilmiştir. Tarım sektörüne, görel olarak mikro kredi uygulamalarının daha az verilmekte olduğu saptanmıştır.

Türkiye’de de, birçok yörede söz konusu uygulamaların gerçekleştirilmekte olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, en çok el işleri (dikiş-nakış vb.) gibi fazla sermaye gerektirmeyen alt meslek gruplarına desteklemelerin sağlandığı tespit edilmiştir. Mikro kredi alan kadınların, daha çok evlerinde çalışma imkanı

sağlayan işleri tercih ettikleri için, tarımsal faaliyetlerin oranının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir.

Bu çalışmanın esasen ana amaçlarında biri, Aydın ilinde, kırsal alanda, özellikle düşük gelirli bireylere yönelik sağlanmakta olan mikro kredi desteğinin etkisini ortaya koyabilmektir. Bunun yanında, söz konusu mikro kredi desteği uygulamaları, birçok parametre bazında da değerlendirilerek, mevcut kısıtlar ve olası çözüm önerilerinin geliştirilmesine yönelik bazı çıkarımlarda bulunulmaya çalışılmıştır.

İlk olarak, Aydın ilinde, mikro kredi sağlayan temsilcilik ile temasa geçilerek, yıllara ve alt bölgelere göre mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin listesi çıkartılmıştır. İzleyen aşamada, gerek söz konusu temsilcilik yetkilileri ile yapılan görüşmeler, gerekse de sahada yapılan ön incelemeler sonucunda, Merkez (Efeler), Nazilli ve Batı (İncirlioiva-Germencik) şubelerinde yer alan bireylerin, kullanmış oldukları kredileri, tarım sektörüne daha yoğun kullandıkları tespit edildiği için, araştırmanın ana popülasyonunu oluşturmasının faydalı olacağı öngörülmüştür. Anket çalışması yapılan bireylerin, Merkez (Efeler), Nazilli, İncirlioiva-Germencik bölgelerinde yaklaşık olarak dengeli bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu popülasyon içerisinde, anket yapılacak bireylerin seçiminde ise aşağıdaki parametre, anahtar belirleyici olarak dikkate alınmıştır. Bu parametre; son 4 yıllık dönem içerisinde, diğer bir ifade ile 2012-2013 yılında, mikro finans sisteminden destek alan ve benzer özelliklere sahip olan (hanehalkı geliri, arazi büyüklüğü gibi bazı sosyo-ekonomik karakteristikler vb.) 59 adet yararlanıcı, mikro kredi desteğinden yararlanmış bireyler olarak öngörülmüştür. Hiç destek almayan bireyler de, aynı yörelerden seçilmiş olup, destek almayan söz konusu 61 adet birey, mikro kredi desteğinden yararlanmamış birey olarak öngörülmüş olup, toplam 120 adet birey ile anket çalışması yapılmıştır. Söz konusu sayının belirlenmesinde; yapılan ön görüşmeler, anket sorularına sağlıklı ve olabildiğince doğru ve objektif cevap alınabilme gibi parametreler esas alınmıştır. Ayrıca mikro kredi desteği kullanımı ile birlikte, çalışmalarında sürekliliğin söz konusu olduğu bireyler dikkate alınmıştır.

Mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireyler arasında, gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın,

her iki grupta; 26-36, 37-45 ve 46-58 yaşları arasında bir yoğunluk gözleendiği belirlenmiştir.

Her iki grupta, 5-7 çocuğa sahip bireylerin çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Buna karşın, bireylerin sahip oldukları çocuk sayıları açısından, gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli olmadığı belirlenmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanan ve yararlanmayan bireylerin, daha çok ilkokul mezunu düzeyinde oldukları belirlenmiştir. Üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip olan 3 adet bireyin, mikro kredi desteğinden yararlanan grupta olduğu tespit edilmiştir.

Anket yapılan bireylerin çoğunun mesleğinin çiftçi ve ev hanımı oldukları belirlenmiştir. Mikro kredi desteğinden yararlanan bireylerin daha çok ev hanımı ve esnaf olduğu belirlenmiş ve her iki grupta çiftçiler daha fazla olmakla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmayan bireyler arasında çiftçilerin daha fazla sayıda olduğu tespit edilmiştir.

Bireylerin çoğunluğunun, bir sosyal güvenlik sistemine sahip oldukları belirlenmiştir. Bununla birlikte, gruplar arasındaki farklılık istatistiksel olarak önemli olmamakla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmayan birey sayısı içerisinde, herhangi bir sosyal güvenlik sistemine sahip olmayan birey sayısının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca bireylerin mikro kredi desteğinden haberdar olmalarında, ilk sırada, mikro kredi desteği alan diğer kişilerin bilgilendirmesinin (%91.53) önemli bir oranda yer aldığı belirlenmiştir. Buradan tarım ve hayvancılıkta mikro kredi alan üreticilerin sosyal medya ve kitle iletişim araçlarından mikro krediyle ilgili bilgilerden daha az faydalandığı belirlenmiştir. Mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, her ne kadar söz konusu desteğin olumlu etkilerini çok kısa sürede gördüklerini belirtse de, özellikle destek tutarını görece olarak düşük görmelerinde ve daha geniş iş hacmini oluşturmada zorlandıklarını ifade etmelerinden dolayı, orta düzeyde sayılabilecek bir destekleme sistemi olduğunu ifade etmişlerdir.

Bireylerin, almış oldukları mikro kredi desteği ile herhangi bir tarım sektörü ya da diğer alanlarda faaliyet göstermek üzere işletme kurup-kurmadıkları da

öğrenilmeye çalışılmıştır. Bireylerin çok az bir kısmı (6 birey) herhangi bir işletme kurduğunu belirtirken, geriye kalan kısmı (53 birey) ise herhangi bir işletme kurmadığını ifade etmiştir. Çünkü verilen kredilerin sınırlı miktarda olmasının, işletme kurmak için yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Mikro kredi kullanmış olan bireylerin, en yakın ilçe ya da şehir merkezine olan seyahat sayısında artış olup-olmadığı da belirlenmiştir. Sonuçlara göre, destek alan bireylerin %25.42'sinin özel seyahat artışında farklılık sağlandığı tespit edilmiş ve seyahat aralıklarının en çok haftada 1 kez ve 2 haftada 1 kez olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte bireylerin tatil yapabilme sayılarında değişim olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bireylerin %25.42'sinin tatil sayılarında artış olduğu ve yoğunluk olarak en az yılda 1 kez ve çok olmamakla birlikte yılda 2 kez tatile çıktıkları belirlenmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, sahip oldukları makine-ekipman sayılarındaki değişiklik incelendiğinde; 26 bireyin yoğunluk olarak 1 ve 2 adet makine ekipmanında artış gözlemlerken, 33 bireyin alet ekipman artışında bir değişim görülmediği belirlenmiştir. Aynı zamanda tarımla uğraşan 59 bireyden, 20 adedinin kiraladıkları arazi miktarlarının artış gösterdiği belirlenmiş olup, kiralanan arazi büyüklükleri incelendiğinde; 1 dekardan 45 dekara kadar değişen büyüklükler söz konusu olduğu, bu durumun da, söz konusu mikro kredi desteğinin, üreticiler üzerinde olumlu bir motivasyon sağladığını, iş hacminin geliştirilmesi ve güven duygusunu geliştirdiği ifade edilebilmektedir.

Bireylerin mikro kredi desteğinden yararlandıktan sonra, sahip olduğu büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısındaki artış durumu da incelendiğinde ise 26 bireyin, sahip olduğu büyükbaş/küçükbaş hayvan sayısında artış olduğu belirlenmiş olup, geriye kalan 33 birey için herhangi bir artışın söz konusu olmadığı belirlenmiştir. Söz konusu artışın büyüklüğü de ortaya konmaya çalışıldığında beş adet ve/veya daha fazla artışın söz konusu olduğu 16 birey tespit edilmiş olup, bunun da hayvancılık alanında mikro kredi ile yapılan oldukça önemli, artı bir değer olduğu ifade edilebilir.

Çalışmada mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylere yönelik, önemli olduğu düşünülen bazı sosyo-ekonomik göstergeler üzerinde durulmuştur. Söz konusu ifadeler için, en önemliden en önemsizye doğru olmak üzere doğru, 5'den

1'e kadar sıralanması istenilmiştir. İlk olarak mikro kredi desteğinden yararlanma sebepleri incelendiğinde; mevcut işi geliştirmek ve yeni bir iş kurmak fikirlerinin en önemli olduğu, yardımda bulunmak-burs vermek ve boş zaman değerlendirmek fikirlerinin ise mikro kredi alımında en önemsiz olduğu belirlenmiştir.

Bireyin mikro kredi desteğini aldıktan sonra, toplumun ilgili bireye olan tutumları ve diğer bazı sosyal olgulardaki değişiklikler de analiz edilmiştir. Söz konusu bireyler için, bu desteği aldıktan sonra, dost ve arkadaş sayısında artış olduğu ve bireyin kendisine olan güveninin arttığı, aile içi ilişkilerin güçlendiği (eş ve çocuklar hariç) tespit edilmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, karşılaştıkları ekonomik sorunlar da, aynı yöntem ile belirlenmeye çalışılmıştır. En fazla önem arz eden konular; verilen kredi miktarının yetersiz olması ve mikro kredinin geri ödenmesinde faiz oranlarının yüksek olması gibi konuların, diğerlerinden daha çok öne çıkmış olduğu belirlenmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, mikro kredi ile ilgili olarak karşılaştıkları sosyal sorunların da belirlenmesine çalışılmıştır. Bireylerin, söz konusu kredi kullanımına ilişkin olarak önemli bir sosyal sorunla karşılaşmadıkları tespit edilmiştir.

Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireylerin, elde etmiş oldukları gelirleri, ailenin aylık giderlerinin ayrıldığı harcama bütçesi içerisindeki paylarının, önem sırasına göre dağılımı aşağıda ortaya konulmuştur. Bireylerin, mikro kredi desteğini kullanarak, yapmış oldukları çeşitli faaliyetler sonucunda elde ettikleri gelirleri genel olarak; yeme-içme, barınma-ısınma, borç ödeme ve eğitim harcamalarında kullanmış oldukları tespit edilmiştir. Aslında bu alt sonucun da, izleyen çalışmalarda detaylı olarak araştırılması gereken bir konu olduğu düşünülmektedir.

Bireylere, mikro kredi desteğinden yararlanmamış olsaydınız, şu an hangi mesleği yapma ihtimalinin yüksek olduğunun belirlenmesine yönelik bir soru yöneltildiğinde, banka kredileri vb. gibi yardımlarla iş geliştirileceği, herhangi bir şey yapmayacağı ve iş aranacağı ifadelerinin ilk sıralarda yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durumda, yararlanmış olan mikro kredi desteğinin, iş oluşturma ve

istihdam sağlamada, küçük de olsa, önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Bireylerden, mikro kredinin, ihtiyaçları karşılamada etkili olma durumunu ölçmeye yönelik yöneltilmiş olan soru karşısında ise söz konusu desteğin az miktarda olduğu halde, ihtiyaçları karşılamada orta düzeyden, etkiliye kadar giden bir seçeneği tercih etmiş oldukları belirlenmiştir.

Çalışmanın etki değerlendirme aşamasında ise; ilk olarak eğilim skoru eşleştirme yöntemi (PSM) kullanılarak, mikro kredi desteğinden yararlanmanın ortama müdahale etkisi (ATE) ve söz konusu destekten yararlanmış bireyler arasındaki ortalama müdahale etkisi (ATET) hesaplanmıştır. Etki değerlendirme analizi sonucunda, genel olarak ortaya konulmuş sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

- Eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, ortalama olarak hanehalkı geliri 1.31 birim (kademe) (ATE) daha fazla olurdu.
- Mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, söz konusu destekten yararlandıkları için, hanehalkı gelirinin ortalama olarak 0.99 birim (kademe) (ATET) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Etki değerlendirme analizi, ikinci bir tahminci olan IPW kullanılarak da yapılmıştır. İlk olarak ATE değeri yorumlanırsa;

- Eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, ortalama olarak hanehalkı geliri 1.13 birim (kademe) daha fazla olurdu.

PSM tahmincisinde ATE 1.31 olarak belirlenmişti. Yine sonuç, potansiyel çıktı ortalaması (POMs) dikkate alınarak yorumlandığında ise;

- Eğer tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanmış olması durumunda, ortalama müdahale etkisi, hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olması durumunda oluşacak olan ortalama 3.45 hanehalkı gelir biriminden (kademeden), 1.13 birim (kademe) daha fazla olacağı belirlenmiş olmaktadır.

Bununla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler arasında, söz konusu desteğin ortalama müdahale etkisi (ATET) de hesaplanmıştır.

- Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler, söz konusu destekten yararlandıkları için ortalama olarak 0.84 birim (kademe) daha fazla hanehalkı geliri elde ettikleri belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumunda oluşacak ortalama 3.54 birime (kademeye) sahip hanehalkı gelir düzeyinden, 0.84 birim (kademe) daha fazla hanehalkı gelir düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Sıklıkla ölçekleme sorunlarını hafifletmek ve yorumlamaya yardımcı olmak için istatistikler, yüzde olarak ifade edilmektedir. Mevcut bağlamda, müdahale etkisinin daha sezgisel bir ölçüsünü elde etmek için, destekten yararlanmamış potansiyel çıktı ortalamasının (POMs) bir yüzdesi olarak bir ATE açıklanmak istenebilir. Çalışmanın bu bölümünde, hiçbir bireyin mikro kredi desteği almaması durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, oluşacak olan ortalama hanehalkı geliri düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE hesaplanmıştır.

- Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmama durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, ortalama hanehalkı gelir kademesinin %32 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir.

Sahip olunan mal varlığı üzerinde, kredi desteğinden yararlanmanın, yukarıda belirtilmiş olan değişkenler kullanılarak, PSM yöntemi ile ortalama müdahale etkisi (ATE) aşağıda belirtilmiştir.

- Bu sonuca göre; eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, ortalama olarak sahip olunan mal varlığı 1.79 birim (kademe) daha fazla olurdu.

Bununla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler arasında, söz konusu desteğin ortalama müdahale etkisi (ATET) de hesaplanmıştır. Bu sonuca göre;

- Mikro kredi desteğinden yararlanan bireyler, söz konusu destekten yararlandıkları için, sahip olunan mal varlığının ortalama olarak 1.98 birim (kademe) daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Sahip olunan mal varlığı üzerinde, kredi desteğinden yararlanmanın, belirtilmiş olan değişkenler kullanılarak, IPW yöntemi ile ortalama müdahale etkisi (ATE) aşağıda belirtilmiştir.

- Bu sonuca göre, ilk olarak ATE değeri yorumlanırsa; eğer bireylerin tamamı mikro kredi desteğinden yararlanmış olsaydı, yine bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olma durumuna göre, bireylerin sahip olduğu mal varlığı ortalama olarak 1.63 birim (kademe) daha fazla olurdu.

PSM tahmincisinde ATE 1.79 olarak belirlenmişti. Yine sonuç, potansiyel çıktı ortalaması (POMs) dikkate alınarak yorumlandığında ise;

- Eğer tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanmış olması durumunda, ortalama müdahale etkisi, hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmamış olması durumunda oluşacak olan ortalama 2.47 düzeyindeki sahip olunan mal varlığı biriminden (kademeden), 1.63 birim (kademe) daha fazla olacağını ifade etmektedir.

Bununla birlikte, mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler arasında, söz konusu desteğin ortalama müdahale etkisi (ATET) de hesaplanmıştır.

- Mikro kredi desteğinden yararlanmış olan bireyler, söz konusu destekten yararlandıkları için ortalama olarak 0.84 birim (kademe) daha fazla mal varlığına sahip oldukları belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, bireylerin hiçbirinin mikro kredi desteğinden yararlanmaması durumunda oluşacak ortalama 2.41 birim (kademeye) sahip toplam mal varlığı düzeyinden, 1.66 birim (kademe) daha fazla mal varlığı düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çalışmanın bir bölümünde de, hiçbir bireyin mikro kredi desteği almaması durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, bireylerin sahip olduğu ortalama mal varlığı düzeyinin bir yüzdesi olarak ATE hesaplanmıştır.

- Hiçbir bireyin mikro kredi desteğinden yararlanmama durumuna karşın, tüm bireylerin mikro kredi desteğinden yararlanması durumunda, sahip olunan ortalama mal varlığı kademesinin %66 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir.
- Tarım ve hayvancılık alt sektörlerine uygulanmakta olan mikro kredi uygulamalarının geliştirilmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Ancak, yukarıda bahsedilmiş olan olumsuzluklardan dolayı, bu alt sektörlerdeki uygulamalarda aksaklıklar yaşanmaktadır. Bunların engellenebilmesi için, bu alt sektörlerdeki paydaşlara ve kullanıcılara yoğun bir şekilde eğitim programlarının hazırlanıp uygulanmasının oldukça önemli düşünülmektedir.
- Tarım ve hayvancılık sektörlerine sağlanan mikro kredi miktarları arttırılabilir.
- Yörelerde, üretim deseni dikkate alınarak, mikro kredi çeşitlendirmesi yapılabilir.
- Diğer taraftan, mikro kredi geri ödemelerinin aylık olarak değil de, hasat sonrası dönemlerde, belirli periyotlarda yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
- Daha çok emek yoğun üretim gerektiren, organik tarım ve iyi tarım uygulamalarında, mikro kredi desteklerinin arttırılmasının bir fırsat olabileceği düşünülmektedir.

Genel olarak öneriler değerlendirildiğinde, mikro kredi desteğinden yararlanan bireylere yönelik, mikro kredi desteği kullanımının geliştirilmesine yönelik olarak bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Özellikle mikro kredi kullanıcılarına özel pazar tahsis edilmesinin üretilen ticari ürünlerin ve özellikle bitkisel ve hayvansal ürünlerin, aracısız olarak satışının isabetli olacağı, maliyetleri azaltarak pazarlama marjını düşürebileceği öngörülmektedir. Ayrıca sigorta prim desteği verilmesinin mikro kredi kullanıcıları açısından faydalı olabileceği, üyeler arası işbirliğinin

arttırılması gerektiği, bunun için de grup içi eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin, ilgili kurum ve politika yapıcı kuruluşları tarafından güncelleştirilmesi ve desteklenmesinin mikro kredi programının geliştirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bireylere verilen kredi miktarının kişinin grup içindeki olumlu iş ortaklığına ve kişinin kredi borçlarını zamanında ödenme durumuna bakarak dönem dönem kredi miktarının arttırılmasının isabetli olacağı, ödemelerin aylık olmasının mikro kredi kullanıcılarına faydalı olabileceği önerilmektedir. Sonuç olarak, dar gelirli bireylere sağlanmakta olan mikro kredi desteğinin etkisinin, miktarına göre oldukça fazla olumlu sosyal ve ekonomik etkilere sahip olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKLAR

- Abdul-Moomin, A., 2012. The impact of microcredit on smallholder livestock production in WA Municipality: a case of the livestock development project. Master of Science Development Policy and Planning. October 2012.
- Adams, D.W., von Pischke, J.D., 1992. Microenterprise credit programmes: déjà vu. **World Development**, 20(10): 1463-1470.
- Akbulaev, N., 2012. Bağımsız Türk Devletlerinde Mikro finansman. **Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi (journal of turan center for strategical researches) www.turansam.orgTuransam(Turan-Csr)** , 4(15)
- Alparslan, C., 2015. Mikro kredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü: Niğde Örneği. T.C. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Niğde.
- Altun , Ö., 2011. Türkiye’de Uygulanan Yoksullukla Mücadele Programları ve Etkinlikleri”. T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Ekonomik Kalkınma ve Büyüme Bilim Dalı, Ankara.
- Altunöz, U., 2015. Mikro Kredilerinin Kadın İstihdamı ve Kalkınmaya Etkileri: Türkiye Örneği. **ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi** 3 (1): 7-14.
- Anonim, 2011. TGMF, Türkiye Grameen Mikro finans Programı Faaliyet Raporu. (<http://www.tgmp.net/tr/finansal-veriler/denetim-raporlari>), Erişim Tarihi: 15.05.2016
- Anonim, 2016. Wikipedia, (<https://tr.wikipedia.org>), Erişim Tarihi: 17.05.2016
- Anonim, 2016/a. (<http://medya.turkcell.com.tr>), Erişim Tarihi: 17.05.2016
- Apaydın, S., 2015. Yoksullukla Mücadelede Mikro kredi : Muş Örneği. T.C. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Para ve Banka Bölümü, Kütahya.

- Armendáriz de Aghion, B., Morduch, J., 2005. *The Economics of Microfinance*. Cambridge: MIT Press.
- Armendáriz de Aghion, B., Morduch, J., 2010. *The economics of microfinance*, 2nd edn. Cambridge: MIT Press.
- Arslan, Y., 2013. *Müteşebbisin Desteklenmesinde Mikro kredilerin Rolü ve Uygulanmasıyla İlgili Sorunlar ve Öneriler*. T.C. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Finansman Bilim Dalı, Ankara.
- Artukoğlu, M.M., 2000. Mikro Kredi/Mikro Finans Yaklaşımı: Tarım Açısından Bir Değerlendirme. **IV. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi**, 6-8 Eylül 2000, Tekirdağ.
- Ayyıldız, S., 2010. İşsizlik ve Yoksullukla Mücadelede Mikro kredi Uygulaması ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi. T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, Ankara.
- Balkan, B. ve diğerleri yayın erişim: 25.11.2008. Mikro girişimcilere Yönelik Finansman Stratejisi:Mikro finansman, (http://www.bulentbalkan.com/index_files/Page1597.htm) Erişim Tarihi: 15.04.2016
- Balkız, Ö.I., Öztürk, E., 2013. Neo-Liberal Gelişme Anlayışı ve Kadın: Mikro finans Uygulamaları Kadınları Güçlendiriyor Mu?. **MediterraneanJournal of Humanities**,3(2): 1- 21.
- Baltacı, N.Ö., 2011. Kadınları Güçlendirme Mekanizması Olarak Mikro kredi. Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Afsaroğlu Matbaası, Ankara.
- Bateman, M., 2010. *Why microfinance doesn't work? The destructive rise of local neoliberalism*. London: Zed Books.
- Blundell, R., Costa Dias, M., 2000. Evaluation methods for non-experimental data. *Fiscal Studies*, 21(4): 427-468.

- Blundell, R., Costa Dias, M., 2002. Alternative approaches to evaluation in empirical microeconomics. The Institute for Fiscal Studies, Department of Economics, University College London, Cemmap Working Paper No. CWP 10/02.
- Blundell, R., Costa Dias, M., 2008. Alternative approaches to evaluation in empirical microeconomics. The Institute for Fiscal Studies, Department of Economics, University College London, Cemmap Working Paper No. CWP 26/08.
- Caliendo, M., 2006. Microeconomic evaluation of labour market policies. Berlin: Springer.
- Caliendo, M., Hujer, R., 2005. The microeconomic estimation of treatment effects - an overview. Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit (IZA) Discussion Paper No. 1653, July.
- Ceyhan, H., 2010. Yerel İktisadi Kalkınma Bağlamında Mikro kredi Uygulamalarının İstihdama Etkisi ve Karaman İlinde Bir Uygulama. T.C. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, Karaman.
- Coleman, B.E., 1999. The impact of group lending in northeast Thailand. **Journal of Development Economics**, 60(1): 105-141.
- Coleman, B.E., 2006. Microfinance in northeast Thailand: who benefits and how much?, **World Development**, 34(9): 1612-1638.
- Collins, D., Morduch, J., Rutherford, S., Ruthven, O., 2009. Portfolios of the poor: how the world's poor live on \$2 a day. Princeton: Princeton University Press.
- Copestake, J., 2002. Inequality and the polarising impact of microcredit: evidence from Zambia's copperbelt. **Journal of International Development**, 14: 743-755.

- Copestake, J., Dawson, P., Fanning, J.P., McKay, A., Wright-Revolledo, K., 2005. Monitoring the diversity of the poverty outreach and impact of microfinance: a comparison of methods using data from Peru. **Development Policy Review**, 23(6): 703-723.
- Cox, D.R., 1958. Planning of experiments. New York: Wiley.
- Çak, D., 2007. Kalkınmanın Finansmanının Sağlanması Mikrokredi Yöntemi. T.C İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çiftçi, M., 2010. Türkiye’de İşsizliğe Çözüm Önerisi Olarak Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi: Mikro kredi Uygulamaları. **Çimento İşveren Dergisi**, 5(24): 42-54.
- de Mel, S., McKenzie, D., Woodruff, C., 2008. Returns to capital in microenterprises: evidence from a field experiment. **Quarterly Journal of Economics**, 123 (4): 1329-1372.
- Dichter, T., Harper, M. (eds), 2007. What's wrong with microfinance? Warwickshire: Practical Action Publishing.
- Dolun, L., 2005. Mikro finansman. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Genel Araştırmalar, Ankara.
- Duvendack, M., Palmer-Jones, R., Copestake, J.G., Loke, Y., Rao, N., 2011. What is the evidence of the impact of microfinance on the well-being of poor people? Systematic review. August 2011. London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London.
- Dündar Ozan, S., 2007. Mikro finans. Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara.
- Ece, S., 2014. Mikro kredi Kullanan Kadınlar: Şırnak Örneği. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Ankara.

Ekonomiye Kadın Gücü, 2016. (<http://www.ekonomiyekadingucu.com>) Erişim Tarihi: 20.05.2016

Fisher, R.A., 1935. The design of experiments.London: Oliver and Boyd.

Gaile, G.L., Foster, J., 1996. Review of methodological approaches to the study of the impact of microenterprise credit programmes. Report submitted to USAID assessing the impact of microenterprise Services (AIMS), June.

Genç, Ö., 2010. Uluslararası Ekonomik Kuruluşların Yoksullukla Mücadele Stratejileri. T.C Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , İktisat Anabilim Dalı, Zonguldak.

Gertler, P., Levine, D.I., Moretti, E., 2009. Do microfinance programmes help families insure consumption against illness?, **Health Economics**, 18(3): 257-273.

Goldberg, N., 2005. Measuring the impact of microfinance: taking stock of what we know. Grameen Foundation USA Publication Series, December.

Göktaş, N.,2012. Yoksulluğun Azaltılmasında Mikro kredi Uygulaması -Kırıkkale Örneği. T.C Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Kırıkkale.

Gökyay, Ç., 2008. Türkiye’de Mikro kredi Uygulamaları ve İstihdama Yansımaları. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.

Güleryüz Bakan, M., 2014. Mikro kredi ve Türkiye Uygulaması. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme/Muhasebe Anabilim Dalı, Malatya.

Güneş, S., 2009. Yoksullukla Mücadelede Mikro kredi Uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Baskı Tarihi: 31 Ağustos 2010, Ankara.

- Güzeloğlu, H.B., 2011. Toplumsal ilerlemede Kadın Emeği ve GiŞKAD. **GiŞKAD Girişimci İş Kadınları Derneği**, Sayı:2, (web: <http://www.giskad.org/dosya/dergi2.pdf>), Erişim: 06.05.2016
- Haspolat, E., 2010. Neoliberalizmin Kalkınma Söylemi ve Yoksullukla Mücadele Yöntemi Olarak Mikro kredi: Örnek Ülke Deneyimleri ve Türkiye. T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Ekonomik Kalkınma ve Büyüme Bilim Dalı, Ankara.
- Heckman, J.J., Vytlačil, E., 2007. Econometric evaluation of social programmes, part I: causal models, structural models and econometric policy evaluation. In Heckman, J.J., Leamer, E.E. eds. *Handbook of Econometrics*, Volume 6B. Amsterdam: North-Holland.
- Holvoet, N., 2005. The impact of microfinance on decision-making agency: evidence from south India, **Development and Change**, 36(1): 75-102.
- Hulme, D., 2000. Impact assessment methodologies for microfinance: theory, experience and better practice. **World Development**, 28 (1): 79-98.
- Hulme, D., Mosley, P., 1996. *Finance against poverty*. London: Routledge.
- Hulme, D., 2000. Is Microdebt Good For Poor People? A Note On The Dark Side Of Microfinance, **Small Enterprise Development**, 11(1), 26-8.
- Imbens, G., Wooldridge, J., 2008. Recent developments in the econometrics of programme evaluation. The Institute for Fiscal Studies, Department of Economics, University College London, Cemmap Working Paper No. CWP 24/08.
- Johnson, S., 2005. Gender relations, empowerment and microcredit: moving forward from a lost decade. **European Journal of Development Research**, 17(2).
- Johnson, S., Rogaly, B., 1997. *Microfinance and poverty reduction*. Oxford: Oxfam.

- Kalaç, M. Ö., 2016. Türkiye’de Mikro kredi Uygulamaları: GrameenMikro kredi Modeli Manisa İli Örneği. Celal Bayar ÜniversitesiSosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Manisa.
- Karagöz, Y., 2016. SPSS ve AMOS 23 Uygulamalı İstatiksel Analizler. Nobal Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Karlan, D.S., 2001. Microfinance impact assessments: the perils of using new members as a control group. **Journal of Microfinance**, 3(2): 75-85.
- KEDV,2016. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı <http://www.kedv.org.tr>
- Khan, N., Jan, I., Rehman, M.U., Latif, M.U., Ali, A., 2007. TheImpact Of MicroCredit On Livestock Enterprise DevelopmantInDistrictAbbottabad (A Case Of Srsp Micro CreditProgramme), **Sarhad J. Agric**, 23(4).
- Khandker, S.R., 1998. Fighting poverty with microcredit: experience in Bangladesh.New York: Oxford University Press.
- Khandker, S.R., 2005. Microfinance and poverty: evidence using panel data from Bangladesh. **The World Bank Economic Review**,19 (2): 263-286.
- Khandker, S.R., Koolwal, G.B., Samad, H.A., 2010. Handbook on impact evaluation: quantitative methods and practices.Washington, DC: The World Bank.
- Kırbıyık, H. K., 2009. Mikro kredi Uygulamaları ve Kurumsal Gelişim. T.C Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Ledgerwood, J., 1999. Microfinance handbook: an institutional and financial perspective.Washington DC: The World Bank.
- Ledgerwood, J., White, V., Brand, M., 2006. Transforming microfinance institutions: providing full financial services to the poor. Washington, DC: The World Bank.

- Matin, I., Hulme, D., 2003. Programmes for the poorest: learning from the IGVGD programme in Bangladesh. **World Development**, 31(3): 647-665.
- Mayoux, L., 2001. Tackling the downside: social capital, women's empowerment and microfinance in Cameroon. **Development and Change**, 32: 421-450.
- MFRG, 2014. Ministry of Finance Republic of Gana, 2014.
- Miller, C., 2011 "Microcredit and Crop Agriculture: New Approaches, Technologies and Other Innovations to Address Food Insecurity Among the Poor" Commissioned Workshop Paper, 2011 Global Microcredit Summit, November 14-17, Valladolid, Spain.
- Morduch, J., 1995. Income soothing and consumption smoothing. **Journal of Economic Perspectives**, 9(3): 103-14.
- Neyman, J.S., 1923. On the application of probability theory to agricultural experiments. essay on principles. **Section 9. Translated in Statistical Science**, 5(4): 465-480.
- Nino-Zarazua, M., Copestake, J., 2009. Financial inclusion, vulnerability and mental models: from physical Access to effective use of financial services in a low income area of Mexico City. **Savings and Development**, 32(4): 353-380.
- Odell, K., 2010. Measuring the impact of microfinance: taking another look. Grameen Foundation USA Publication Series, May.
- Ören, K. Negiz, N. ve Akman, E., 2012. Kadınların Yoksullukla Mücadele Aracı Mikro kredi: Deneyimler Üzerinden Bir İnceleme. **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 6(2).
- Özmen, F., 2012. Türkiye'de Kadın İstihdamı ve Mikro kredi. **T.C Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**. 3(6):109-130.

- Özmen, F., 2011. Türkiye’de Kadın İşgücü İstihdamının Gelişiminde Mikro kredi Uygulamaları. T.C. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Manisa.
- Patten, R., Rosengard, J., 1991. Progress with profits: the development of rural banking in Indonesia. San Francisco: International Center for Economic Growth.
- Pitt, M., Khandker, S.R., Cartwright, J., 2006. Empowering women with microfinance: evidence from Bangladesh. *Economic Development and Cultural Change*: 791-831.
- Pitt, M., Khandker, S.R., Chowdhury, O.H., Millimet, D.L., 2003. Credit programmes for the poor and the health status of children in rural Bangladesh. **International Economic Review**, 44(1): 87-118.
- Pitt, M.M., Khandker, S.R., 1998. The impact of group-based credit programmes on poor households in Bangladesh: does the gender of participants matter? **Journal of Political Economy**, 106(5): 958-996.
- Pitt, M.M., Khandker, S.R., McKernan, S.M., Latif, M.A., 1999. Credit programmes for the poor and reproductive behavior of low-income countries: are the reported causal relationships the result of heterogeneity bias? **Demography**, 36(1): 1-21.
- Robinson, M., 2001. The microfinance revolution: sustainable finance for the poor. Washington, DC: The World Bank.
- Robinson, M., 2002. The microfinance revolution. Volume 2: lessons from Indonesia. Washington, DC: The World Bank.
- Rogaly, B., 1996. Microfinance evangelism, 'destitute women', and the hard selling of a new anti-poverty formula. *Development in Practice*, 6(2): 100-112.
- Rosenberg, R., 2010. Does microcredit really help poor people? CGAP Focus Note, No. 59.

- Roy, A., 2010. Poverty capital: microfinance and the making of development. Routledge, London.
- Rutherford, S., 2001. The poor and their money. New Delhi: Oxford University Press.
- Sebstad, J., Chen, G., 1996. Overview of studies on the impact of microenterprise credit. Report submitted to USAID assessing the impact of microenterprise services (AIMS), June.
- Sebstad, J., Neill, C., Barnes, C., Chen, G., 1995. Assessing the impact of microenterprise interventions: a framework for analysis. Washington, DC, USAID.
- STATA, 2017. STATA Treatment-Effects Reference Manual: Potential Outcomes / Counterfactual Outcomes, Release 15. StataCorp, 2017. Stata: Release 15, Statistical Software. College Station, TX: StataCorp LLC.
- Stewart, R., van Rooyen, C., Dickson, K., Majoro, M., de Wet, T., 2010. What is the impact of microfinance on poor people? A systematic review of evidence from sub-Saharan Africa. Technical Report, EPPI-Centre, Social Science Research Unit, University of London.
- Şahin, H., 2010. Kadın Girişimciliğinin Teşviki ve Geliştirilmesinde Mikro kredinin Önemi Sakarya Örneği. T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Şengür, M. ve Taban, S., 2012. Yoksullukla Mücadele Stratejisi Olarak Mikro kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği. **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 13(1). 59-89.
- TGMP, 2016. Türkiye GrameenMikro finans Programı (<http://www.tgmp.net>) Erişim Tarihi: 16.04.2016
- TGMP, 2018. Türkiye GrameenMikro finans Programı (<http://www.tgmp.net>) Erişim Tarihi: 31.08.2018

- Tilci, Ö., 2014. Yoksulluğu Azaltmada Mikro kredinin Yeri: Muş Örneğinde Kadın Girişimcilerin Sosyolojik Analizi. T.C Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- TİSVA,2016. Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (<http://www.israf.org>) Erişim Tarihi: 10.04.2016
- Yaz, O., 2011. Gelir Dağılımının İyileştirilmesinde Mikro kredilere Kaynak Oluşturabilecek Finansal Araçlar. T.C. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Kütahya.
- Yılmaz,R.,Koyuncu,C., 2006. Mikro finansman ve Yoksullukla Mücadele. Ekin Kitabevi, Bursa,120s.
- Zanbak,T.,2008. Kırsal Kadının Kalkındırılmasında Mikro kredi Kullanımı: Alaniçi Köyü Örneği. T.C Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Zeller, M., Sharma, M., Ahmed, A.U., Rashid, S., 2001. Group-based financial institutions for the rural poor in Bangladesh: an institutional- and householdlevel analysis. **Research Report of the International Food Policy Research Institute**,(120): 97-100.

3) Katılımcının Medeni Hali

- Bekar (daha önce evlenmemiş)
- Evli
- Boşanmış
- Eşi vefat etmiş
- Nikahsız Birliktelik
- İkinci eş olma (Kumalık)

4) Katılımcının Çocuk Sayısı

- Çocuğum Yok
- Tek çocuk
- 2-4 çocuk
- 5- 7 çocuk
- 8 ve üzeri çocuk
- Çocuklarım hayatta değil

5) Katılımcının Eğitim Durumu

- Okuma Yazma Bilmeyen
- Sadece Okuryazar
- İlkokul Mezunu
- Orta Okul Mezunu
- Lise Mezunu
- Üniversite ve Üst Düzey Eğitim

6) Katılımcının Mesleği

- Ev Hanımı
- Emekli
- İşçi
- Çiftçi
- Esnaf
- Diğer (.....)

7) Herhangi Bir Sosyal Güvenceniz Mevcut Mudur?

- Evet Hayır

8) 7. Soruya Cevabınız Evet ise Lütfen Belirtiniz. Ancak Cevabınız Hayır ise Lütfen 9. Soruya Geçiniz.

- Aileden Sigortalı (Eş/baba)
 BAĞ-KUR
 Emekli Sandığı
 BES
 Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)
 Sosyal Güvencem Yok
 Diğer (.....)

9) Katılımcının Eşinin Mesleği

- İşçi Esnaf Devlet veya özel sektörde çalışan Çiftçi Emekli Diğer
(.....)

10) Aynı Evde Yaşayan Birey Sayısı

- 1 2 3 4 5 ve üzeri

11) Ailede Çalışan Sayısı

- 1 2 3 4 ve üstü

II. BÖLÜM**12) Mikro Kredi Kullanıyor Musunuz?**

- Evet Hayır (cevap hayır ise 3. bölümden devam edebilirsiniz.)

13) Hangi sektör?

- Tarım Hayvancılık

14) Mikro Kredi Almadan Önceki Ailenizin Aylık Ortalama Geliri Ne Kadardı?

- 0-499 TL
 500-750 TL
 751-1001 TL
 1002-1252 TL
 1253-1502 TL
 1503 TL ve Üzeri

15) Mikro Kredi Aldıktan Sonraki Ailenizin Aylık Ortalama Geliri Ne Kadar Olmuştur?

- 0-499 TL
 500-750 TL
 751-1001 TL
 1002-1252 TL
 1253-1502 TL
 1503 TL ve Üzeri

16) Mikro Krediden Ne Zaman Yararlandınız?

- 0-6 ay önce
- 7-12 ay önce
- 1,5 yıl önce
- 2 yıl önce
- 3 yıl önce
- 4 yıl ve daha uzun süreli (.....)

17) Mikro Kredinin Varlığından Nasıl Haberdar Oldunuz?

- Basın- yayın organları aracılığıyla
- Mikro kredi alan kişiler vasıtasıyla
- İnternet aracılığıyla
- Banka vb. Ticari kurumlar aracılığıyla
- Çeşitli Kamu Kurumları Aracılığıyla
- Diğer (.....)

18) Mikro Kredi Uygulaması İle Ne Kadarlık Bir Süre İçerisinde Olumlu Sonuç Aldığınızı Düşünüyorsunuz?

- İlk 3 ay içerisinde
- 4-7 ay arasında
- 8-11 ay arasında
- 12-15 ay arasında
- 16 ay ve üzeri
- Henüz olumlu sonuç alamadım (.....)

19) Mikro Kredi Uygulaması Hakkında Genel Olarak Ne Düşünüyorsunuz?

- Mükemmel
- Güzel
- Fena Değil
- Orta
- Kötü
- Çok kötü

20) Mikro Kredi Uygulaması İle Kendinize Ait Bir Mülk (Mal) Edinebildiniz Mi?

- Almadım
- Ev Aldım
- Araba Aldım
- Bahçe Aldım
- Tarla Aldım
- Diğer (.....)

21) Mikro Kredi Kullanarak İşletme Kurdunuz mu?

- Evet Hayır (Hayır ise 22. sorudan devam edebilirsiniz) Cevap Evet ise;

22) Kaç Eleman İstihdam Ettiniz?

- Çalışan Kadın Sayısı..... Çalışan Erkek Sayısı.....

23) Mikro Kredi Kullandıktan Sonra En Yakın İlçe ya da Şehire olan Seyahat Sayısında Artış Oldu mu?

- Evet Hayır

24) Eğer Cevap Evet ise Ortalama Artış Seviyesini, Aşağıdaki Seçeneklere Uygun Olarak Belirtiniz.

- 2 Haftada 1 kez
- Hafta 1 kez
- Haftada 2 kez
- Haftada 3 kez
- Haftada 4 kez ve/veya daha fazla

25) Mikro Kredi Kullandıktan Sonra Tatil Yapabilme Sayısında Artış Oldu mu?

- Evet
- Hayır

26) Eğer Cevap Evet ise Ortalama Artış Seviyesini, Aşağıdaki Seçeneklere Uygun Olarak Belirtiniz.

- Yılda 1 kez
- Yılda 2 kez
- Yılda 3 kez
- Yılda 4 kez
- Yılda 5 kez ve/veya daha fazla

27) Mikro Kredi Kullandıktan Sonra Sahip Olduğun Makine-Ekipman Sayısında Artış Oldu mu?

- Evet
- Hayır

28) Eğer Cevap Evet ise Ortalama Artış Seviyesini, Aşağıdaki Seçeneklere Uygun Olarak Belirtiniz.

- Sadece 1 adet
- 2 adet
- 3 adet
- 4 adet
- 5 adet ve/veya daha fazla

29) Mikro Kredi Kullandıktan Sonra Sahip Olduğın Küçükbaş/Büyükbaş Hayvan Sayısında Artış Oldu mu?

- Evet
- Hayır

30) Eğer Cevap Evet ise Ortalama Artış Seviyesini, Aşağıdaki Seçeneklere Uygun Olarak Belirtiniz.

- Sadece 1 adet
- 2 adet
- 3 adet
- 4 adet
- 5 adet ve/veya daha fazla

31) Mikro Kredi Almanızın Sebebini Lütfen En Önemliden En Önemsiz Olmak Üzere 5'ten 1'e kadar sıralayınız.

- Yeni bir iş kurmak
- Mevcut işi geliştirmek
- Yardımda bulunmak - burs vermek
- Aile bütçesine katkıda bulunmak
- Boş zaman değerlendirmek

32) Mikro Krediyi Aldıktan Sonra Toplumun Size Bakış Açısındaki Değişiklikleri Lütfen En Önemliden En Önemsiz Olmak Üzere 5'ten 1'e Kadar Sıralayınız.

- Dost ve arkadaş sayısında artış
- Yeni yerlerin görülmesi ve yeni bilgilerin edinimi
- Çocuklarımla gelişimine olumlu etkisi
- Eşim ve çocuklarımla olan ilişkilerime olumlu etki
- Kendime olan güvenimin gelmesi
- Aile ilişkilerinin güçlenmesi (eş ve çocuklar hariç)

33) Mikro Krediyle İlgili Olarak Karşılaşmış Olduğunuz Ekonomik Sorunları Lütfen En Önemliden En önemsiz Olmak Üzere 5'ten 1'e kadar sıralayınız.

- Krediyi kullanmam konusunda gerekli eğitimin verilmemesi
- Kredinin ihtiyaçlar doğrultusunda kullanılamaması
- Verilen kredi miktarının yetersiz olması
- Krediyle üretilen ürünlerde pazarlama sorunlarının yaşanması
- Geri ödeme işlemleri yapılırken taksitlendirme kolaylığının yetersiz olması
- Mikro kredinin geri ödenmesinde faiz oranlarının yüksek olması

34) Mikro Krediyle İlgili Karşılaşmış Olduğunuz Sosyal Sorunları Lütfen En Önemliden En Önemsiz Olmak Üzere 5'ten 1'e kadar sıralayınız.

- Ailenin ve çevrenin olumsuz bakış açısı
- Mikro krediyle beraber büyük bir sorumluluk alınması
- Kendilerine yeterince zaman ayıramamaları
- Aileleriyle gerekli şekilde ilgilenememeleri
- Ürünlerini pazarlayamamaktan kaynaklanana ruhsal sorunlar (vicdan azabı vb.)
- Mikro kredi ile evde söz hakkının artmaması

35) Mikro Krediden Elde Ettiğiniz Gelir İle Ailenizin Aylık Giderlerine Ayırdığınız Bütçe Kalemlerini Lütfen En Önemliden En Önemsiz Olmak Üzere 5'ten 1'e kadar sıralayınız.

- Yeme- içme
- Barınma-ısınma
- Taşıma
- Giyinme
- Borç ödeme
- Eğitim

36) Mikro Kredi Desteğini Almamış olsaydınız Şu An Ne Yapıyor Olurdunuz?

- Çalışmayacaktım
- Banka kredileri vs. yardımlarla işimi geliştirecektim
- İş arayacaktım
- Devlet tarafından verilen çeşitli yardımlaşma
- Herhangi bir şey yapmazdım
- Diğer (.....)

37) Mikro Kredi İhtiyaçlarınızı Karşılama Etkili Oldu Mu?

- Çok etkili
- Etkili
- Fena değil
- Orta
- Kötü
- Çok kötü

38) Mikro Krediyi İşiniz Dışında Bir Amaç İçin Kullanmak Zorunda Kaldınız Mı?

- Sinema, tiyatro gibi kültürel ihtiyaçlar
- Sağlık giderleri
- Çeşitli ev harcamaları
- Doğum, nişan ve düğün harcamaları
- Acil durumlar
- Diğer (.....)

III. BÖLÜM**39) Ailenizin Aylık Geliri Ne Kadar? (14. SORUDA CEVAPLADIYSANIZ, DİKKATE ALMAYINIZ)**

- 0-499 TL
- 500-750 TL
- 751-1001 TL
- 1002-1252 TL
- 1253-1502 TL
- 1503 TL ve Üzeri

40) Ne Sıklıkla Seyahat Edersiniz?

- Haftada bir kere
- Haftada birkaç kez
- 15 günde bir kez
- Ayda birkaç kez
- Yılda birkaç kez

41) Tatile Nereye Gitmeyi Tercih Edersiniz?

- Gitmiyorum
- İl sınırı içinde her hangi bir yer
- İl sınırı dışında çevre iller
- Ülke içinde farklı iller / bölgeler
- Yabancı ülkeler

42) Sağlık Masraflarına Yeterince Bütçe Ayrılıyor mu?

- Evet
- Hayır
- Bazen

43) Ailenin Eğitim Masrafları Karşılırken Yeterli Bütçe Kullanılıyor mu?

- Evet
- Hayır
- Bazen

44) Sahip Olduğunuz Mal Varlığı Miktarı

- Ev
- Araba
- Ev + araba
- Bahçe / tarla vb.
- Hepsi

45) Mikro Kredi Kullanımına İlişkin Olarak Aşağıdaki Soruları “EVET” ya da “HAYIR” olarak işaretleyiniz.

	EVET	HAYIR
Üyeler Arası İşbirliği Artırılmalı		
Grup Yerine Bireysel Olarak Verilebilir		
Kredi Miktarı Artırılmalıdır		
Ödemeler Aylık Olabilir		
Sistemden Memnunuz		
Kredi Kullanımında Sınır Olmamalı		
Sigorta Prim Desteği Verilebilir		
Hizmet Bedeli Alınmamalı		
Ürün Satışı İçin Yönlendirme Yapılabilir		
Ödemeler Tek Seferde Alınabilir		
Gençlere Yönelik Olmalı		
Mikro Kredi Kullanıcılarına Özel Pazar Tahsis Edilmeli		

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

AdıSoyadı :Seda KORKMAZ

Doğum Yeri ve Tarihi : Cumayeri/DÜZCE 10.06.1994

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi / Tarım Ekonomisi

Yüksek LisansÖğrenimi :-----

YabancıDiller :İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

--

İLETİŞİM

E-Posta Adresi : sedakorkmaz94@yahoo.com

Tarih :.././....